881
Z3.Yp

UNIVERSITY OF ILLINOIS
LIBRARY

Class Book Volume
881 Z3.Yp
Dittenberger Library 1907

Ap 08-5M CLASSICS

The person charging this material is responsible for its return to the library from which it was withdrawn on or before the **Latest Date** stamped below.

Theft, mutilation, and underlining of books are reasons for disciplinary action and may result in dismissal from the University.

To renew call Telephone Center, 333-8400

UNIVERSITY OF ILLINOIS LIBRARY AT URBANA-CHAMPAIGN

JUL 30 1987

CLASSICS

Herrn Professor Dr. Dittenberger
in dankbarer Erinnerung
gewidmet vom
Verfasser

HERMANNUS PUSCH:

QUAESTIONES ZENODOTEAE.

881
Z3.Yp
Classics

In Zenodoti Ephesii studiis examinandis et illustrandis cum nostra aetate viri docti, imprimis Duentzerus[1]), Ribbeckius[2]), Roemerus[3]) haud exiguam operam consumpserint, solam fere Homericam Zenodoti recensionem tractandam sibi proposuerunt, cetera eius opera aut attigerunt aut prorsus neglexerunt, ut, quid Zenodotus praeter diorthosin praestiterit, nondum sit satis ab omni parte enucleatum. Quam ob rem disquisitionem reliquiarum Zenodotearum omissa recensione Homerica[4]) instituere inutile esse non videtur, quippe cum ad Zenodoti Ephesii artem et rationem adhibitam in studiis grammaticis, de qua re satis discrepant viri docti, recte intellegendam nonnihil lucis inde afferri posse nobis persuaserimus. Cum autem res ita sit comparata, ut de libris et sententiis, quae sub Zenodoti nomine circumferuntur, plerumque dubitatio oriatur, utrum Ephesio an alii homini eiusdem nominis sint tribuendae, facere non possumus, quin omnino Zenodotos grammaticos ad partes vocemus.

Quas quaestiones ita absolvere constituimus, ut accurate perpensis, quae adhuc proposuerint viri docti, a Zenodotorum nominibus vel cognominibus investigandis exorsi de singulis grammaticis quid possit proferri disseramus neglecta, ut antea diximus, Zenodoti Ephesii recensione Homerica.

---

[1]) De Zenodoti studiis Homericis. Gotting. 1848.

[2]) Zenodotearum quaest. spec. I. Diss. Berol. 1852; Philol. VIII p. 652—712; IX p. 45—73.

[3]) Ueber die Homerrecension des Zenodot. Abhandl. der philos. philol. Klasse der kgl. bair. Akad. der Wissensch. XVII p. 639—722.

[4]) Computationem dierum Iliadis Zenodoteam, quod a recensione Homerica separari vix potest, ab hac disputatione abesse voluimus.

171983

Pars prima.

Inter Zenodotos primum tenet locum Ephesius, de quo Suidas s. v. *Ζηνόδοτος* haec exhibet:

Ζηνόδοτος Ἐφέσιος, ἐποποιὸς καὶ γραμματικός, μαθητὴς τοῦ Φιλητᾶ, ἐπὶ Πτολεμαίου γεγονὼς τοῦ πρώτου· ὃς καὶ πρῶτος τῶν Ὁμήρου διορθωτὴς ἐγένετο καὶ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθηκῶν προῦστη καὶ τοὺς παῖδας Πτολεμαίου ἐπαίδευσεν.

Quibus in verbis cum de nomine nihil insit difficultatis (nam apparet Zenodotum hunc Ephesi natum Alexandriae domicilium constituisse), quaestio exsistit difficillima, quid censeamus de aetate definienda, qua in re varie versati sunt viri docti. Atque ut finibus quam angustissimis circumscribere conemur, quonam anno sit natus Zenodotus Ephesius quoque mortem obierit, haud ad nostram disputationem pertinere putavimus, quam ob rem in universum qua aetate Zenodotum vitam degisse mihi persuaserim exposuisse satis habeo.

Veniunt autem in censum praeter Zenodoti vitam, quam paulo supra adscripsimus, ea quae Suidas sive Hesychius de Aristophane tradidit: *Ἀριστοφάνης Βυζάντιος γραμματικός, υἱὸς Ἀπελλοῦ ἡγουμένου στρατιωτῶν, μαθητὴς Καλλιμάχου καὶ Ζηνοδότου, ἀλλὰ τοῦ μὲν νέος, τοῦ δὲ παῖς ἤκουσε κτλ.*

Iam primum disserendum est de notione *γεγονώς*, quae occurrit in vita Zenodoti. Quodsi reputas eum, qui vitam composuit, exhibentem *ἐπὶ Πτολεμαίου γεγονὼς τοῦ πρώτου* et deinde *τοὺς παῖδας Πτολεμαίου ἐπαίδευσεν* certe utroque loco de Ptolemaeo primo cogitasse[1]), dubium esse non potest, quin

[1]) Cf. Gercke, Alexandrin. Stud., Rhein. Mus. XLII p. 602 adn. 4.

vox γεγονώς significet aetatem, qua floruerit Zenodotus, Buschii[1]) autem sententia, qui intellexit natales, improbanda sit. Nam verisimillimum esse videtur Hesychium rettulisse in Ptolemaei primi tempora ἀκμήν Zenodoti, quem regis puerorum educatorem factum esse tradidit. Quae vocis γεγονώς interpretatio vel ea re commendatur, quod apud Suidam[2]) usitatissima est. Statuit igitur Hesychius Zenodotum fuisse Ptolemaei primi s. Soteris aequalem.

Quae temporum computatio ab Hesychio tradita num ab omni parte recte se habeat, iure dubitaverunt viri docti propter testimonia aliunde repetita. Neque enim verisimile est Zenodotum et Ptolemaei Soteris puerorum educatorem et Philetae discipulum[3]) et Aristophanis magistrum[4]) fuisse. Aristophanes enim natus est anno fere 260[5]), ut Zenodotus, qui eum puerum[6]) instruxit, vix ante a. 245 diem supremum obire potuerit. Quod si tenemus, non miramur, quod Zenodotum disciplina Philetae Coi usum esse traditum est, quem ante annum 336 natum[7]) esse et aetate Ptolemaei Soteris inter vivos fuisse, quippe qui docuerit Philadelphum[8]), Hesychius, ut alia mittamus, testatus est.

At quomodo Zenodotus Ptolemaei primi liberorum educator dici potuerit, non intellegitur, id quod primus Manso[9])

---

[1]) De bibliothecariis alexandrinis qui feruntur primis. Diss. Rostoch. 1884, p. 4.

[2]) Cf. E. Rohde, Rhein. Mus. XXXIII p. 161.

[3]) Cf. vitam Zenodoti.

[4]) Cf. pag. 4.

[5]) Cf. Gercke, Alex. Stud., Rhein. Mus. XLIV p. 257.

[6]) Spectant l. c. verba τοῦ δέ ad Zenodotum; cf. Clinton, Fasti Hell. III p. 407. Kr.; Ritschl, Chronologie der ersten alexandrinischen Bibliothekare, Opp. I p. 66; Susemihl, Anal. Alex. chronol. Ind. lect. Gryphisw. 1888/89, p. XVII. Aliter censuit Busch l. c. p. 6, qui recedens ab explicatione simplici sine iusta causa illud ἀλλὰ τοῦ μὲν νέος rettulit ad Zenodotum. — Ceterum cum Aristophanem Zenodoto morte abrepto a Callimacho instructum esse verisimile sit, iure ex hoc loco colligitur Callimachum post Zenodotum mortuum esse.

[7]) Cf. Suid. s. v. *Φιλητᾶς*: ὢν ἐπί τε Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου. Ritschl p. 66. 72; Busch p. 3; Susemihl p. XXVII.

[8]) Cf. Suid. s. v. *Φιλητᾶς*.

[9]) Vermischte Schriften I p. 291.

contendit, quem secuti sunt Ritschelius alii. Nam cum post Philadelphum natum, cuius natales ad a. 309 referuntur, Ptolemaeus Soter filium, quantum scimus, non genuerit, puerorum regis educator Zenodotus esse non potuit. Neque enim de Philadelpho, ut non dicamus de ea re, quod complures regis filii commemorantur, cogitare licet, atque hac quidem de causa. Cum Zenodotus, etiamsi concedimus eum vitam usque ad annos octoginta produxisse, ante a. 325[1]) natus esse non possit, Philadelphum, qui natus est a. 309, educandum ei traditum esse a probabilitate abhorret, quod nimis exiguum annorum spatium inter utriusque aetatem intercedit.

Quodsi consentiunt inter se testimonia, Zenodotum fuisse Philetae discipulum Aristophanis magistrum, pronum est suspicari male se habere, quae de Zenodoto Soteris filiorum educatore perhibentur. Quae sententia haud scio an etiam hoc argumento commendetur. Dixit enim Duentzerus[2]) Zenodotum Philadelphi educatorem non fuisse, quia Philadelphus ipse Philetae discipulus aeque ac Zenodotus fuerit. Etsi negari non potest hoc argumentum per se grave non esse, cum fieri potuerit, ut Zenodotus Philetae disciplina usus sit, postea utriusque Philadelphus[3]), tamen hanc potissimum rationem intercessisse iam non est cur putemus.

Duae autem, si recte hucusque versati sumus in hac quaestione tractanda, exstant ratiocinandi viae, altera, ut narrationem, quae ad filios educandos spectat, prorsus falsam putemus[4]), altera, ut Hesychium ad Ptolemaei primi s. Soteris aetatem rettulisse censeamus, quae Ptolemaeo altero s. Philadelpho rege facta tradere debuerit. Neque dubium esse potest, quin haec explicatio sit praeferenda. Nam cur quae de Zenodoto regis puerorum educatore traduntur, commenticia ducamus, causa satis iusta non est; contra Zenodotum floruisse Ptolemaei secundi

---

[1]) Cf. Heffter, De Zenodoto eiusque studiis Homericis, Progr. Brandenburg. 1834, p. 4 (annum proposuit 320); Busch p. 4 (c. ol. 116); Ritschl p. 67. 72 (c. Ol. 114/115); Susemihl p. XXVII (c. 330—320).

[2]) pag. 23 adnot. 1.

[3]) Cf. Parthey, Das alexandrin. Museum, 1838, p. 71; Heffter p. 3; Busch p. 4.

[4]) Daub, Studien zu den Biographica des Suidas, 1882, p. 81.

aetate eiusque filios educasse multum habet probabilitatis. Philadelphi enim ad tempora revocatur Zenodotus a Tzetza in Prolegomenis scholiorum ad Aristophanem.[1]) Accedit quod verba *τοὺς παῖδας Πτολεμαίου ἐπαίδευσεν* aptissime referuntur ad Ptolemaei Philadelphi filios. Qui cum a. 283 in matrimonium duxisset Arsinoen, filiam Lysimachi[2]), tres ex ea tulit liberos: Ptolemaeum, Lysimachum, Berenicen.[3]) Quodsi de Philadelphi filiis cogitamus, illud *τοὺς παῖδας Πτολεμαίου ἐπαίδευσεν* bene se habere concedes.

Sequitur, ut explicemus, quid sit statuendum de Hesychii verbis, qui Zenodotum Soteris aetate floruisse et eius filios educasse tradidit. Atque ut non dicamus de Partheyi[4]) coniectura, quae parum videtur probabilis, aut *πρώτου* in *δευτέρου* corrigendum aut fortasse *μαθητὴς τοῦ Φιλητᾶ ἐπὶ Πτολεμαίου γεγονότος τοῦ πρώτου* legendum esse dixerunt viri docti.[5]) Daubius[6]) censuit Zenodotum revocatum esse ad Ptolemaei primi imperium, ne, cum Philadelpho rege Callimachum floruisse proponatur, Ptolemaeo tertio Eratosthenem et Apollonium, primi Ptolemaei aetas illustris grammatici mentione careat. Quas coniecturas a probabilitate abhorrere minime contendo tamen res, ut mihi videtur, faciliorem habet explicatum. Nihil enim obstat, quominus censeamus *ἀκμήν* Zenodoti ab Hesychio relatam esse ad Soteris tempora, quia fortasse iam tum regis iussu instituendae bibliothecae Alexandrinae[7]) negotiis interfuit, et confusa esse praeterea quae ad Ptolemaei primi et quae ad alterius aetatem spectent. Ceterum hac de re iudicium certum fieri posse praefracte est negandum.

---

[1]) Cf. Ritschl, Opp. I p. 206.

[2]) Cf. Droysen, Geschichte des Hellenismus, III, 1 p. 265.

[3]) Cf. schol. Theocr. 17, 128. Busch p. 5. 6.

[4]) l. l. p. 71: „Will man bei Suidas die Worte *τοῦ πρώτου* als späteren Zusatz weglassen, so könnte Ptolemaeus Philadelphus gemeint sein und dann hat es Nichts Unwahrscheinliches, dass dieser König seinem gleichaltrigen Mitschüler Zenodot die Erziehung seiner Kinder anvertraut habe."

[5]) Rohde p. 173; Flach, Hesych. Miles. Onomat. quae supersunt, 1882, pag. 80.

[6]) l. l. p. 81.

[7]) Certum fundationis bibliothecae annum constitui non posse docuit Ritschl l. c. p. 68; cf. Busch p. 2.

Sed haec hactenus. Satis enim mihi comprobasse videor Zenodotum Ephesium temporibus Ptolemaei Philadelphi floruisse, etsi eum iam antea i. e. extremis Soteris regiminis annis gloriam litterarum studiis assecutum esse verisimile est.

Praeter Zenodotum Ephesium Suidas mentionem facit Zenodoti Alexandrini verbis his:

Ζηνόδοτος Ἀλεξανδρεύς, γραμματικός, ὁ ἐν ἄστει κληθείς. πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα τοῦ ποιητοῦ. ἔγραψε[1] *πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν. περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας. λύσεις Ὁμηρικῶν ἀπορημάτων. εἰς τὴν Ησιόδου θεογονίαν καὶ ἄλλα συχνά.*[2])

Quibus de verbis quantopere disceptaverint viri docti, ex quo Wolfius „Prolegomena ad Homerum" publici fecit iuris, dici vix potest. Quaestionis totius cardo in ea re vertitur, quod cum praeter Zenodotum Alexandrinum in veterum testimoniis Zenodoti Mallotae saepius et Cratetei semel nomen perhibeatur, diiudicandum est, utrum haec tria vel quattuor cognomina *Ἀλεξανδρεύς, ὁ ἐν ἄστει, ὁ Μαλλώτης, ο Κρατήτειος* ad unum an ad plures grammaticos, quibus Zenodoti fuerit nomen, spectent; accedit quod Suidae vel Hesychii locus corruptela carere non videtur. Atque eorum sententia[3]), qui unum praeter Zenodotum Ephesium sibi finxerunt, ea re potissimum nititur, quod in tabula Hesychiana Alexandrino liber *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα* attribuitur, ut haud sine veri specie eundem Crateteum nominari tibi persuadeas; Zenodoti autem Mallotae doctrinam, qua de re infra disseremus, ad Cratetis proxime accedere neminem fugit. Cum ab horum virorum doc-

[1]) Hanc interpunctionem praebet codex praestantissimus Parisinus A.

[2]) Legitur *συχνά* ex auctoritate codicum ABV pro vulg. *ἄλλα πολλά*; cf. Suid. s. v. *Δαμάστης Σιγειεύς*; *Σαραπίων* alia.

[3]) Wolf, Prolegg. ad Hom. p. 199²; Graefenhan, Geschichte der klass. Philol. im Alterthum I p. 419, II p. 121; Wegener, De aula Attalica p. 158; Heffter l. l. p. 2; Osann, Quaestiones Hom. I p. 12. 13; Meier, Quaest. Andoc. VI (= Opp. academ. II p. 51); Wachsmuth, De Cratete Mallota, Lips. 1860, p. 6; Schrader, Porphyrii quaest. Hom. rel. p. 431; La Roche, Hom. Textkrit. p. 76; Daub l. c. p. 81; Christ, Griechische Litteraturgesch. p. 455 (Handb. d. klass. Alterthumswiss. vol. VII).

torum parte me stare negem, ante omnia id dico nihil habere miri, quod in grammaticorum numero Zenodoti plures occurrunt; nam etsi Muetzellio disputanti[1]) „multis autem diversissimae aetatis grammaticis quum illud nomen (sc. Zenodoti) fuerit inditum sqq.“ non plane assentior, tamen non rarum Zenodoti nomen exstitisse apud Graecos satis constat.

Sed redeo, unde deflexi. Qui Zenodotum Alexandrinum et Mallotam cognominatum eundem esse probare studuerunt, operam dederunt, ut hanc nominum diversitatem explicarent. Et Heynii[2]) quidem sententia reicienda mihi videtur, qui adnotat pro „Zenodoto Mallota“ fortasse „Cratetem Mallotam“ scribendum esse; nam errorem talem semel admissum esse concedi potest, non saepe. Neque minus omni probabilitate caret Daubii coniectura, qui aut cum Heynio Cratetis nomen pro Zenodoti restituendum aut Cratetis cognomen falso Zenodoto Crateteo attributum esse censuit. Wolfius, cuius argumentationem pars virorum doctorum sunt amplexi, nominum diversitatem Alexandrini et Mallotae — cetera enim nunc mitto — explicare conatus est dicens eam ita natam esse, ut „ab aliis a patria Mallotes, ab aliis ex more aetatis illius Alexandrinus a domicilio sit dictus“. Attamen etsi ab urbe, cuius civis aliquis factus est, cognomen ei inditum esse satis constat[3]), in vita Zenodoti Alexandrini hanc rationem intercedere posse nego. Nam cum Zenodotus Ephesius, qui inter eiusdem nominis grammaticos, quantum scimus, antiquissimus et praeclarissimus fuit, e patria cognomen duxerit, verisimile est ceteros eodem modo fuisse notatos, ut probabilius esse videatur Hesychium vel eum quem exscripsit sedem, unde Zenodotus ille altero loco commemoratus erat oriundus, quam civitatem, in qua domicilium collocavit, perhibuisse. Quam sententiam etiam alia re commendari censeo. Zenodotus enim Ephesius, postquam Alexandriam commigravit, certe Alexandrinus est factus, ut alterum Zenodotum grammaticum, qui Malli erat natus, a domicilio Alexandria, quo uterque est usus, cognomen duxisse vix crediderim. Quae cum ita sint, Zenodotum, quem Hesychius

[1]) De emendand. theog. Hesiod. p. 281.

[2]) Var. lectt. et observatt. in Iliadem VI p. 498.

[3]) Cf. Suid. s. v. *Ἀριστοφάνης*: *Ῥόδιος ἢ Λίνδιος, θέσει Ἀθηναῖος κτλ. Ἀρίσταρχος*: *θέσει Ἀλεξανδρεύς, τῇ δὲ φύσει Σαμοθράξ.*

praeter Ephesium profert, Alexandriae natum esse censeo. Iam sequitur, ut de cognomine *ὁ ἐν ἄστει* disseramus, qua de re non consentiunt viri docti. Et Daubius quidem coniecit hoc nomen ita esse interpretandum, ut a Zenodoto, qui Epheso Alexandriam se contulerit et Alexandrinus factus sit, separetur is, qui natus sit in urbe ipsa, ubi aetatem degit. Neque tamen, ut hanc viam explicandi comprobem, impetrare a me possum; nam in hoc cognomine vocabulum *γεγενημένος* vel simile subaudiendum esse exemplis demonstrare difficile sit, cum verbi substantivi vim facillime adieceris. Aeque reicio sententiam Duentzeri, qui p. 25 dicit Zenodotum „tam constanter in hac urbe sc. Alexandria domicilium fixisse, ut inde *ὁ ἐν ἄστει* diceretur"; nam et artificiosior mihi esse videtur neque Zenodotum quendam grammaticum modo hic modo illic sedem collocasse traditum est. Immo vero Schneiderum[1]), quem secutus est Schmidtius[2]), iure contendisse arbitror Zenodoto *τῷ ἐν ἄστει* cognominato alterum opponi, qui *ἐν αὐλῇ* aut *ἐν προαστείῳ* aut *ἐν κωμυδρίῳ* commoratus sit. Qua de re etsi assentior his viris doctis, tamen errasse mihi videntur, quod hoc cognomen Zenodoto Alexandrino eam ob rem inditum esse censuerunt, ut a Mallota distingueretur, cum de Ephesio non cogitaverint, quem Alexandrinum factum esse supra docuimus. Putat enim Schneiderus assentiente Schmidtio Zenodoto *τῷ ἐν ἄστει κληθέντι* opponi Zenodotum Mallotam, qui in vico[3]) prope Alexandriam sito vixerit. Quam coniecturam ineptam esse etsi contendere non audeo, tamen novam proponere non dubito, qua comprobata non opus est putare Zenodotum Mallotam quoque Alexandriae aetatem degisse; neque enim quidquam hac de re est traditum. Distinguitur Zenodotus *ὁ ἐν ἄστει* ab Ephesio, qui in regia est versatus; nam et regis puerorum[4]) educatorem eum fuisse vidimus et in museo, quod regiae fuit pars[5]), sedem habuisse, qui bibliothecae

[1]) Jenaer Allg. Litt. Zeitung 1848, nr. 218.

[2]) Zeitschrift für die Alterthumswiss. 1858, p. 253.

[3]) Cf. Suid. s. v. *Καλλίμαχος . . . . πρὶν δὲ συσταθῇ τῷ βασιλεῖ γράμματα ἐδίδασκεν ἐν Ἐλευσῖνι κωμυδρίῳ τῆς Ἀλεξανδρείας.*

[4]) Cf. p. 124. 125.

[5]) Strabo p. 793: *τῶν δὲ βασιλείων μέρος ἐστὶ καὶ τὸ μουσεῖον ἔχον περίπατον καὶ ἐξέδραν καὶ οἶκον μέγαν ἐν ᾧ τὸ συσσίτιον τῶν μετεχόντων τοῦ μουσείου φιλολόγων ἀνδρῶν.*

praefuit, apparet.' Ceterum hanc explicandi rationem ea re stabiliri dico, quod occurrit cognomen *ὁ ἐκ μουσείου*.[1])

Denique Schmidtii coniecturam adnotaverim, qui pro verbis *ὁ ἐν ἄστει* fortasse *ἐνστάτης*[2]) legendum esse censuit; sed neque opus est mutatione, si recte exposuimus, neque liber *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα*, quem Schmidtius Zenodoto Alexandrino tribuendum esse sibi persuasit, inter *ἐνστατικούς* eum referre sinit.[3])

Quodsi demonstravimus Zenodotum Alexandrinum a patria hoc cognomen accepisse, ea certe restat ratiocinandi via, ut Zenodotum Alexandriae natum a sede Mallo, quo se postea contulerit, cognomen Mallotae duxisse contendamus. Sed haec sententia dubitationibus tam gravibus est obnoxia, ut eam probare non possim. Nam primum Zenodotum Ephesium a patria cognomen cepisse nemo nescit, ut, si mentio fit Zenodoti Mallotae, hunc Malli natum esse verisimile sit; deinde in ea re est offendendum, quod, si Zenodotum Mallotam et Alexandrinum eundem statuimus, esse ad eum quattuor redeunt cognomina: *Ἀλεξανδρεύς, Μαλλώτης, ὁ ἐν ἄστει, Κρατήτειος* — nam hoc nomen convenire Zenodoto Mallotae infra demonstrabitur —; tum causa esse non videtur, cur Zenodotus, qui Alexandria oriundus nomen *ὁ ἐν ἄστει* acceperat, postea, si Mallum transmigraverit, Mallota nominatus sit neque cognomen illud satis singulare retinuerit; praeterea cum tabula Hesychiana operum Zenodoti Alexandrini ita sit comparata[4]), ut pristinam formam depravatam esse nemo non intellegat, remoto libri *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα* titulo, qua re nititur argumentum gravissimum eorum, qui Zenodotum Alexandrinum et Mallotam eundem esse censent, facillime locus emendatur, ut mihi quidem videtur. Denique mirum est in reliquiis, quae sub Zenodoti Mallotae nomine circumferuntur, locum non esse, qui spectet ad eos libros, quorum tituli in tabula Suidiana inde a verbo *ἔγραψε* exstant[5]); contra

---

[1]) Affero exempli gratia Suid. s. v. *Θέων*: *ὁ ἐκ μουσείου*.

[2]) Cf. Suid. s. v. *Πτολεμαῖος γραμματικός*: *ὁ ἐπιθέτης κληθείς*, sim.

[3]) Schrader l. l. p. 431.

[4]) Cf. p. 131.

[5]) Cf. p. 134.

illud est tenendum apte referri ad librum *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα*, quem a genuina librorum Zenodoti Alexandrini enumeratione abfuisse probare studebimus, scholion T ad Il. *ν* 730 (Eust. 957, 10), ubi nominatur Zenodotus Mallota. Quae argumenta si collegeris, vix credideris eam rationem probabilem esse, ut Zenodotum Alexandriae natum postea Malli commoratum esse indeque cognomen accepisse censeamus.

Distinguendos igitur esse Zenodotum Alexandrinum et Mallotam[1]) verisimillimum est.

Restat, ut diiudicemus, quid sit statuendum de Zenodoto illo Crateteo, cuius semel mentio fit in scholiis Ven. A ad Il. *ψ* 79. Atque si legimus *Ζηνόδοτος ὁ Κρατήτειος*, facere non possumus, quin hunc Zenodotum aliis eiusdem nominis grammaticis, qui Cratetis scholae non adhaeserint, opponi arbitremur, ita ut Crateteum unum Zenodotum fuisse iure colligas. Neque dubium esse potest, quin Mallotae cognomen Cratetei sit tribuendum, quod scholiis, quae ad eum redeunt quaeque infra proponam, clare apparebit. At quaerat quispiam, cur non potius Zenodotum Alexandrinum Pergamenorum scholae sectatorem putemus, quippe qui Hesychio[2]) auctore librum *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα* composuerit. Qua in re illustranda, quid accurata interpretatione vitae Zenodoti Alexandrini, quam exhibuit Hesychius, proficiamus, nunc est circumspiciendum.

Atque ut non dicamus de Duentzeri[3]) opinione, qui in enumeratione librorum offendit dicens: „verba *ἔγραψε πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν* ante *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα* ponenda videntur, ne scripta ad Homerum pertinentia male dirimantur", cum et liber ille de diis conscriptus a rebus Homericis minime abhorruisse videatur (qua de re infra dicemus) et apud Suidam similia saepius reperiantur[4]), collocatio verbi

---

[1]) Cf. B. Thiersch, Ueber das Zeitalter und Vaterland des Homer, p. 26; Muetzell p. 281; Duentzer p. 25; Schneider l. l. nr. 218; Flach, Glossen und Scholien zur hesiodeischen Theogonie, 1876, p. 110. In medio reliquit quaestionem Schneidewin, Philol. II p. 764.

[2]) Ita brevitatis causa scribere mihi liceat, quamquam ad epitomam libri Hesychiani vita referenda est.

[3]) Cf. p. 23 adn. 2.

[4]) Cf. Suid. s. v. *Ἡρακλέων Αἰγύπτιος*: *ἔγραψεν ὑπόμνημα εἰς*

ἔγραψε, ante quod in codice optimo Parisino A interpungitur, scrupulum nobis iniciat necesse est, quippe quod ex regulis enarrandi et ex Hesychii ratione scribendi offendat, qui in vitis scriptorum postquam de nomine, sede, schola, aliis rebus disseruit, plerumque ἔγραψε vel simile verbum in initio enumerationis librorum ponere solet, media in operum serie ad unum librum ἔγραψε adscribere non potuit. Quae cum ita sint, vix quemquam fugere potest in Zenodoti Alexandrini vita mendum latere[1]), quod cuiusnam sit generis nunc est enucleandum. Iam liceat mihi proponere coniecturas, quae a viris doctis sunt prolatae. Bekkerus[2]) vocem ἔγραψε librarii errore insertam esse ante *πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν* censuit, quam ob rem post *κληθείς* eam collocavit. Qua mutatione admissa etsi locum bene se habere non negaverim, tamen haec coniectura non tam facilis est, ut valde commendetur. Daubius[3]) legendum esse docuit . . . . *κληθείς, ὃς πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα τοῦ ποιητοῦ* ἔγραψε collatis vitis: *Κάδμος Πανδίονος Μιλήσιος, γραμματικός, ὃς πρῶτος κατά τινας συγγραφὴν ἔγραψε καταλογάδην, μικρῷ νεώτερος Ὀρφέως. συνέταξε δὲ κτίσιν Μιλήτου καὶ τῆς ὅλης Ἰωνίας ἐν βίβλοις δ'. — Πωλίων Ἀλεξανδρεύς, ὁ Οὐαλέριος χρηματίσας, φιλόσοφος γεγονὼς ἐπὶ Ἀδριανοῦ, οὗ παῖς Διόδωρος φιλόσοφος ὁ γράψας ἐξήγησιν τῶν ζητουμένων παρὰ τοῖς ι' ῥήτορσιν. ἔγραψε κτλ.* Sed his exemplis nihil demonstrari apparet. Nam ut non agamus de vita Polionis, quae toto caelo discrepat a vita Zenodoti ex Daubii sententia emendata, si paulo accuratius in rem inquires, alterum quoque exemplum videbitur ineptum; affertur enim in enuntiato relativo non libri titulus, sed perhibet Hesychius, qua re potissimum notitiam consecutus sit ille homo.[4]) Schneiderus fortasse scribendum esse ἔγραψε

Ὁμηρον κατὰ ῥαψῳδίαν, καὶ εἰς λυρικούς, περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ προστακτικῶν ῥημάτων; s. v. *Νικάνωρ: περὶ στιγμῆς τῆς παρ' Ὁμήρῳ κτλ. περὶ στιγμῆς τῆς παρὰ Καλλιμάχῳ, κωμῳδούμενα, περὶ ναυστάθμου κτλ.*; s. v. *Πρόκλος*, alia.

[1]) Cf. Bernhardy, Suid. s. v. *Ζηνόδοτος Ἀλεξανδρεύς*.

[2]) Suid. s. v. *Ζηνόδοτος Ἀλεξανδρεύς*.

[3]) l. l. p. 80.

[4]) Cf. Suid. s. v. *Ἵππυς Ῥηγῖνος*; *Ξενοφῶν Γρύλλου Ἀθηναῖος, φιλόσοφος στωικός*; *Φίλιστος Ναυκρατίτης*. Aliter est iudicandum

καὶ κτλ. arbitratus est[1]), ut esset sententia: non solum Aristarchum, sed etiam Platonem impugnavit; neque tamen facile quisquam hanc coniecturam probabilem esse contendet, cum tale dicendi genus offensione non careat. Flachius[2]) verbum ἔγραψε removit, quo facto loci offensionem tolli est concedendum. Denique dixerit quispiam verba inde ab ἔγραψε usque ad θεῶν esse abicienda, cum hoc concesso locus sanatus sit eaque sententia primo adspectu ea re confirmetur, quod libellum πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν philosopho quam grammatico tribuere malis. Huc accedit quod Zenodotum philosophum[3]) Diogenis stoici discipulum fuisse tradit Laertius Diogenes VII, 30. Attamen ego quidem a me impetrare non possum, ut hanc opinionem comprobem; accuratius enim si de commentatione illa egerimus, apparebit eam esse huius libri naturam, ut nihil obstet, quominus grammatico eum adscribamus, quam ob rem causa satis iusta non est, cur Zenodoti stoici hominis alioquin paene ignoti libellum falso in Zenodoti Alexandrini vitam irrepsisse censeamus.

Quodsi comprehendimus quae de emendando loco Hesychiano disseruimus, coniecturis Bekkeri et Flachii, quorum alter ἔγραψε post κληθείς inserendum, alter omnino delendum esse arbitratus est, comprobatis difficultatem expediri elucet. Iam restat, ut de iis dicamus, qui, cum gravius mendum latere sibi persuaserint, ratione longe alia sunt usi. Quos inter viros doctos, etsi de rebus singulis discrepant, in ea re certe convenit inde a verbis ἔγραψε πρὸς Πλάτωνα κτλ. enumerationem librorum grammatici alicuius initium capere. Proficiscentibus autem nobis hoc ab argumento duae praesto sunt explicandi viae: altera ut pars vitae prior praebeat Zenodoti Alexandrini notitiam verbis his Ζηνόδοτος Ἀλεξανδρεύς, ὁ ἐν ἄστει κληθείς· πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα, cetera ad alium grammaticum

---

de vitis: Ἀντίμαχος, ἕτερος Ἡλιοπολίτης ἀπ' Αἰγύπτου; Ἀστράμψυχος; Ἱερώνυμος Καρδιανός.

[1]) l. c. nr. 218.

[2]) l. l. p. 81.

[3]) Cf. Zeller, Die Philosophie der Griechen III, 1 p. 48, qui Alexandrinum Zenodotum et stoicum fortasse eundem esse putat; sed nihil video, quod nos cogat, ut ei assentiamur.

redeant, cuius nomen interciderit[1]); altera, qua ego progrediendum esse mihi persuasi, ut falso in textum incurrisse titulum libri *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα* ponamus. Quam meam coniecturam praeferendam esse opinionibus Schneideri, Schmidtii, Schraderi nunc sum demonstraturus. Primum libellum de versibus Homericis ab Aristarcho damnatis compositum Zenodoto Mallotae tribuimus, quem Crateteae scholae discipulum fuisse constat, ut non opus sit facere cum iis, qui, cum Alexandrinos quoque grammaticos Aristarchi doctrinam impugnasse recte dixerint, in eorum numerum Zenodotum Alexandrinum recipere studuerunt, cum multo sit verisimilius, si Zenodotum quendam impugnasse Aristarchum traditum est, eum fuisse Crateteum; deinde non est desudandum in ea re, ut explicemus, quem in modum intercidere potuerit nomen, cui rei satis gravia obstant. Atque Schneiderus quidem Zenodoti Mallotae vel Cratetei cognomen in Hesychii loco facile perire potuisse censuit, cum Alexandrini nomen Crateteo quoque fuisse contenderet, dicens cognomine *ὁ ἐν ἄστει* opus non fuisse, nisi alter Zenodotus Alexandrinus nempe Mallotes Alexandriae domicilium fixisset. Quam sententiam improbamus, quod cognomen *ὁ ἐν ἄστει* bene locum habere docuimus respecto Zenodoto Ephesio, ut tertium illum Zenodotum Mallotam factum esse Alexandrinum mera sit coniectura. Quodsi datur optio, utrum Mallotae vel Cratetei nomen intercidisse an inter Zenodoti Alexandrini opera Mallotae librum receptum esse censeamus, ego quidem horum partes sequi non dubito, praesertim cum non forte fortuna factum esse videatur, ut iuxta positi sint libri, qui ad aliorum sententias infringendas et refutandas erant conscripti.[2]) De Schraderi opinione paulo infra verba faciemus. Quam si nunc mittimus, restat, ut demonstremus, cur Bekkeri aut Flachii coniectura reiecta novam explicandi rationem, quam supra adumbravimus, proferre constituerimus. Et primum quidem has tres coniecturas aeque aptas

[1]) Hanc rationem secuti sunt Schneiderus l. c. nr. 218; Schraderus l. l. p. 431; Schmidtius l. c. p. 253, e quibus Schraderus verba *ἔγραψε* sqq. ad Zenodorum refert, Schneiderus et Schmidtius ad Zenodotum Mallotam. Qua de causa Schraderus de Zenodoro grammatico cogitaverit, infra fusius disseremus.

[2]) Cf. Daub, Jahrbb. f. Phil. Suppl. XI p. 460.

esse ad diluendam difficultatem non negabis, si ad tabulam Zenodoteorum operum spectas. Sequitur ut diiudicemus, quae mutatio habeat facillimum explicatum. Iam si naturam vitarum Hesychianarum respicis, librorum enumerationem plerumque a verbo ἔγραψε vel simili initium capere apparet, ut in loco corrupto intellegendo et emendando hanc rem summi esse momenti contendam, cum Bekkeri et Flachii rationes hac ex parte licentiae obnoxiae esse videantur. Denique cum libellus, qui antecedit enumerationem incipientem a verbo ἔγραψε, optime quadret in Zenodotum Mallotam, quem alium fuisse atque Alexandrinum varias ob causas supra demonstrare studuimus, neque in fragmentis, quae sub Zenodoti Mallotae nomine circumferuntur, ullum vestigium exstet, ex quo libri ceteri ab Hesychio enumerati ei tribui possint, duorum grammaticorum libros commemorari multum habet probabilitatis.

Quodsi recte hucusque iudicavimus, haec ut breviter comprehendamus demonstrata sunt: distinguendos esse Zenodotum Alexandrinum τὸν ἐν ἄστει cognominatum et Mallotam Crateteum, cui librum πρὸς τὰ ὑπ᾽ Ἀριστάρχου ἀθετούμενα falso Zenodoto Alexandrino adscriptum tribuendum esse verisimile est.

Pars altera.

In perlustrandis Zenodotorum reliquiis, quantum quidem ad nostram disputationem pertinent, ex Zenodoto Alexandrino initium facere constituimus, etsi temporum ordinem relinquimus.

Iam priusquam ad studia Zenodoti Alexandrini cognoscenda librosque ab eo compositos recensendos accedamus, de libro *περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας* in Hesychii catalogo Zenodoto adscripto, quem, cum alii de Zenodoto cogitaverint, nos quidem ad Zenodorum grammaticum redire censemus, agendum est. Quam quaestionem hanc potissimum ob rem primo loco proponere voluimus recedentes a tabulae Hesychianae ordine, quod ea soluta iudicare licet de Schraderi coniectura, quam supra[1]) leviter tantum et in transcursu attigimus.

Sunt autem testimonia, quae in censum veniunt, haec:

Schol. ad Il. σ 356[2]): *Ζεὺς δ' Ἥρην*] *Ζηνοδώρῳ*[3]) *τῷ συγγράψαντι περὶ τῆς Ὁμήρου συνηθείας τὰ δέκα βιβλία συγγέγραπται καὶ περὶ τούτου τοῦ τόπου· ἐν ᾧ συγγράμματι πειρᾶται ἀποδεικνύναι διεσκευασμένον τοῦτον τὸν τόπον, ἐπῶν ιγ'. πρῶτον γάρ φησι τὰς εἰσαγομένας τῶν θεῶν ὁμιλίας οὐκ ἐκτὸς τῆς ὑποθέσεως παραλαμβάνεσθαι, ἀλλ' ἢ ὑπὲρ διδαχῆς τινος τῶν εἰς τὴν Ἰλιάδα συντελούντων ἢ καὶ ὑπὲρ ἐπιδείξεως ἱστορίας παλαιᾶς, οἷον τὴν Διώνην πρὸς*

[1]) Cf. p. 133.

[2]) Textum proposuimus ex scholiorum Ven. B recensione Dindorfiana; quae mutavimus ex auctoritate scholiorum Townleianorum [Scholia Graeca in Hom. Iliad. Townleiana. Ed. Maas. 1888.], quorum *ἀπόγραφον* sunt Victoriana, diligenter adnotavimus.

[3]) Cod. Leidensis habet *Ζηνοδότῳ*.

Ἀφροδίτην λέγουσαν „τέτλαθι τέκνον ἐμόν· πολλοὶ γὰρ δὴ τλῆμεν· τλῆ μὲν Ἄρης“ (Il. ε 382)· ἱστορίαν γὰρ παλαιὰν ἐπιτίθεται. τὴν δὲ Ἀθηνᾶς[1]) πρὸς Δία ἐπικερτόμησιν. „Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά τί μοι κεχολώσεαι, ὅττι κεν εἴπω; ἦ μάλα δή τινα Κύπρις“ (Il. ε 421)· διδάσκει γὰρ ὅτι ὑπὸ Ἀφροδίτης ἠπατήθη Ἑλένη. καὶ τὰς ἄλλας δὲ ὁμιλίας τῶν θεῶν οὐκ εἰκῆ φησι παραλαμβάνεσθαι. ταύτην δὲ οὔτε ἱστορίαν φησὶ λέγειν οὔτε τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι πλέον τι προστιθέναι. ἔπειτα μέλλοντα τὸν Ὅμηρον διατίθεσθαι τὰ παρὰ[2]) Ἡφαίστου πρὸς Θέτιν, οὐκ ἂν πρὸ αὐτῆς ἄλλην διάλεξιν θεῶν παραλαβεῖν, ποικίλλειν ἀεὶ εἰωθότα τὴν ποίησιν, καὶ ἀπὸ μὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἐπὶ τὰ θεῖα, ἀπὸ δὲ τῶν θείων ἐπὶ τὰ ἀνθρώπινα μεταβάλλειν. εἶτα ἀνόητον τὸ λέγειν „ἔπρηξας καὶ ἔπειτα“, ὡς ἐκ πείσματος παρηκολουθηκότος τοῦ γενομένου· οὐδὲ γὰρ ῥητῶς δεδήλωκεν ὁ ποιητής, ὅτι ταῦτα ὕστερον ἔμαθεν ὁ Ζεύς, ὡς ἐν τῇ Α (522) „ἀλλὰ σὺ μὲν αὖτις ἀπόστιχε“ καὶ (Il. α 536) „οὐδέ μιν Ἥρη ἠγνοίησεν.“ εἶτά φησιν, ὅτι ἄλογον, τῇ μὲν Ἥρᾳ χαλεπαίνειν αὐτὸν ἐπὶ τῇ τῆς Ἴριδος ἀποστολῇ, τῇ δὲ Ἀθηνᾷ μηδὲ κατὰ βραχύ, τῇ καὶ συμπραξάσῃ Ἀχιλλεῖ καὶ τὸ πῦρ δειξάσῃ πρὸς κατάπληξιν τῶν πολεμίων, ὁπότε ἔμπροσθεν (Il. θ 406) τῇ μὲν Ἥρᾳ συγγινώσκειν φησὶ τὸν Δία, τῇ δὲ Ἀθηνᾷ χαλεπαίνειν πλέον, καὶ ὅτι πολλὴ ἡ ἀλογία φαίνεται, εἰ παρὰ καιρὸν ἡλίου δύναντος ὑπὸ Ἥρας (Il. σ 241) οὐδὲν περὶ τούτου ἐγκαλεῖ ὁ Ζεύς, παρεγχειρουμένης τῆς τοῦ κόσμου τάξεως. πῶς δὲ οὐκ ἐναντίον φάσκειν περὶ Διὸς (Il. ρ 272) „μίσησε δ' ἄρα μιν δηίων κυσὶ κύρμα γενέσθαι“, νῦν δὲ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ αὐτοῦ ἀγανακτεῖν; οὐδὲν γὰρ ἄλλο πέπρακται ἐκ τῆς Ἀχιλλέως ἀναστάσεως ἢ τὸ μηδὲν παθεῖν. πῶς τε τὴν ἀπὸ Ἴδης μετάβασιν τοῦ Διὸς οὐ δεδήλωκεν; ἀλλὰ τοῦτο μὲν συγχωρητέον κατὰ τὸ σιωπώμενον γεγενῆσθαι. τὰ δὲ ἄλλα σαθρά ἐστι καὶ ὕποπτα. ἥ γε μὴν ἀπολογία τῆς Ἥρας καὶ ἀνοήτως ἔχει· δέον γὰρ προβαλέσθαι ὅτι κακὸν οὐδὲν εἰργάσατο τοὺς Τρῶας σώσασα Πάτροκλον, ὅπερ καὶ τῷ Διὶ ἐκεχάριστο, ἡ δέ φησιν ὅτι „οὐκ ὄφελον Τρώεσσι κοτεσσα-

[1]) Legitur in libris Ἥρας; Ἀθηνᾶς nomen restituimus secuti Valckenaerium, Diss. de scholiis in Hom., 1747, p. 140; Maas l. l.

[2]) Falso περὶ in B legi apparet.

μένη κακὰ ῥέξαι". *οὐδὲν γὰρ ἄλλο πράττει νῦν ἢ συκοφαντεῖ ἑαυτήν. ταῦτα ὡς ἐν κεφαλαίοις ὑπὸ Ζηνοδώρου συγγέγραπται. ἀφαιρουμένων δὲ τῶν ιγ΄ στίχων τὸ λοιπὸν ἁρμονίαν ἔχει.*

Schol. A ad Il. σ 22: *τὸν δ' ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε*] *Πλάτων ἐν τρίτῳ πολιτείας κατηγορεῖ τῶν ὀδυρομένων, λέγων ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων μὴ δεῖν τοῦτο ποιεῖν ὡς δεινόν τι πεπονθότων . . . . Ζηνόδωρος δὲ ἀπολογεῖται λέγων ὅτι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν πεπραγμένων θρηνεῖ καὶ ἄλλως συνήθη ταῦτα τῷ τότε*[1]) *βίῳ „τοῦτό νυ καὶ γέρας οἷον ὀιζυροῖσι βροτοῖσι, κείρασθαί τε κόμην βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν*" (Od. δ 197. 198).

Schol. BL ad Il. ρ 263: *Ζηνόδωρος δὲ διπετῆ τὸν διαυγῆ ἀποδίδωσιν· διὰ τοῦτο καὶ γράφει διειπετῆ διὰ τῆς ει διφθόγγου.* — Cf. schol. EHQ ad Od. δ 477; cod. Vat. quaest. Porphyr. λ: *Ζηνόδωρος*[2]) *δὲ διπετῆ τὸν διαυγῆ ἀποδίδωσι. διὰ τοῦτο καὶ γράφει διπετέος διὰ τῆς ει διφθόγγου.*

Apoll. Soph. s. v. ζῶστρα: *Ἀπίων τὰ ἐνδύματα τῶν ἀνδρῶν· „ζῶστρά τε καὶ πέπλους καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα* (Od. ζ 38), *ὁ δὲ Ζηνόδωρος βέλτιον τὰ ζώματα, τὰς ζώνας.*

Schol. H ad Od. κ 124: *ἀτερπέα δαῖτα πένοντο*] *Ἀρίσταρχος φέροντο ἄλλοι δὲ δαῖτα πένοντο. Ἀριστοφάνης „ἰχθῦς δ' ὡς εἴροντες". κατέστη ἴδιον τὸ ἰχθῦς καὶ τὸ φέροντο Ζηνοδώρῳ.*[3]) *ἐν δὲ ἄλλοις πείροντες.*

Atque primum ea de re dubitari non potest, quin titulo ab Hesychio exhibito *περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας* idem

---

[1]) Placet Schraderi coniectura, qui pro verbis traditis *τῷ τε βίῳ* scripsit *τῷ τότε βίῳ*; nam et quomodo natum sit mendum facile intellegitur et sententia plane apta procedit; aliter censet Dindorfius, qui litteras *τε* removit.

[2]) Codices HQ Vat. habent *Ζηνόδοτος*.

[3]) Dindorf, Schol. Graec. in Hom. Od. l. l. Zenodoti nomen in textum recepit. Sed etsi hoc loco fit mentio Aristarchi et Aristophanis, ut praeterea Zenodotum Ephesium laudari suspiceris (cf. Wolf, Prolegg. ad Hom. p. 199), tamen cum scholii partes tam male cohaereant, nihil obstat, quominus de Zenodoro cogitemus. Optime enim ad Zenodorum, quem auctorem libri de consuetudine Homerica compositi fuisse demonstrabimus, redire sententiam *ἴδιον τὸ ἰχθῦς καὶ τὸ φέροντο* adnotasse satis habeo.

significetur opus, quod scholiasta ad Il. σ 356 nominavit *περὶ τῆς Ὁμήρου συνηθείας*. Quod cum Hesychius attribuerit Zenodoto Alexandrino, in scholiis Homericis de nomine non constat, ubi et Zenodotus et Zenodorus affertur. Et nostra quidem aetate, ex quo Wolfius[1]) hanc rem in quaestionem vocavit, viri docti in diversas abierunt partes aut expungentes Zenodori nomen aut defendentes. Iam id facile concedes multo esse verisimilius Zenodori nomen mutatum esse in Zenodoti notissimum, quam Zenodoti nomen in Zenodori.[2]) Neque difficile est ad demonstrandum aliis quoque causis commendari coniecturam, retinendum esse nomen Zenodori iis locis, quos modo attulimus. Nam neglegendum non est in codice antiquissimo B constanter servari Zenodori nomen, cui in libris manu scriptis aetatis posterioris Zenodori nomen substituitur. Accedit quod in schol. A ad Il. σ 22; H ad Od. ϰ 124; apud Apoll. Soph. s. v. *ζῶστρα* Zenodori nomen repetitur. Denique in codice Athoo invenitur libellus[3]), cui praescriptus est titulus *Ζηνοδώρου τῶν περὶ συνηθείας ἐπιτομή*. Quae cum ita sint, illud pro explorato habemus librum de consuetudine Homerica compositum ad Zenodorum quendam redire, ut Hesychium, qui illud opus Zenodoto Alexandrino tribuit, errasse sit statuendum.[4])

Iam sequitur, ut Schraderi sententiam[5]) refellamus, qui non solum commentationem *περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας*, sed etiam libros *πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν*, *λύσεις Ὁμηρικῶν ἀπορημάτων*, *εἰς τὴν Ἡσιόδου θεογονίαν* Zenodoro vindican-

---

[1]) Prolegg. ad Hom. p. 199 adn. 66.

[2]) Hoc argumentum primus protulit Duentzer p. 26, cui adstipulatur Schrader p. 429.

[3]) Cf. Miller, Mélanges de litt. Grecque, Paris 1868, p. 407—412. De auctoritate huius libri paulo infra dicemus.

[4]) Zenodorum intellexerunt Wolf p. 197; Duentzer p. 25; Schrader p. 429; La Roche l. l. p. 119; Lehrs, De Aristarchi studiis Hom. p. 199; Nauck, Mél. Gréco-Rom. III p. 164. Pro Zenodoto pugnaverunt Heyne l. l. VII p. 430. 485 sqq.; Muetzell p. 282; Osann p. 3; Schmidt p. 253. Rem in medio relinquendam esse censuit Meier, Quaest. Andoc. (= Opp. acad. II p. 51 sqq.).

[5]) Leopold Cohn, Quaest. Eust., Diss. Vratisl. 1878, p. 8 adn., usque eo processit, ut diceret: „ad Zenodorum referenda sunt, quae Suidas s. v. *Ζηνόδοτος Ἀλεξανδρεύς* tradidit".

dos esse arbitratus est, etsi sic quoque locis nonnullis ad mutationes scripturae traditae confugiendum esse ipse concessit. — Supra probare studuimus in vita Zenodoti Alexandrini inde a verbo ἔγραψε initium capere librorum tabulam; quod cum aeque Schraderus censuerit, „ab opere περὶ συνηθείας, quod post ἔγραψε illud secundo loco commemoratur, quasi a certo fundamento profectus“ totam operum enumerationem, quam supra posuimus, in Zenodorum, cuius nomen librariorum neglegentia interciderit, convenire dixit. Quam coniecturam, etsi sagaciter est excogitata, stare non posse contendo. Vertitur autem cardo rei in eo, ut testimoniis confirmetur librorum, qui praeter illum περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας in catalogo Hesychiano nominantur, auctorem fuisse Zenodorum. Qua de re ut iudicium fieri possit, ante omnia quaestio de natura et indole libri Zenodorei περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας suscipienda est, ut pervestigemus, quaenam scholia sub Zenodori nomine tradita huic libro assignari possint. Iam vero se offert illud scholion ad Il. σ 356, unde apparet Zenodorum consuetudinem et usum Homeri ab omni parte[1]) tractanda sibi proposuisse. Quod si tenes, facile ad hanc commentationem referes scholia ad Od. ϰ 124[2]), ad Il. σ 22[3]), ap. Apoll. Soph. s. v. ζῶστρα[4]), schol. ad Il. ρ 263 (= schol. ad Od. δ 477). At prorsus abhorrent a libri argumento, quale nobis finximus, excerpta, quae exhibet cod. Athous; nam hic inter se opponuntur ratio loquendi vulgaris et Homerica; habes enim ab altera parte συνήθως, κατὰ τὴν συνήθειαν,

---

[1]) Varie de argumento iudicaverunt viri docti, quae dissensio maxime ex nominum Zenodori et Zenodoti confusione nata est; ceterum de orationis proprietatibus cogitaverunt Wolf l. l. p. 197; Graefenhan l. c. I p. 503; Miller l. c. p. 409; συνήθειαν ampliore sensu explicatam fuisse docuerunt Muetzell l. c. p. 282; Duentzer p. 27; Osann, Anecdotum Romanum § 34 p. 116; Schneider nr. 218.

[2]) κατέστη ἴδιον i. e. abhorrens a consuetudine, peculiare.

[3]) συνήθη ταῦτα. De forma scholii infra agetur. Indidem repetiit Lehrs l. l. p. 199. Assentitur Ludovicus Leyde, De Apollonii Sophistae lexico Homerico. Diss. Lips. 1885, p. 23.

[4]) Duentzer, p. 27 adn. 8, hoc loco pro Ζηνόδωρος scribere mavult Ἡλιόδωρος, quod Apion et Heliodorus saepius iuxta ponantur ab Apollonio, sed recte Schrader p. 430 dixisse mihi videtur non esse, cur de corruptela cogitemus.

νεώτεροι, η συνήθεια, ab altera *ποιητικῶς, κατὰ τὸν ποιητήν, καθ' Ὅμηρον, λαμβάνει ο ποιητής, Ὅμηρος δὲ τίθησι, λέγει ο ποιητής, ἐπὶ . . . . τάττει ὁ ποιητής.* Qua in discrepantia explicanda Cohnius ita est versatus, ut excerpta illa „misellam libri Zenodorei epitomam" nominaverit. Sed tantum abest, ut hoc argumentum probabile esse censeam, ut Schradero[1]) assentiar, qui fidem libelli a Millero editi omnino nullam esse statuit. Nam ut argumentum epitomae mittamus, causa gravissima est, quod, quae in excerptis illis perhibentur, ex scholiis Homericis consuta sunt. Praeterea in codice Laurentiano CXXX 13 idem opus auctoris nomine omisso exstat et qui antecedit in codice Athoo liber *περὶ τῶν ἀπορουμένων παρὰ Πλάτωνι λέξεων* falso Didymi nomen in fronte gerit. Quodsi quaeris, cur huic epitomae Zenodori nomen praescriptum sit, probabile est ex illis scholiis Homericis nomen profectum esse; nam Schraderi sententia, qui disserit in nomine „memoriam quandam antiquitus traditam servatam esse", artificiosior esse videtur. Ergo ut quae hac in re effecimus comprehendamus: egit Zenodorus in libro *περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας* de usu et consuetudine Homerica, unde scholia, quae ad Zenodorum redire posuimus, fluere potuerunt.

Proximum est, ut disputationem instituamus de argumentis Schraderi, quibus libros *λύσεις Ὁμηρικῶν ἀπορημάτων, πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν, εἰς τὴν Ἡσιόδου θεογονίαν* Zenodoro convenire demonstrasse sibi visus est. Iam si ab opere *εἰς τὴν Ἡσιόδου θεογονίαν* proficiscimur, in scholiis Theogoniae bis Zenodoti testimonium affertur. Quibus ex scholiis cum alterum virorum doctorum consensu ad Zenodoti Ephesii editionem referatur, in altero ad vs. 116 tractando Schraderus[2]) ea est usus ratione, ut Zenodoti nomen in Zenonis corrigendum esse censuerit. Sed hac de coniectura utcunque iudicabis, id contendo hanc rem nihil valere ad quaestionem solvendam; nam ne ego quidem e commentariis Zenodoteis illud scholion petitum esse arbitror, ut infra exponam.

Transeamus nunc ad solutiones Homericas, quas Zenodoro assignare studuit Schraderus. Et primum quidem bene in nu-

[1]) p. 433 sqq.
[2]) p. 430 adn. 2.

merum *λύσεων Ομηρικῶν απορημάτων*[1]) recipi scholion ad Il. σ 22 dicit, praesertim cum Platonis placitum impugnetur, cui Zenodorus in libro *πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν* oblocutus sit et verba in solutione prolata *συνήθη τῷ τότε βίῳ* aptissime ad auctorem libri *περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας* referantur. Deinde illud profert argumentum, ut dicat in Porphyrii quaestionibus Homericis traditum esse Zenodori nomen ad Il. ρ 263 (= Od. δ 477). His in argumentis quae insit vis persuadendi, nunc videamus. Scholion ad Il. σ 22 cur ex opere *περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας* non manaverit, non intellego; nam verborum *Ζηνόδωρος δὲ ἀπολογεῖται* natura non est talis, ut sine dubio de solutionum libro sit cogitandum; conferas quae habemus in scholio illo ad Il. σ 356, quod ex libro *περὶ συνηθείας* esse petitum diserte traditum est: *πῶς δὲ οὐκ ἐναντίον φάσκειν περὶ Διὸς „μίσησεν δ' ἄρα μιν δηίων κυσὶ κύρμα γενέσθαι", νῦν δὲ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ αὐτοῦ ἀγανακτεῖν;* vel *πῶς τε τὴν ἀπὸ Ἴδης μετάβασιν τοῦ Διὸς οὐ δεδήλωκεν; ἀλλὰ τοῦτο μὲν συγχωρητέον κατὰ τὸ σιωπώμενον γεγενῆσθαι.* His locis, si formam et indolem orationis respicis, quaestionum et solutionum librum adhibitum esse videri a scholiasta non negabis; attamen e „consuetudine Homerica" haec in scholia transierunt. Neque neglegendum est mirum non esse, quod in libro de consuetudine Homeri conscripto poëtam defendit Zenodorus a Platonis criminationibus; nam ab usu Homerico profectus ut in scholio ad Il. σ 356 versus quosdam spurios esse demonstrare studuit ita hoc loco quaestionem solvit. Nulla est igitur causa satis iusta, cur propter scholii ad Il. σ 22 indolem Zenodorum libellum *λύσεις Ὁμηρικῶν ἀπορημάτων* edidisse ponamus. Quod deinde profert argumentum Schraderus Platoni obloqui Zenodorum, cui tribuit librum *πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν*, non multum valet; nam neque hoc loco de diis agitur et Platonis iudicia, quippe quae late divulgata fuerint, cum ab aliis grammaticis ad partes vocari potuisse apparet tum a Zenodoto Alexandrino[2]) ipso vocata esse scimus. Iam si recte exposuimus scholion ad

[1]) Cf. Schneider nr. 218, qui *συνηθείας* et *λύσεων* auctorem eundem esse docet hoc ob scholion, ut de uno libro *„περὶ συνηθείας η λύσεις"* cogitandum sit.

[2]) Cf. schol. ad Il. β 12, de quo agitur p. 143 sqq.

Il. σ 22, quod debemus Porphyrio, e libro *περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας* repeti potuisse, id simul argumentum ad vanum redigitur, quod Zenodori nomen ad Il. ρ 263 et Od. δ 477 in „quaestionibus" perhibetur. Ceterum ne illud quidem neglexerim rationem huius scholii prope accedere ad Apoll. Soph. s. v. *ζῶστρα* adnotationem, quam ad commentationem *περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας* referendam esse Schraderus concessit. Sed ut largiamur Zenodorum composuisse solutiones Homericas, inde tamen colligi non potest Zenodotum nempe Alexandrinum librum *λύσεις Ὁμηρικῶν ἀπορημάτων* non conscripsisse, quem Hesychius ei tribuit, praesertim cum in illo studiorum genere grammatici permulti sint versati. Duo enim exstant in cod. Ven. B[1]) loci, ubi Zenodotum quendam in solvendis difficultatibus operam collocasse legitur. Qua in re tractanda Schraderus ea via est progressus, ut Zenodoti nomen errori deberi arbitratus Zenodorum intellegendum esse doceret. Sed ego quidem a me impetrare non possum, ut huic coniecturae assentiar. Petita sunt illa scholia e codice B, quem in distinguendis nominibus Zenodoti et Zenodori testem satis gravem prodire supra vidimus.[2]) Quod si tenes, causam non esse cur bis Zenodoti nomen abiciendum, Zenodori accipiendum esse putemus, libenter concedes.

Ac tantum de Zenodoro et Zenodoto: scripsit Zenodorus librum *περὶ τῆς Ὁμήρου συνηθείας*, quem Hesychius temere[3]) Zenodoto Alexandrino vindicavit; cetera opera, quae in tabula Hesychiana perhibentur, cur a Zenodoto abiudicemus, non est causa, nam et solutionum Homericarum vestigia adhuc exstant et librum *πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν* bene ei attribui posse collato scholio B ad Il. β 12 infra videbimus.

Iam liceat mihi paucis exponere, quid censeam de natura vitae Zenodoti Alexandrini in Suidae lexico traditae. Forma pristina haec mihi fuisse videtur: *Ζηνόδοτος Ἀλεξανδρεύς, γραμματικός, ὁ ἐν ἄστει κληθείς· ἔγραψε πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν.* [*περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας.*] *λύσεις Ὁμηρικῶν*

[1]) ad Il. α 1, β 12.

[2]) Schol. ad Il. σ 356; ρ 263 (= Od. δ 477).

[3]) Huius generis vitia e nominum similium confusione nata saepius occurrere apud Hesychium exemplis demonstrare opus esse non videtur.

ἀπορημάτων, εἰς τὴν Ἡσιόδου Θεογονίαν καὶ ἄλλα συχνά aut — quod ad idem redit — ea, ut qui hanc librorum enumerationem confecit, ipse Zenodorei operis *περὶ τῆς Ὁμηρικῆς συνηθείας* titulum, quem uncinis circumscripsimus, falso inseruerit. Verba *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα* postea addita esse puto, quod ita factum esse probabile est, ut, cum aliquis, qui notitiam huius libri Zenodotei assecutus est, cognominum diversitate neglecta in margine exemplaris titulum adnotaverit, librarius eum in textum receperit.

Adhuc quoniam docuimus librorum *πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν, λύσεις Ὁμηρικῶν ἀπορημάτων, εἰς τὴν Ἡσιόδου Θεογονίαν* auctorem habendum esse Zenodotum Alexandrinum, nunc ad huius grammatici studia accuratius, quantum ex paucis et exiguis reliquiis colligi potest, describenda sumus accessuri.

Primo loco de commentatione, quae inscripta erat *λύσεις Ὁμηρικῶν ἀπορημάτων* agere nobis visum est. Quem ad librum haec testimonia referenda esse censemus.[1])

Schol. BLp ad Il. *α* 1: *ἔτι ζητεῖται διὰ τί ἀπὸ δυσφήμου ὀνόματος τῆς μήνιδος ἄρχεται. ἐπιλύουσι δὲ αὐτὸ οἱ περὶ Ζηνόδοτον οὕτως, ὅτι πρέπον ἐστὶ τῇ ποιήσει τὸ προοίμιον, τὸν νοῦν τῶν ἀκροατῶν διεγεῖρον καὶ προσεχεστέρους ποιοῦν, εἰ μέλλει πολέμους καὶ θανάτους διηγεῖσθαι ἡρώων.*

Schol. B ad Il. *β* 12: *ἀποροῦσι πῶς καὶ ὁ Ζεὺς οὐκ ἀληθεύει ὑπισχνούμενος „νῦν γάρ κεν ἕλοι πόλιν εὐρυάγυιαν“* (vs. 12) *καὶ ὁ Ἀγαμέμνων ἀπατᾶται καὶ ὁ ὄνειρος ὁλοός. Ζηνόδοτος δὲ παριστὰς τὴν τοῦ Διὸς ἀλήθειάν φησι κατ' ἐκείνην ἐαλωκέναι τὴν ἡμέραν τὴν Ἴλιον· ὅτε γὰρ οἱ ὅρκοι συνεχύθησαν, ἡ πόλις ἀπώλετο. ἐν γὰρ τῷ παρασπονδῆσαι*[2]) *τὸ μηκέτι σωθῆναι κατεψηφίσθη.*[3])

---

[1]) Idem docuerunt Wolf l. c. p. 195 adn. 65, qui dubitat, utrum Zenodotus Ephesius an Alexandrinus sit intellegendus (cf. Pluygers, De Zenodoti carminum Homericorum editione, Progr. Lugd. Bat. 1843, p. 13); Duentzer p. 27.

[2]) Legitur in codice falso *παρασπονδίσαι*.

[3]) Quibus locis addidit Duentzer p. 27 sq. schol. T ad Il. *γ* 236, cum de schol. T ad Il. *ω* 487 huc referendo dubitanter iudicaverit; sed utrumque ad *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* pertinet, de quo libro infra disputabitur; nam et illud cum quaestionibus propositis *πῶς δὲ οὐκ ἐρωτηθεῖσα προβάλλεται τὰ περὶ τῶν ἀδελφῶν;* vel *διὰ τί Ἑλένην πε-*

Huius libri quae fuerit indoles et natura in universum, non opus est fusius exponere; notissimum enim est veterum studium, quo cum in aliorum operibus tum maxime in Homeri carminibus difficultates quasdam indagare et absolvere solebant. Sequitur ut de consilio et ingenio, quo usus sit Zenodotus in hac arte exercenda, dicamus. Iam elucet eum non numero grammaticorum eorum iure adscribi posse, qui acuminis ostentandi causa in hac studiorum parte versati sunt; immo vero id egit, ut certa ratione locis, quibus alii offensi Homerum vituperaverunt, opem ferret, quod quidem cadit in schol. ad Il. *β* 12. Dubitari enim nequit, quin Zenodotus, qui librum contra Platonem de diis composuit, hoc loco philosophum illum clarissimum respexerit, qui in Rep. lib. II p. 383 A disserit: *πολλὰ ἄρα Ὁμήρου ἐπαινοῦντες ἄλλα, τοῦτο οὐκ ἐπαινεσόμεθα τὴν τοῦ ἐνυπνίου πομπὴν ὑπὸ Διὸς τῷ Ἀγαμέμνονι.* Ceterum in scholio ad Il. *α* 1 quaestionem tractandam suscepit Zenodotus, quae satis magni momenti esse videbatur antiquis grammaticis. Nam plures huic rei explicandae operam impendisse inde, quod in schol. ALp altera solutio tradita est, apparet.[1])

Sed transeamus ad argumenta, quae ita sunt comparata, ut eis assentiri non possimus. Nam quod dicit Iliadem hanc ob rem a voce *μῆνις* male ominata initium capere, quod tale prooemium animos audientium excitans et attentos reddens in rem sit, si poëta pugnas et caedes enarraturus est, quamvis eum ineptire non dixeris, tamen rectum non vidit; iram enim Achillis carmine celebrari pronuntiat, qui hos versus concepit.[2])

Altera solutio, quam habemus traditam, pertinet ad Il. *β* 12,

---

ποίηκεν ἀγνοεῖσθαι περὶ τῶν ἀδελφῶν; non nisi male cohaeret, et, quod summum est, similia atque in commentariis historicis perhibentur. Cf. Schrader p. 432. — Lehrs p. 219 scholia ad Il. *α* 1, *β* 13, *γ* 236 ex solutionibus Homericis repetiit.

[1]) Cf. Lucian. Ver. hist. II c. 20, qui illudit grammaticos hanc quaestionem respiciens.

[2]) Cf. Aristot. Rhet. p. 1415 a 11 Bekk., qui de prooemiis disputans haec profert: *ἐν δὲ τοῖς λόγοις καὶ ἔπεσι δεῖγμ' ἐστὶ τοῦ λόγου ἵνα προειδῶσι περὶ οὗ ἡ ὁ λόγος καὶ μὴ κρέμηται ἡ διάνοια· τὸ γὰρ ἀόριστον πλανᾷ· ὁ δοὺς οὖν ὥςπερ εἰς τὴν χεῖρα τὴν ἀρχὴν ποιεῖ ἐχόμενον ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ. διὰ τοῦτο „μῆνιν ἄειδε θεά“, „ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα“ κτλ.*

tuetur autem Zenodotus Homerum a crimine, quod Iovem fallacem induxerit. Dicit enim deum, qui promittit Agamemnonem illo die, de quo agitur, Troiam capturum esse, non mentiri, nam eam ob rem, quod tum ius iurandum laesum sit, urbis excidium constitutum esse. Iam vides ab argutiis Zenodotum minime abhorruisse.

Quodsi ad formam libelli spectas, reliquiae perexiguae ansam non praebent, ut aliqua cum confidentia statuere possimus, quonam ordine dispositae fuerint *λύσεις*.

Progrediamur nunc ad librum *πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν* tractandum, cuius nihil praeter nomen aetas tulit, ut ad coniecturas sit confugiendum, si eius indolem cognoscere volumus. Tamen dubium esse non videtur, quem in finem Zenodotus hanc commentationem composuerit. Si enim consideras in scholio ad Il. *β* 12, quod supra examinavimus, eum res ab Homero traditas cum deorum notione, qualem Plato sibi informavit, conciliare conatum esse ita, ut male Homerum a Platone vituperatum esse demonstraret, pronum est suspicari impugnatas fuisse criminationes, quibus Plato exagitavit cum alios poëtas[1]) tum maxime Homerum propter fabulas de diis prolatas. Huc ut inclinemus, ea porro facit res, quod eidem vel simili studio alios operam navasse et testimoniis ex scholiis Homericis repetitis[2]) et librorum titulis, quos exhibet Suidas s. v. *Σαραπίων*: „*εἰ δικαίως Πλάτων Ὅμηρον ἀπέπεμψε τῆς πολιτείας*“ et s. v. *Τήλεφος*: „*περὶ τῆς Ὁμήρου καὶ Πλάτωνος συμφωνίας*“[3]), demonstratur. Plato autem de numine et natura deorum, qualem Homerus et veteres poëtae[4]) perhibuerint, accuratius egit in Rep. p. 377 D

---

[1]) Dico Aeschylum p. 380 A, 383 A; Hesiodum p. 377 D. E alios.

[2]) Cf. e. g. schol. ad Il. *σ* 22, quod p. 137 adscripsimus coll. Plat. Rep. p. 388 A: *πάλιν δὴ Ὁμήρου τε δεηθησόμεθα καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν μὴ ποιεῖν Ἀχιλλέα θεᾶς παῖδα „ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρὰς κατακείμενον, ἄλλοτε δ' αὖτε ὑπτιον, ἄλλοτε δὲ πρηνῆ, τοτὲ δ' ὀρθὸν ἀναστάντα πλωίζοντ', ἀλύοντ' ἐπὶ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο*“ (Il. *ω* 10—12)· *μηδὲ „ἀμφοτέρῃσι χερσὶν ἑλόντα κόνιν αἰθαλόεσσαν χενάμενον κὰκ κεφαλῆς*“ (Il. *σ* 23)· *μηδὲ ἄλλα κλαίοντά τε καὶ ὀδυρόμενον ὅσα καὶ οἷα ἐκεῖνος ἐποίησε.*

[3]) Scribendum esse *ἀσυμφωνίας* censuit Bernhardy, Suid. s. v. *Τήλεφος*; sed recte docuisse videntur viri docti non opus esse mutatione.

[4]) Imprimis cogitandum est de Homero; nam plurimum in ore

usque ad p. 383 C, ubi exemplis docuit falsa et inhonesta de rebus divinis enarrari; nam induci, ut exempla afferam, deos inimicitias inter se exercentes[1]) et iuris iurandi fidem laedentes.[2]) Neque mirum est, quod grammatici Platoni oblocuti sunt talia disserenti; nam cum Homeri carminum, quae praeter alia interpretanda sibi proposuerunt, maxima tenerentur admiratione, factum est, ut criminationibus ab aliis eis intentis adversarii exstarent. Iam quaeritur, quo iure Zenodotus Platonem castigasse videatur vel potius quid sit statuendum de Platonis iudicio. Qua in re etsi concedendum est Platonem hanc ob causam, quod fabulas summa dei notione metitur, inique in carmina poëtarum consuluisse, tamen nexu sententiarum recte perpenso paulo aliter arbitraberis. Agitur enim de educandis pueris[3]), quibus poëtarum carminum notitiam tradi vetat Plato, ne animi ad nequitiam et protervitatem sollicitentur, quod res multae diis indignae sint enarratae. Atque hanc sententiam comprobandam esse nemo negabit, ut Zenodotum quadam temeritate non caruisse in Platonis placitis vituperandis contendere non dubitem.

Restat ut de ratione, qua Zenodorus usus esse videatur, pauca addamus. Reliquias quidem, ut supra docuimus, non habemus; nihilominus si scholion ad Il. β 12 respicis, suspicari licet eum artificia interpretandi adhibuisse, ut criminationes in poëtas coniectas dilueret.

Denique Hesychius mentionem facit libri *εἰς τὴν Ἡσιόδου θεογονίαν*. Duo autem perhibentur in scholiis Hesiodeis testimonia, quae, ut iam supra diximus, Zenodoti nomen prae se ferunt; quorum locorum cum utrumque ad Zenodotum Ephesium pertinere mihi persuaserim, infra de iis disserendum erit. Ceterum ex operis titulo illud colligi posse videtur Zenodotum Alexan-

---

hominum versabatur neque finibus locorum quorundam eius fabulae inclusae erant. Cf. Theodor. Heine, De ratione quae Platoni cum poëtis Graecorum intercedit, qui ante eum floruerunt. Diss. Vratislav. 1880. Schrader l. c. p. 389.

[1]) Cf. p. 378 B, 380 A.

[2]) Cf. p. 379 E.

[3]) Cf. p. 378 D: *ὁ νέος οὐχ οἷός τε κρίνειν ὅ τί τε ὑπόνοια καὶ ὁ μή, ἀλλ' ἃ ἂν τηλικοῦτος ὢν λάβῃ ἐν ταῖς δόξαις δυσικνίπτατα καὶ ἀμετάστατα φιλεῖ γίγνεσθαι.*

drinum Hesiodi Theogoniam illustrasse commentariis[1]), atque de eorum natura hoc suspicari licet. Zenodotus cum, ut supra vidimus, Homerum tutatus sit a Platonis criminibus, nonnihil habet probabilitatis, eum hoc in libro Hesiodi, quem Plato aeque atque Homerum vituperavit[2]), defendendi occasionem non praetermisisse.

Iam subsistamus, ut quid de Zenodoti Alexandrini studiis in universum statuendum sit, exponamus; de fragmentis enim, quae praeterea viri docti plerumque Zenodoto Alexandrino adscripserunt vel, ut accuratius loquamur, ei, cuius opera enumerantur in tabula Suidiana inde a verbo ἔγραψε, cum Zenodoti nomen nudum omisso cognomine sit traditum neque Hesychii testimonio uti liceat, iudicium tam incertum est, ut de auctore nihil certi affirmari possit. Nam etsi librum, qui inscribitur *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* s. *ἐπιτομαί*, et *ἐθνικὰς λέξεις*, ut infra dicemus, aut ad Zenodotum Alexandrinum aut ad Mallotam redire pro certo fere est habendum, tamen omnia, quae ultra tendunt, merae sunt coniecturae dubitationi valde obnoxiae. Quae cum ita sint, reliquiis iis tantum, quae ad Zenodotum Alexandrinum sine dubio referuntur, adhibitis iudicare voluimus. Scripsit Zenodotus Alexandrinus solutiones Homericas, librum, qui inscriptus fuit *πρὸς Πλάτωνα περὶ θεῶν*, commentarios in Hesiodi Theogoniam. Duobus in libris — nam de commentariis ad Hesiodi Theogoniam pertinentibus certius affirmare dubito — et in *λύσεσι* et in libro contra Platonem conscripto eo, ut vidimus, consilio est usus, ut poëtas a criminationibus eis intentis defenderet; atque in illo Homeri, in hoc cum aliorum tum Homeri partes suscepit. Quodsi addis commentarios ad Hesiodum spectasse, iure colligimus poëtarum studio maxime operam navasse Zenodotum Alexandrinum. Iam quod attinet ad rationem, quam adhibuit in studiis grammaticis, tenendum est ab argutiis eum non abhorruisse neque, cum Platonis doctrinam impugnaverit, temeritate quadam caruisse; sed nihilominus dubium mihi esse non videtur, quin in explicando et indagando vero operam collocaverit, non in ingenii acumine ostendando vel simili pravo studio.

[1]) Dubitaverunt sine iusta causa Schoemann, Opp. II p. 535; Muetzell p. 281; Welcker, Theog. p. 18.

[2]) Cf. p. 145 adn. 1.

De aetate Zenodoti Alexandrini nihil constat certi. Neque tamen, si studiorum eius genus respicis, improbabile esse videtur eum saeculo fere primo aut altero ante Chr. n. vitam degisse Alexandriae. Quae computatio haud scio an ea re commendetur, quod cognominatus fuit ὁ ἐν ἄστει. Nam verisimillimum esse videtur cognomen illud, si recte interpretati sumus, natum esse tempore, quo Zenodotum Ephesium in regia versatum esse satis erat notum.

Pars tertia.

Venio nunc ad Zenodotum Mallotam, quem a Pergamenorum grammaticorum parte stetisse, ut iure *Κρατήτειος* appellari potuerit, et auctorem libri, cui est nomen *πρὸς τὰ ὑπ᾽ Ἀριστάρχου ἀθετούμενα*, intellegendum esse supra diximus. Sequitur ut reliquiis accurate tractandis nostram sententiam stabiliamus.

Sunt autem loci, quibus Zenodoti Mallotae nomen perhibetur, hi:

1. Schol. ad Arat. vs. 33: *Ζηνόδοτος δὲ ὁ Μαλλώτης δίκτον ἤκουσε τὸ καλούμενον δίκταμον καὶ διὰ τοῦτο καὶ εὐῶδες τοῦτο εἰρῆσθαι.*

2. Schol. T ad Il. *o* 262: *Ζηνόδοτος ὁ Μαλλώτης ἐκ τούτου [ὡς εἰπὼν ἔμπνευσε* (sc. Apollo) *μένος μέγα ποιμένι λάων* (sc. Hectori)] *συνάγει ὅτι Παιήων ἐστὶν ὁ Ἀπόλλων, εἴ γε αὐτὸς ἐπιῤῥώννυσι τὸν Ἕκτορα.* — Cf. Eust. 1014, 60: *Ἰστέον δὲ ὅτι Ζηνόδοτος ἀκούσας ὡς Ἀπόλλων Φοῖβος χρυσάορος ῥωννύει κακῶς ἔχοντα τὸν Ἕκτορα, εἰς ταὐτὸν αὐτὸν ἄγει τῷ Παιήονι λέγων ὅτι ὁ ἀλλαχοῦ ῥηθεὶς Παιήων ὁ Ἀπόλλων ἐστίν, ὃς καὶ χρυσάορος ἐνταῦθα ὠνομάσθη.*[1])

3. Eust. 1006, 3: *φασὶ δὲ καὶ ὅτι ὁ Μαλλώτης Ζηνόδοτος τὰ ἐκ τοῦ „Πάτροκλον κτενεῖ φαίδιμος Ἕκτωρ“ καὶ ἑξῆς ἕως τοῦ „λισσομένη τιμῆσαι Ἀχιλλέα“ Εὐριπιδείῳ λέγει ἐοικέναι προλόγῳ, ἀφελῶς προαχθέντα καὶ εἰς οὐδὲν δέον ἀφηγηματικῶς.* — Cf. schol. AT ad Il. *o* 64: *Ζηνόδοτος δὲ*

[1]) Deest apud Eust. cognomen Mallotae; at certe res ita est tractanda, ut, ubi duobus in fontibus idem perhibentibus Zenodoti nomen exstat hic cognomine addito, illic omisso, ei fides habeatur, qui formam pleniorem nominis reddit, quam ob causam nostro loco Zenodotum Mallotam intellegendum esse apparet.

ἀπὸ τοῦ „Πηλείδεω Ἀχιλῆος“ ἕως τοῦ „λισσομένη τιμῆσαι“ οὐδ' ὅλως ἔγραψεν.[1]) T *ἐοίκασι γὰρ Εὐριπιδείῳ προλόγῳ ταῦτα.*

4. Eust. 957, 10: *Ἰστέον δὲ ὅτι ἐν τῷ „ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα“ προσγράφει κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὁ Μαλλώτης Ζηνόδοτος καὶ τοῦτον τὸν στίχον· „ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν“.* — Cf. schol. T ad Il. *ν* 730: *Ζηνόδοτος δὲ ὁ Μαλλώτης*[2]) *προστίθησιν „ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν“.*

5. Adnexui schol. A ad Il. *ψ* 79, ubi perhibetur Zenodoti Cratetei nomen: *λάχε· ὅθεν μία τῶν Μοιρῶν Λάχεσις. παρείληφε δὲ ὅτι τῇ γενέσει συνδιατάσσεται καὶ ὁ τελευτῆς καιρός. ὅθεν Ζηνόδοτος ὁ Κρατήτειος Χαλδαῖον τὸν Ὅμηρόν φησιν.*

Atque primum Zenodotum a patria Mallo cognominatum Cratetis fuisse sectatorem elucet ex schol. T ad Il. *o* 262. Nam cum Aristarchus[3]) *Παιήονα* deorum medicum diversum esse ab Apolline[4]) observaverit, Crates autem utrumque eundem esse statuerit[5]), Zenodotus Mallota[6]) Cratetis partes secutus est. Ceterum Zenodotum Mallotam, cum Paeana deorum medicum et Apollinem eundem esse docuerit, quod hic medici vice quodammodo fungens Hectorem lapide ictum redintegret et suscitet, errasse satis apparet[7]) collatis Il. *ε* versibus 401. 900.

Perlustremus nunc scholion, quod fertur sub lemmate *λάχε*: est enim aptissimum, ex quo cognoscatur Zenodoti Cratetei ratio, ut bene docuit Schneidewinus.[8]) Legimus in scholiis BL ad Il. *α* 591: *Κράτης δὲ περισπῶν* (vocis *βηλος*) *τὴν πρώτην συλλαβὴν Χαλδαϊκὴν εἶναι τὴν λέξιν ἀποδίδωσιν*; quod si

[1]) Paulo aliter verba leguntur in Townl.

[2]) Sic scripsit Heyne l. c. VI p. 498 pro lectione tradita *δμαλῶς τίς*, quam coniecturam facillimam et elegantissimam nemo non comprobabit.

[3]) Cf. Lehrs l. c. p. 177.

[4]) Cf. schol. A ad Il. *ε* 899.

[5]) Cf. schol. A ad Il. *o* 363.

[6]) Cf. Schneidewin, Philol. II p. 764; Wachsmuth l. l. p. 28.

[7]) Cf. O. Carnuth, Aristonici *περὶ σημείων Ὀδυσσείας* rel. emendat., p. 44.

[8]) l. c. p. 764; cf. Wachsmuth l. c.

Zenodotus propter notionem λάχε Homerum Chaldaeum fuisse sibi persuasit, apparet, quam vehementer amplexus sit Cratetis placita. Qui cum Homerum perfectam omnium disciplinarum cognitionem habuisse statuisset, ut eum linguae quoque Chaldaicae peritum fuisse censeret; quid mirum, quod Zenodotus Mallota usque eo processit, ut eum cognitione rerum astrologicarum, quas dicimus, imbutum et Chaldaeum[1]) natione fuisse contenderet? Ceterum ne offendas in ea re, quod Zenodotus principem poëtarum Graecorum propter illud λάχε Graecum natione non fuisse docuit, adnotaverim alios grammaticos aeque ac Zenodotum rebus quibusdam in Homeri carminibus enarratis vel moribus descriptis adductos de poëtae patria satis singularia protulisse. Affero exempli gratia Meleagrum Gadarenum[2]), qui Homerum fuisse Syrum autumavit, atque Aristodemum Nysaeum[3]), qui eum Romanum habuit. Ceterum de Zenodoti iudicio, quid sit statuendum, exponere supersedeo.

His locis duobus addidit Wachsmuthius[4]) tertium, quo Zenodotum Mallotam Cratetis doctrinae prorsus addictum fuisse demonstrasse sibi videtur, schol. A ad Il. λ 754. Tradita habes haec: *Κράτης δὲ προκρίνει τὴν διὰ τοῦ ᾱ γραφὴν*[5]) *καὶ Ζηνόδοτος δὲ συναινεῖ τῇ δίχα τοῦ ᾱ γραφῇ*; ubi Wachsmuthius legendum esse censet: *Κράτης δὲ προκρίνει τὴν δίχα τοῦ ᾱ γραφὴν καὶ Ζηνόδοτος δὲ συναινεῖ τῇ δίχα τοῦ ᾱ γραφῇ κτλ.* Quo de loco sic statuendum esse videtur. Scholion corruptela foedatum esse neminem fugit; nam particulis *καὶ — δέ* locus non est, cum Cratetis et Zenodoti sententiae discrepent. Iam duae exstant emendandi viae, altera ut in sententiis, altera ut in particulis *καὶ — δέ* mendum inesse iudicemus. Neque dubium esse

---

[1]) Cf. Droysen l. l. III, 1 p. 74

[2]) Athen. IV p. 157 B: *Μελέαγρος ὁ Γαδαρεὺς ἐν ταῖς Χάρισιν ἐπιγραφομέναις ἔφη τὸν Ὅμηρον Σύρον ὄντα τὸ γένος κατὰ τὰ πάτρια ἰχθύων ἀπεχομένους ποιῆσαι τοὺς Ἀχαιοὺς δαψιλείας πολλῆς οὔσης κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον.*

[3]) Vita Hom. VI apud Westerm. p. 31: *Ἀριστόδημος δ' ὁ Νυσαεὺς Ῥωμαῖον αὐτὸν ἀποδείκνυσιν ἔκ τινων ἠθῶν ῥωμαϊκῶν, ἄλλοι δ' Αἰγύπτιον.* — Cf. vit. Hom. V apud Westerm. p. 29: *ἄλλοι δ' Αἰγύπτιον ἀπὸ Θηβῶν* (*αὐτὸν εἶναί φασιν*) alia.

[4]) pagg. 28. 43.

[5]) Agitur de scripturis *δι' ἀσπιδέος* et *διὰ σπιδέος*.

videtur, quin Lehrsius[1]) huic loco medicinam attulerit delenda particula *καί*, quo facto omnia bene se habere concedendum est. Nam Wachsmuthii coniectura, quam esse elegantissimam non nego, ea re improbatur, quod difficile est ad explicandum, cur scholiasta exponens Cratetem et Zenodotum plane idem docuisse, tanta verborum ubertate sine causa usus sit. Quam ob rem hoc loco dissensisse Cratetem et Zenodotum tenendum est, neque quidquam impedit, quominus de Zenodoto Ephesio cogitemus[2]), qui iis locis, ubi cognomen non additum est, quippe qui praeter omnes eiusdem nominis grammaticos floruerit, est intellegendus.

Sequitur ut de scriptis Zenodoti Mallotae, quae dicenda habeam, expromam. Librum, cuius mentio saepius est facta, *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα* a Suida Zenodoto Alexandrino attributum ad Mallotam transferendum esse quoniam supra contendimus, num reliquiis[3]) aliqua ex parte nostra sententia fulciatur quaeritur. Exstat inter scholia, quae praemisimus, illud *Ζηνόδοτος δὲ ὁ Μαλλώτης προστίθησιν „ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν"*, qua de re Duentzero disserenti „aut fallor aut Zenodotus Mallotes locum e Cratetis editione laudans hunc quoque versum a praeceptore Cratete insertum [quem alium versum ξ 246 adiecisse legimus] non omiserat"[4]) non assentior, nam cur Crateti huius versus interpolationem imputemus non assequor, praesertim cum huiuscemodi nihil traditum sit; immo vero quaestionem ita esse comparatam iudico. Perhibitus erat in parte librorum manu scriptorum ille versus, quem Aristarchum removisse verisimile est, cum Zenodotus

[1]) Herodiani scripta tria em., p. 270.

[2]) Cf. quae de Zenodoti sententia in dissertationis parte quinta dicemus.

[3]) Falso ad hunc librum revocavit Pluygers p. 15 schol. B ad Il. π 141 disserens: „Quae autem a Zenodoto ad auctoritatem horum versuum labefactandam disputata esse dicuntur, ad antiquiorem Ephesium trahi vix possunt. Dubitatio enim, quam hi habent, non minus valere videtur ad improbandos Il. τ 388. 389, quos tamen Ephesius retinuisse diserte in schol. ad h. l. traditur"; nam bene docuit Duentzer p. 37 a grammatico Zenodoti Ephesii rationem male intellegente causam, cur hos versus ineptos habuerit hoc loco, inventam esse.

[4]) p. 24. Ceterum cf. Friedlaender, Ariston. p. 225, qui versum a Zenodoto Mallote adiectum esse dicit.

Mallota eum defenderit.[1]) Iam vides ad eum bene redire librum de versibus ab Aristarcho damnatis compositum. Quodsi quaeris, quo iure Zenodotus hunc versum retinuerit in textu, si paulo accuratius locum inspexeris, eum errasse intelleges. Ceterum de Osanni[2]) sententia, ex qua schol. ad Il. *o* 262 ex libro *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα* petitum est, infra dicemus.

De alio libro, quem conscripsit Zenodotus Mallota, docemur scholiis Vergilianis. Statuimus Zenodotum a Paeeone deorum medico non distinxisse Apollinem, qua de causa, etsi cognomen additum non est, ad nostrum spectare grammaticum apparet schol. Ver. ad Verg. Aen. XI 738[3]): „Zenodotus in eo quem inscribit [*Παιανίαν* . . . . riam] sub nomine Naucratis facit disserere Aristarchios, qui putant alium Paeana esse, alium Apollinem, ipse eundem nec diversum multis docet." Proximum est ut in verbis traditis, quae ex Keilii recensione proposui, constituendis paulum subsistamus. Habet codex Paetona, quod correxit Maius in Paeana; mihi autem Schneidewinus[4]) melius lectionem corruptam emendasse videtur scribens Paeeona, quod si ad litterarum ductum spectas multo est aptius.[5]) Sequitur ut de libri titulo agamus; nam elucet ad verba „in eo quem inscribit" notionem libri esse subaudiendam. Atque Maius quidem dubitavit, utrum *Παιανίην* an *Πειτονίην*, legendum sit, in litteris „. . . . riam" vestigium vocis „historiam" exstare censuit; Keilio nihil cognoscere contigit nisi vocem a littera *Π* initium capere et priorem partem fortasse *πάτρων* legi posse. Quae cum ita sint, non est mirum, quod varie iudicaverunt viri docti. Atque ut non dicamus de Schneidewini opinione censentis fortasse *περί* in initio litterarum mutilarum locum tenuisse, qua coniectura nihil fere lucis affertur huic rei diiudicandae, Duentzerus dittographia quam dicunt *Παιηονίαν* scriptum et *Δαφνηφόρια* vel simile verbum intellegendum esse statuit. Sed

---

[1]) Schrader p. 431 adn. 1. Ceterum cf. Friedländer, Ariston p. 225, qui versum a Zenodoto Mallote adiectum esse dicit.

[2]) Quaestiones Homericae. Particula I p. 19. Ind. lect. Giss. 1851.

[3]) Ed. Keil p. 106.

[4]) Philol. II p. 764.

[5]) Cf. Duentzer, Jahrbb. f. Phil. LVIII p. 9 adnot.; Wachsmuth l. c. p. 28.

hanc opinionem probabilem esse iure negamus. Neque quod ex litteris servatis facillime restituitur „*παντοδαπὴν* historiam“ scribendum esse contendere possis, nam quae exhibentur de libri argumento „Zenodotum inducere Aristarchios disserentes de Paeeone et multis docere Apollinem et Paeeona eundem esse“ non quadrare videntur in „Variam historiam“, in qua narratiunculas et commentatiunculas minoris ambitus tradi exspectas. Proxime ad veritatem ii accessisse mihi videntur, qui profecti ab iis, quae Maius legisse sibi visus est, *Παιανίην* vel simile quid in initio loci corrupti exstitisse sibi persuaserunt. Quodsi supra lectionem Paeeona recte in textum recepimus, assentiendum est Wachsmuthio, qui vocem *Παιηονίην* restituit.[1]) Qua in coniectura pensitanda illud certe concedendum est litteras „. . . riam“ prorsus neglegi. Osannus autem, qui librum *Παιανίην* inscriptum esse sibi persuasit, cum conicere ausus sit, partem eum fuisse uberioris illius *πρὸς τὰ ὑπ᾽ Ἀριστάρχου ἀθετούμενα* collatis schol. A ad Il. *α* 473 hariolatus est; nam hoc argumento usum esse Zenodotum Mallotam ad defendendos versus, quos Aristarchus notaverat, probari nequit.[2]) Ceterum scholion ad Il. *o* 262 petitum esse ex hoc libro, de quo agimus, multum habet probabilitatis, attamen commentarios Homericos, quos ab Zenodoto Mallota confectos esse improbabile non est[3]), fontem esse posse non nego. Illud dubium esse non potest, quin liber ad colloquii normam fuerit redactus, quem in modum scripta grammatica conformata esse satis scimus.[4])

Nunc agendum est de athetesi, quam Eust. p. 1006, 3 a Zenodoto Mallota propositam esse docet, cum in scholiis AT ad Il. *o* 64 eadem fere exhibentibus Zenodoti tantum nomen tradatur cognomine non addito. Quae cum ita sint, Eustathio fidem esse habendam colligas ex iis, quae supra diximus. Tamen nostro loco Eustathium perperam Zenodoti Mallotae nomen apposuisse censeo cum Duentzero[5]) et Schradero[6]). Cum enim

[1]) Cf. Osann l. l. I p. 19.
[2]) Moritz Schmidt, Zeitschrift f. d. Alterthumswiss. XIII p. 253.
[3]) Cf. p. 155.
[4]) Cf. Lehrs, Herod. scripta tria em., p. 419.
[5]) De Zenodoto e. q. s., p. 24. 169.
[6]) l. c. p. 438.

verba *οὐδὲ ὅλως ἔγραψεν* in eum cadant, qui editionem adornaverit, et de Ephesio saepius sint dicta, certe Zenodotus Ephesius est intellegendus. At quaeris, quomodo Mallotae cognomen addi potuerit. Quodsi reputaveris Eustathium iudicium Zenodoti falso referre ad vs. 65—77, in scholiis AT omnia bene se habere, multum habet veri similitudinis eum, cum in fontibus Zenodotum Ephesium et Mallotam allatum habuerit[1]), utrumque confudisse. Atque etsi quae hoc loco Zenodotus Mallota docuerit nos fugit — nam elucet sententiam Ephesii ab Eustathio perhiberi —, iure suspicamur versus 65—77, quorum Eustathius mentionem facit recedens a scholiis AT, in censum vocatos esse. Quod quonam in libro factum sit certo diiudicari nequit; attamen nihil obstare videtur, quominus de commentariis Homericis cogitemus.

Restat ex Zenodoti Mallotae reliquiis ad Homeri carmina explicanda et emendanda pertinentibus iam nihil nisi schol. A ad Il *ψ* 79, quod utrum tribuendum sit libro, in quo egit de Paeeone, an illi, quem composuit de versibus ab Aristarcho damnatis, an commentariis Homericis, unde scholion ad ll. *o* 262 fluere potuisse non negaveris, in medio relinquo.

Abrogandum esse Zenodoto Mallotae puto librum, quem Schmidtius[2]) ei obtrudit scholio usus Pseudo-Serv. Comm. ad Verg. Aen. I 28: „Sane hic Ganymedes Latine Catamitus dicitur, licet Theodotius, qui Iliacas res perscripsit, hunc fuisse Belin Chaldaeum dicat et Laomedonti praedixisse, tunc perituram et civitatem et regnum Troianum, cum de monte Metios sponte fuisset saxum elapsum: quod cum evenisset, postea Ilium esse dirutam.“ Censet autem Schmidtius propter Chaldaeorum commemorationem de grammatico Pergameno esse cogitandum eumque esse Zenodotum Mallotam, cum Theodotii nomen, quod temporibus antiquioribus non occurrat, non conveniat ei, qui „res Iliacas“ composuerit. Etsi concedo recte offendisse Schmidtium in ea re, quod Theodotio „res Iliacas“ tribui vix posse contendit, coniecturam eius am-

[1]) Schraderus Ephesium quidem inter *ὀβελίζοντας*, Mallotam inter *λύοντας* commemoratum fuisse censuit, sed confer, quae de auctore solutionum Homericarum disseruimus.

[2]) Rhein. Mus. XX p. 456.

plecti dubito. Immo vero Iahnii[1]) sententiam, quae Schmidtium fugisse videtur, comprobare non dubito: censet autem Theodotii nomen in Theodori corrigendum esse. Tradidit enim Suidas s. v. *Παλαίφατος Ἀβυδηνός* Theodorum quendam Iliensem *Τρωικά*[2]) id est „res Iliacas“ composuisse.

Transeamus nunc ad studia Aratea, quibus operam dedisse Zenodotum Mallotam scimus. Primum in quaestionem vocandum est scholion, quod p. 149 primo loco attulimus. Interpretatus autem est Zenodotus vocem *δίκτον* intellegens *τὸ καλούμενον δίκταμον* et censens hanc ob rem notionem *εὐῶδες* locum habere. Quo in Arat. vs. 33 offenderunt grammatici, quod pro *Δίκτῃ*, quo Iovis incunabula referebant[3]), apud Aratum *Δίκτον* exstat[4]), deinde quod mons *Δίκτη* vel *Δίκτον* re vera non vicinus sit Idae.[5]) Quae res cum Zenodotum non fugisse verisimile sit, praeterea *Δίκτον* montem *εὐώδη* appellari posse dubitavit; nam eam sententiam ex scholii verbis facile colligi concedes. Quodsi Aratei carminis locum miri aliquid habere bene intellexit Zenodotus, eius explicandi rationem falsam esse apparet. Nam certe causa non est, cur sub voce *Δίκτῳ* non montem, qui vulgo *Δίκτη* appellatur, intellegamus; primum enim in forma non est haerendum, cum similia saepius inveniantur[6]); neque quod a vero recedens Dictum prope Idam situm esse dixit, poëtae in carmine miraberis. Denique vocem *εὐῶδες* monti *Δίκτῳ* appositum bene explicuit scholiasta verbis his: *εὐώδη δὲ (φησὶν Ἄρατος) διὰ τὴν ἐκεῖ φυομένην βοτάνην τὴν κα-*

[1]) Philol. I p. 179.

[2]) *Θεόδωρος ὁ Ἰλιεὺς ἐν δευτέρῳ Τρωικῶν.*

[3]) Cf. Apoll. Rhod. I 509: *Ζεὺς ἔτι κοῦρος Δικταῖον ναίεσκεν ὑπὸ σπέος*, alia.

[4]) Cf. schol. ad h. l. *ἴδει δὲ εἰπεῖν Δίκτῃ*; Strabo X p. 472: *Δίκτη ὄρος ἐν τῇ Κρήτῃ*; Steph. Byz. s. v. *Δίκτη: ὄρος Κρήτης, Καλλίμαχος κτλ.*; Et. Magn. s. v. *Δίκτη: ὄρος τῆς Κρήτης, καὶ ἄκρα κειμένη κατὰ τὸ Λιβυκὸν πέλαγος. Καλεῖται δὲ καὶ οὐδετέρως. Ἄρατος „Δίκτῳ ἐν εὐώδει κτλ.“*

[5]) Schol. ad h. l. *τοῖς δὲ ζητοῦσι πῶς τὸ Δίκτον τοῦ Ἰδαίου ὄρους πλησίον φησίν, ἐπὶ πλεῖστον ἀπέχον κτλ.*; Strabo X p. 478: *καὶ γὰρ ἡ Δίκτη . . . . οὐχ ὡς Ἄρατος „ὄρεος σχεδὸν Ἰδαίοιο“ καὶ γὰρ χιλίους ἡ Δίκτη τῆς Ἴδης ἀπέχει.*

[6]) Enotavi e. gr. Cretensium urbium formas nominum duplices has: *Πολυρρήνιον* et *Πολυρρηνία*, *Βίεννος* et *Βίενναι*.

λούμενον δίκταμον. Sed ut largiamur significasse poëtam voce *Δίκτῳ* herbam, ne sic quidem sensus aptus efficitur; nam verba *δίκτῳ ἐν εὐώδει ὄρεος σχεδὸν Ἰδαίοιο ἄντρῳ ἐγκατέθεντο* sc. *Κούρητες τὸν Δία κουρίζοντα* huic explicationi Zenodoteae repugnant. Quae cum ita sint, Zenodotum errasse non negabis. Sequitur ut de libro, unde hoc scholion fluere potuerit, disseramus. Atque Schneiderus[1]) quidem de disputatione ad Paeconem pertinente cogitavit adnotans Il. ε 900: *τῷ δ' ἐπὶ Παιήων ὀδυνήφατα φάρμακα πάσσων κτλ.*; censet enim propter *δίκταμον* herbam, qua sagittas ex vulneribus extrahi ferebant[2]), loci Aratei mentionem factam esse. Sed cum Zenodotus, ut p. 156 diximus, de Aratei versus offensionibus, non de herba *δίκταμον* egisse videatur, ego quidem de commentariis Arateis cogitaverim.[3])

Sunt autem loci, qui praeterea in Zenodoti Mallotae studiis tractandis omitti non debent, duo. Invenitur in scholiis latinis ad Germanici Caesaris Aratea vs. 1 „ab Iove principium magno deduxit Aratus", ubi a scholiastis quaeritur „cuius Iovis meminerit utrumne fabulosi an naturalis", locus hic[4]): „Zenodotus autem[5]) Aetolus et Diodorus aiunt nec fabuloso Iovi officere[6]) eiusmodi opinionem e. q. s." Quo in scholio Zenodoti Mallotae mentionem fieri arbitrati in diversas partes abierunt viri docti. Restituendum esse Mallotae cognomen pro voce corrupta Aetoli contenderunt Suringarius[7]) et Osannus[8]); Duentzerus[9]) post „autem" „Alexander Aetolus" legendum esse censuit, quippe cuius grammatici testimonium saepius laudetur in scholiis Arateis; Schmidtius denique „Zenodotum et Attalum" intellegendos

---

[1]) l. c. nr. 219.

[2]) Theophr. hist. plant. IX 16; Plin. hist. nat. VIII 27.

[3]) Idem censet Schrader l. l. p. 431 adn. 1.

[4]) Breysig, Germanici Caesaris Aratea cum scholiis, 1867, p. 57. 111.

[5]) Hanc voculam exhibet codicum altera pars, altera omittit.

[6]) Scholia Basileensia praebent „efficere", Strozziana et Sangermanensia „sufficere", sed bene Breysigius scripsisse videtur „officere" et nexu sententiarum, quantum fieri potest in verbis satis corruptis et Arati interpretis latini loco: „Zenodotus autem Aetolus et Diodorus aiunt neque fabulis contendere e. q. s." collatis.

[7]) De scholiis in Arat. p. 19.

[8]) l. c. p. 19.

[9]) Jahrbb. f. Phil. LXV p. 125.

esse iudicavit. Quarum emendationum nullam mihi placere dico, etsi facile incurris in eam sententiam, ut Zenodotum Mallotam, quem tractando Arati carmini operam navasse vidimus, nostro quoque loco afferri tibi persuadeas. Attamen nihil impedit, quominus cum Schradero[1]) Zenodotum Aetolum exstitisse censeamus; nam et cognomen Aetoli nihil habere offensionis concedes et Zenodotum Mallotam, Cratetis et stoicorum sententiam secutum Iovem naturalem intellexisse verisimilius est quam fabulosum.[2])

Falso, ut mihi videtur, Kiesslingius[3]) in iisdem scholiis Zenodoti nomen latere suspicatus est. Quo de loco[4]) ut iudicare possimus, verba scholiorum Basileensium ab altera parte, Strozzianorum et Sangermanensium ab altera parte afferre liceat:

Schol. Basil.

et philosophorum quidem plurimi naturalis aiunt eum Iovis meminisse, Crates autem Iovem dictum caelum invocatum vero merito aërem et aetherem quod in his sint sidera. et Homerum Iovem dixisse in aliqua parte caelum *ὡς δ' ὅτε ταρφεῖαι νεφέλαι Διὸς ἐκποτέονται* et ipsum Aratum *αὐτὰρ ὁ Ἵππος ἐν Διὸς εἱλεῖται,* cum dicit Herodotus Iovem dictum esse aëra et Cratē eiusdem esse

Schol. Strozz. Sangerm.

et philosophi quidem plurimi naturalis aiunt eum Iovis meminisse, Socrates[5]) autem Iovem dictum caelum invocatum vero merito aërem et aetherem quod in his sint sidera et Homerum Iovem dixisse in aliqua parte caelum *ὡς δ' ὅτε ταρφεῖαι νεφέλαι Διὸς ἐκποτέονται* et ipse Aratus *αὐτὰρ ὁ Ἵππος ἐν Διὸς εἱλεῖται.* cum dicit Herodotus Iovem dictum aërem et Crates eiusdem

[1]) l. l. p. 428 adn. 3. Cf. Ger. Io. Vossii de hist. Graec. libri tres. Ed. Westerm. 1838, p. 510.

[2]) In indice scriptorum libri, qui additus fuisse videtur commentationi ad Aratum spectanti vel ad res astronomicas, quas dicimus, Zenodoti nomen omisso cognomine exstat. Cf. Maas, Vatic. Verzeichnis der Aratcommentatoren, Herm. XVI p. 358. Sed utrum Zenodotus Mallota an Aetolus intellegendus sit — nam tertium huius nominis grammaticum in censum venire probabile non est —, non diiudico.

[3]) Apud Breysigium, praef. p. XXXIII.

[4]) p. 55, 10 sqq.; p. 109, 20 sqq.

[5]) „Socrates" pro „Crates" scriptum esse videtur propter antecedens „philosophorum"; cf. Wachsmuth, De Cratete Mallota, p. 62, qui recte grammaticum Cratetem hoc loco commemorari dixit.

oppinionis et testem quem esse Philemonem comicum dicit. *ὃν οὐδὲ*	opinionis est testemque esse Philemonem comicum dicit *ὃν οὐδὲ*

εἷς λέληθεν οὐδὲ ἓν ποιῶν
οὔτε κακὸν οὔτ' ἄρ' ἐσθλόν, οὗτός εἰμ' ἐγὼ
Ἀήρ, ὃν ἄν τις ὀνομάσειε καὶ Δία.

Scribendum autem esse censuit Kiesslingius: „cum dicit Zenodotus Iovem esse aëra et Cratem eiusdem esse oppinionis [et] testemque esse Philemonem comicum qui dicit." Quam coniecturam male se habere nunc sum demonstraturus. Sententia enuntiati inde a verbis „et Homerum" incipientis ea est, ut opponantur inter se ii, qui Iovem caelum et ii, qui aëra et aetherem dixerint, quod particula „cum" diserte indicatur. Quod si recte exposuimus, enuntiatum antecedens ita interpretandum esse videtur: docuit Crates Iovem caelum quidem nominatum, sed iusto iure invocatum aërem et aetherem. Ea est igitur rerum condicio, ut quae docuerit Crates antea breviter explicentur, deinde testimoniis confirmentur. Quorum testium in numero cum Herodoti nomen traditum sit, quaeritur num locus ex eius opere petitus huc referri possit. Cum autem legatur I 131: *οἱ δὲ (Πέρσαι) νομίζουσι Διὶ θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες,* dubitari nequit, quin Herodoti nomen minime errori debeatur. Ceterum verba scholii, quae integra esse vix quisquam contendet, eam ob rem difficiliora sunt intellectu, quod scholiasta, cum antea quae leguntur ex Cratetis mente tradiderit, inde a voce „cum" in orationem directam quam dicunt transiit. Accedit quod librarii vel grammatici veteres verba male intellecta coniecturis male depravaverunt. Pristinam scholii formam hanc fere fuisse puto: „et philosophorum quidem plurimi naturalis aiunt eum Iovis meminisse, Crates autem Iovem dictum caelum, invocatum vero merito aërem et aetherem, quod in his sint sidera. et Homerum Iovem dixisse in aliqua parte caelum *ὡς δ' ὅτε* . . . et ipsum Aratum *αὐτὰρ* . . ., cum dicit Herodotus Iovem dictum aërem et Crates eiusdem opinionis est testemque esse Philemonem comicum dicit: *ὃν οὐδὲ εἷς κτλ.*" Sed haec hactenus.

Reliquum est, ut de indole atque natura artis criticae Zenodoti Mallotae, quantum ex paucis reliquiis colligere licet, aga

mus. Vidimus vestigia studiorum Homericorum et Arateorum adhuc exstare atque statuimus eum auctorem fuisse librorum *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα* et *Παιωνίας* necnon commentariorum Arateorum, cum de commentariis Homericis dubitari possit. Cratetis cum fuerit sectator studiosissimus, non sine ira et studio artem grammaticam exercuit ita, ut Cratetis doctrinam defenderet, Aristarchi impugnaret. Ea autem ratione usus esse videtur, ut non in vocabulis et verbis ipsis tractandis, sed in poëtarum sententiis pervestigandis, in rebus explicandis illustrandis summam operam poneret. Quodsi bene se habere eius argumentationes plerumque est denegandum, tamen si exceperis eius sententiam de Homeri patria prolatam, non inepte eum ratiocinatum esse affirmaverim. Quam ipsam ob rem iure miramur, quod Homerum fuisse Chaldaeum docuit.[1])

De aetate Zenodoti Mallotae nihil constat certi; Wolfius[2]) quidem, qui Mallotam et Alexandrinum eundem esse iudicavit, „supparem Aristarcho" eum fuisse dixit, quod Muetzellio[2]) prorsus commenticium videtur. At in re incerta certum iudicium fieri nequit. Atque ego quidem censeo aut Cratetis ipsius, cuius doctrinae erat deditissimus, discipulum eum fuisse aut non multo post Cratetis et Aristarchi tempora degisse aetatem.

---

[1]) Cf. Muetzell l. l. p. 281.
[2]) Prolegg. p. 199.
[3]) l. c.

Pars quarta.

Quarta in parte disputationis recensere liceat reliquias sub Zenodoti nomine traditas, quas nondum attigimus neque Zenodoto Ephesio, de quo in parte quinta dicemus, adscribendas esse censemus.

Proximum est ut de libro, cui praescriptum fuisse titulum *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* sive *ἐπιτομαί* putamus, disseramus. Sunt autem loci, qui huc redeunt, hi:

Athen. p. 95 F, 96 A: *ὅτι δ' ὄντως Ἀφροδίτῃ ὗς θύεται μαρτυρεῖ Καλλίμαχος ἢ Ζηνόδοτος ἐν ἱστορικοῖς ὑπομνήμασι γράφων ὧδε „Ἀργεῖοι Ἀφροδίτῃ ὗν θύουσι, καὶ ἡ ἑορτὴ καλεῖται ὑστήρια“.*

Athen. p. 412 A. B: *εἰσάγεται δὲ ὁ Ἡρακλῆς καὶ Λεπρεῖ περὶ πολυφαγίας ἐρίζων ἐκείνου προκαλεσαμένου, καὶ νενίκηκεν. Ζηνόδοτος δ' ἐν δευτέρῳ ἐπιτομῶν Καύκωνός φησι τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἀστυδαμείας τῆς Φόρβαντος γενέσθαι τὸν Λεπρέα, ὃν τὸν Ἡρακλέα κελεῦσαι δεθῆναι, ὅτε Αὐγέαν τὸν μισθὸν ἀπήτει. Ἡρακλῆς δ' ἐκτελέσας τοὺς ἄθλους ἔρχεται ἐπὶ Καύκωνας καὶ δεηθείσης Ἀστυδαμείας διαλύεται πρὸς τὸν Λεπρέα. καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Λεπρεὺς Ἡρακλεῖ ἐρίζει δίσκῳ καὶ ὕδατος ἀντλήσει καὶ ὅστις ἀναλώσει θᾶττον ταῦρον καὶ λείπεται πάντα. εἶτα θωρηχθεὶς προκαλεῖται Ἡρακλέα καὶ θνήσκει ἐν τῇ μάχῃ.*

Schol. ad Eur. Rhes. 28: *διττὰς δὲ τὰς Εὐρώπας ἀναγράφουσιν ἔνιοι· μίαν μὲν Ὠκεανίδα, ἀφ' ἧς καὶ τὸ ἓν μέρος τῆς οἰκουμένης κληθῆναι, καθάπερ Ἀπίων ἐν τοῖς περὶ ἐπωνύμων καὶ Ἀριστοτέλης ἐν πρώτῳ τῆς Θεογονίας, ἑτέραν δὲ Φοίνικος, ἔνιοι δὲ Ἀγήνορος, ὡς καὶ Εὐριπίδης καὶ ἄλλοι*

ἱστοροῦσιν, ἧς τοὺς περὶ τὸν Μίνω γενέσθαι φασίν. ἔνιοι δέ εἰσιν, οἳ καὶ παρὰ τὴν αὐτὴν ὠνομάσθαι τὴν ἤπειρον, καθάπερ καὶ Καλλίμαχος, Ζηνόδοτος δὲ ἐξ αὐτοῦ.

Phot. lex. p. 424 Naber: *μίνθα· τὸ παρ' ἐνίοις ἡδύοσμον, εἰς ὃ μεταβάλλειν φασὶ τὴν Ἅιδου παλλακήν· ἀφ' ἧς καὶ τὸ περὶ τὴν Ἴλιν ὄρος· Ζηνόδοτος δὲ τὴν Ἴυγγα ὑπ' ἐνίων Μίνθαν λέγεσθαι, θυγατέρα μὲν οὖσαν Πειθοῦς, Ναΐδα δὲ νύμφην.*

Schol. T ad Il. γ 236: *Ζηνόδοτος δὲ διοικητὰς ὑπολελεῖφθαι τῆς Ἑλλάδος φησὶν τοὺς Διοσκούρους.* — Cf. Eust. p. 410, 15: *Ζηνόδοτος δὲ διοικητὰς ἐν Λακεδαίμονί φησι καταλελεῖφθαι αὐτούς* (sc. *τοὺς Διοσκούρους*).

Schol. T ad Il. ω 487: *Ζηνόδοτος πρεσβύτερον Πηλέα φησίν, εἴ γε συστρατεύσας Πηλεῖ Ἡρακλῆς ἀπέδοτο Ἡσιόνῃ μικρὸν ὄντα τὸν Πρίαμον.*

Falso libro, de quo agimus, attribui a viris doctis haec persuasum habeo: Strabo XII p. 543: *ζητοῦσι δὲ τίνας λέγει τοὺς Ἐνετούς ὁ ποιητὴς ὅταν φῇ „Παφλαγόνων δ' ἡγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ ἐξ Ἐνετῶν ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων"* (Il. β 851)· *οὐ γὰρ δείκνυσθαί φασι νῦν Ἐνετοὺς ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ . . . . Ζηνόδοτος δὲ „ἐξ Ἐνετῆς" γράφει, καί φησι δηλοῦσθαι τὴν νῦν Ἀμισόν.*[1])

Tzetzes Exeg. in Hom. Il. ad α 10 (Draconis Stratonicensis liber de metris poët. Ed. G. Hermann, 1812, p. 73): *λαοὶ κατὰ μὲν τοὺς περὶ Ἀρίσταρχον καὶ Ζηνόδοτον ἀπὸ τοῦ λᾶς ὁ λίθος ἠτυμολόγηται. ἱστορίαν γάρ τινα μυθώδη ἐπάγουσιν, ὅτι Δευκαλίων καὶ Πύῤῥα τῇ λάρνακι περισωθέντες ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ, Διὸς κελεύσει ὑπὲρ κεφαλὴν αὐτῶν ἀνακουφίζοντες λάας, ὅ ἐστιν λίθους, ἐῤῥίπτουν· καὶ οὓς μὲν ὁ Δευκαλίων ἐπέῤῥιψεν ἄνδρες ἐγένοντο, οὓς δὲ ἡ Πύῤῥα γυναῖκες. διὰ δὴ τοῦτό φασι κεκλῆσθαι λαούς. ἐμοὶ δὲ οὕτως ἔπεισιν ἐτυμολογεῖν κτλ.*[2])

Tatian or. ad Graec. c. 31, 16 (Texte und Untersuchungen zur Gesch. der altchristlichen Literatur von Oscar v. Gebhardt und Adolf Harnack. IV. Band, Heft 1. Tat. or. ad Graecos;

[1]) Pluygers l. c. p. 12.
[2]) Pluygers p. 12.

rec. Eduardus Schwartz). Cf. Euseb. praep. ev. X c. 10, p. 570 Dind.[1])

Schol. HEQ ad Od. δ 366: ὁ δὲ *Ζηνόδοτος γράφει Εὐρυνόμη* (pro *Εἰδοθέη*).[2])

Schol. T ad Il. π 175: *Ζηνόδοτος δὲ Κλεοδώρην φησίν* (Pelei filiam), *Ἡσιόδου καὶ τῶν ἄλλων Πολυδώρην αὐτὴν καλούντων.*[3])

Cardo autem rei in eo vertitur, quod iis locis, quos falso huc referri dixi, Zenodoti Ephesii memoria repetitur, cum nos quidem alium grammaticum eiusdem nominis commentarios historicos composuisse putemus.[4]) Nam ut non dicamus de scholiis ad Od. δ 366 et ad Il. π 175[5]), ubi recensionis textus mentio fit, apud Strab. XII p. 543 quae praeter verba *Ζηνόδοτος δὲ ἐξ Ἐνετῆς γράφει*[6]) exstant *καί φησι δηλοῦσθαι τὴν νῦν Ἀμισόν,* iure Pluygersio suspicionem moverunt, num recte se habeant. Si enim confers, quae exhibet Strabo XII p. 553: *αὐτὸς δὲ ὁ Ἀπολλόδωρος παρατίθησι τὸ τοῦ Ζηνοδότου ὅτι γράφει „ἐξ Ἐνετῆς ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων". ταύτην δέ φησιν Ἑκαταῖον τὸν Μιλήσιον δέχεσθαι τὴν Ἀμισόν,* verisimillimum esse videtur scriptorem neglegentia quadam Zenodoto Ephesio lectionis ἐξ Ἐνετῆς testi explicationem ab Hecataeo profectam adscripsisse. Denique apud Tatianum et Tzetzem Zenodotum Ephesium intellegendum esse nomina Aristarchi aliorum iuxta posita clare demonstrant.

Sed haec hactenus. Transeo nunc ad ea, quae de titulo,

---

[1]) Locum infra adscripsimus. Cf. Pluygers p. 12, qui coniecit „in eosdem libros sc. *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* a Zenodoto quae de genere Homeri deque tempore quo vixerit ab aliis tradita invenisset relata fuisse."

[2]) Cf. Ribbeck, Philol. IX p. 73 adn. 13.

[3]) Cf. Duentzer l. c. p. 28; Ribbeck l. c.

[4]) Cf. quae infra dicemus.

[5]) Cf. Roemer l. l. p. 720. In vocula *φησί,* quae paulo neglegentius pro *γράφει* posita est, non offendes; Zenodotum Ephesium intellegendnm esse concedes collatis scholiis ad Od. δ 366, Il. Θ 312, Il. π 223, ubi perhibetur eum scripsisse pro *Εἰδοθέη Εὐρυνόμη, Ἐρασιπτόλεμον* pro *Ἀρχεπτόλεμον, Φηγωναῖε* pro *Δωδωναῖε.* Cf. Friedlaender, Jahrbb. f. Phil. LXXI p. 544.

[6]) Cf. schol. A ad Il. β 852.

argumento, auctore libri statui posse confido. Iam iure quaeritur, quam ob rem ea, quae Athenaeus de Leprei et Herculis certamine et de suillis sacrificiis Veneri offerri solitis tradiderit, ad unum Zenodoti opus revocaverimus. Nam altero loco Zenodoti *ἱστορικὰ ὑπομνήματα*, altero *ἐπιτομαί* nominantur, ut de duobus diversis libris cogitandum esse videatur; praesertim cum, si argumenta respicimus, discrimen inter utrumque esse negari non possit, hic enim agitur de more antiquorum i. e. de rebus historicis quas dicimus, illic et ceteris locis, quos huic libro attribuimus, de rebus mythicis. Quae cum ita sint, Heffterus[1]) et Duentzerus[2]) *ἐπιτομάς*, quas *μυθικάς* fuisse cum Wolfio[3]) arbitrati sunt, et *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* distinguenda esse contenderunt.[4]) Contra Schneiderus[5]) *ἐπιτομάς* et *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* eundem librum intellegendum esse proposuit, quam sententiam cur amplectar nunc sum comprobaturus. Profertur a scholiasta ad Eur. Rhes. v. 28 Callimachi testimonium additurque Zenodotum *ἐξ αὐτοῦ* i. e. usum Callimachi opere quodam idem tradidisse. Quodsi porro reputaveris Athenaeum p. 412 A.B mentionem facere libri Zenodotei, cui praescriptus fuit titulus *ἐπιτομαί*, et narrationem quam exhibet item ac scholion illud in eundem librum quadrare, consentaneum est Zenodotum epitomas confecisse, quae certe ad Callimachum attinebant. Ceterum utrum Callimachum solum an alios quoque auctores excerpserit, nunc non curo. Iam inspiciamus locum ap. Athen. p. 412 A. B, ubi Callimachi et Zenodoti nomina coniuncta redeunt, quod miro alicui casui adscribere ridiculum est. Leguntur autem verba *μαρτυρεῖ Καλλίμαχος ἢ Ζηνόδοτος ἐν ἱστορικοῖς ὑπομνήμασι γράφων ὧδε*, quae cum viri docti diverse interpretati

---

[1]) l. c. p. 9.

[2]) l. l. p. 28.

[3]) l. c. p. 215 adn. 84.

[4]) Refert Duentzer p. 28 in *ἐπιτομάς* Athen. p. 412 A. B, schol. Eur. ad Rhes. 28, schol. ad Il. *π* 175, *ω* 487; in *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* Athen. p. 95 F, 96 A; de adnotatione ap. Phot. s. v. *μίνθα*, quam Osann l. c. p. 7 ad *ἐθνικὰς λέξεις* falso, ut infra apparebit, spectare dixerat, dubitanter iudicavit Jahrbb. f. Phil. LXV p. 122.

[5]) l. c. nr. 219; Callimachea II p. 353; Pluygers l. c. p. 12; Dilthey, Analecta Callimachea, p. 10.

sint, accuratius tractanda videntur. Alii[1]) enim censuerunt dubitasse Athenaeum Callimacho an Zenodoto attribuenda sint *ὑπομνήματα ἱστορικά,* cum Schneiderus[2]) dixerit Athenaeum testes afferre Callimachum „aut Zenodotum", qui illius librum compilaverit. Neque dubium esse mihi videtur, quin Schneideri ratio interpretandi improbanda sit. Nam qui mente non praeoccupata Athenaei locum inspexerit, facere non poterit, quin statuat Athenaeum de libri auctore titubasse, cum Schneideri explicatio sit artificiosissima. Accedit quod similes loci alii exstant, ubi nemo negavit Athenaeum, cum in citando libro duo vel plures scriptores interposita particula *ἤ* afferat, nescivisse, quisnam sit intellegendus libri auctor.[3]) Est autem facile ad intellegendum, quomodo factum sit, ut nostro loco dubitatio nasceretur. Nam cum excerpta e Callimachi libris in Zenodoti libro legerentur, mirum non est, quod dubitabat Athenaeus aut is quem exscripsit, utrum *ἱστορικὰ ὑπομνήματα,* quae Zenodotus composuerat, Callimacho an Zenodoto attribuenda essent. Accedit quod Callimachus conscripserat librum, qui insignitus erat titulo *ὑπομνήματα.*[4]) At quaeris, quem in modum diversitas titulorum, si *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* et *ἐπιτομαί* idem significant opus, sit explicanda. Qua in re Schneiderus[5]) ita est versatus, ut Zenodotum Callimachi *ὑπομνήματα* in brevem summam redegisse contenderet, quae cum proprie *ἐπιτομαὶ τῶν ἱστορικῶν ὑπομνημάτων* Callimachi fuerit, et *ἐπιτομαί* et *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* nominari potuerit. Quod mihi non probatur. Et primum quidem id offendit, quod liber ille Callimacheus nomen hypomnematon in fronte gerit neque exstat vestigium tituli *ἱστορικῶν ὑπομνημάτων.* Iam coniecit Schneiderus Callimachi *ὑπομνήματα,* quae res fabulares et historicas com-

[1]) Cf. Schweighäuser, Animadv. in Athen. IX p. 218; Heffter p. 9; Pluygers p. 12; Koepke, De hypomnematis Graecis, Progr. des Friedr.-Werder. Gymn. 1842, p. 12; Hecker, Comm. Callim. p. 16; Barthold, De scholiorum in Eur. vet. fontibus. Diss. Bonn. 1864, p. 6; Sengebusch l. c. I p. 24; Duentzer p. 28.

[2]) Idem censet Dilthey p. 10.

[3]) Cf. Athen. p. 173 E, p. 654 D, p. 347 E, p. 628 E, p. 586 E, p. 587 C, p. 75 D, p. 140 A, p. 108 C, p. 118 E.

[4]) Cf. Schneider, Call. II p. 356.

[5]) Assentitur Ribbeck, Philol. IX p. 73 adn. 13.

plexa esse ex fragmentis concluditur, duas in partes fuisse divisa, alteram *ἱστορικά* exhibentem, alteram *μυθικά*, atque inde factum esse, ut exstiterint *ἐπιτομαὶ ἱστορικῶν ὑπομνημάτων* et *ἐπιτομαὶ μυθικῶν ὑπομνημάτων*. Sed hoc parum credibile videtur; nam iis locis quattuor, ubi Callimachi liber citatur nominatim, merus hypomnematon titulus legitur. Neque Schneidero affirmanti Zenodotum nihil nisi Callimachi hypomnemata excerpsisse assentior. Nam ex Athenaei verbis id tantum colligitur Zenodotum *ἱστορικῶν ὑπομνημάτων* auctorem habendum esse; quo concesso Schneideri argumentum neque Athenaeum neque quemquam veterum novisse Zenodoti *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* ad vanum redigitur. Praeterea Callimachum solum exscriptum fuisse mihi probabile non est, etsi ex iis, quae de verbis *Καλλίμαχος ἢ Ζηνόδοτος* disputavimus, colligitur Zenodotum Callimachi potissimum scrinia compilasse. Quod enim dicit Schneiderus pugnans pro Callimacho magnopere optandum esse, ut aliquis alius praeter Callimachum nominetur, qui eodem modo cum Zenodoto contenderetur, nihil demonstrari apparet.[1]) Contra Schneideri sententia ea re improbatur, quod duobus locis, ut infra videbimus, Zenodotus alia atque Callimachus tradidit. Quae cum ita siut, cum aliorum tum maxime Callimachi libros excerptos esse a Zenodoto arbitror.

Sed redeo, unde deflexi. Statuimus titulis *ἐπιτομαί* et *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* eundem librum subesse. Conscripserunt autem veteres *ὑπομνήματα* eo consilio, ut, quae memoria iis digna viderentur, colligerent et componerent, quo in negotio ordinem rerum et temporum saepe neglegebant.[2]) Quapropter in *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* relatas fuisse res ad historiam pertinentes, quas quis ex aliis audiverit vel in libris legerit, statuendum est. Talem librum item bene *ἐπιτομάς* nominari potuisse iam facile concedes neque exemplo caremus, quod hanc sententiam commendat; nam citat Photius bibl. cod. 161 p. 103 Bekk. Pamphilae libros nomine *ἐπιτομῶν*, cum iidem in cod. 175

[1]) Cf. Dilthey l. c. p. 10; Rauch, Die Fragmente der Aetia des Callim., Progr. Rastatt 1860, p. 29. — Multa ex Callimachi libris excerpsisse Zenodotum opinatur Sengebusch 1 p. 24; cf. Barthold l. l. p. 6.

[2]) Cf. Koepke l. l. p. 9.

p. 119 *συμμικτὰ ἱστορικὰ ὑπομνήματα*, ap. Suid. s. v. *Παμφίλη ἱστορικὰ ὑπομνήματα* appellentur.[1]) Restat ut diiudicemus, quo iure offenderit Schneiderus in libri titulo *ἱστορικὰ ὑπομνήματα* negans in huius generis opere expositos fuisse mythos. Quae res hunc in modum explicatur. Etsi concedendum est Schneidero opponi inter se posse notiones *ἱστορικός* et *μυθικός* ita, ut distinguantur res historicae et mythicae[2]), tamen referri voces *ἱστορία* et *ἱστορικός* omnino ad narrationes rebus historicis et mythicis non distinctis constat.[3]) *Ὑπομνήματα ἱστορικά* et *ἐπιτομάς* distinguenda non esse hac argumentatione effecisse nobis videmur. Quodsi quaeris, uter libri titulus prior sit, certi nihil affirmaverim.

Iam priusquam res in commentariorum sive epitomarum reliquiis traditas pertractemus, de operis forma quae cognita habemus addere liceat. Suspicatus est Diltheyus[4]), qui in explicandis verbis *Καλλίμαχος ἢ Ζηνόδοτος* secutus est Schneiderum, „singulis articulis auctorum mentionem propositam fuisse", sed hanc coniecturam stare non posse eam ipsam ob rem, quod dubitatio de libri auctoris orta est, elucet. De epitomarum ambitu id constat duos certe libros, nisi plures fuerunt, circumlatos esse, cum quae de Herculis et Leprei certaminibus tradita sunt, *ἐν δευτέρῳ ἐπιτομῶν* inveniri dicat Athenaeus.

Mentionem fecisse in epitomis Zenodotum usum Callimachi testimonio Europae dicit scholiasta in adnotatione ad Eur. Rhes. vs. 28.[5]) Dissenserunt autem veteres, terra Europa undenam nomen duxerit. Nam alii ex Europa, Cadmi sorore, quam adamavit Iupiter, nomen repetendum esse, alii Oceani filiam[6]) in censum venire docuerunt. Atque Zenodotus quidem ab illorum

[1]) Cf. Pluygers l. c. p. 12.

[2]) Cf. Strabo I p. 6: *μυθώδη τινὰ προσπέπλεκται τοῖς λεγομένοις ἱστορικῶς*, alia.

[3]) Cf. e. gr. quae ex Duridis *ἱστορίαις* servata sunt ap. Athen. 560 B, 606 C, ex Thalli *ἱστορικοῖς ὑπομνήμασι* [Müller, Fragm. hist. Gr. III p. 547]. — Praeterea cf. p. 162, ubi in Tzetzae loco commemoratur *ἱστορία τις μυθώδης*.

[4]) p. 10.

[5]) Cf. Barthold p. 6; Wilamowitz, De Rhesi scholiis disputatiuncula. Ind. lect. Gryphiswald. 1877/78, p. 10; Bernhardy, Grundriss d. griech. Litt. II, 2. p. 727.

[6]) Cf. Hesiod. Theog. 357.

stetit parte. Quodsi quaeris, qui scriptores eandem atque Zenodotus narrationem exhibuerint, affero praeter Callimachum, quem exscripsit, Herodotum[1]), qui dubitanter sententiam protulit, Moschum[2]), Lycophronem[3]). Post Zenodoti aetatem[4]) hanc nominis originem tradiderunt Varro[5]), Festus[6]), Horatius[7]), Ovidius[8]), Stephanus Byzantius[9]). Ad Oceanitidem rettulerunt nomen Apion et Aristoteles.[10]) Exstitisse in Callimachi operibus Europae nomen traditur in schol. T ad Il. *π* 235: *οἱ περὶ Ζηνόδοτον*[11]) *πολυπίδακος διὰ τὸ Καλλιμάχου „κρηνέων τ᾽ Εὐρώπῃ μισγομένων ἑκατόν“*; sed *τ᾽ Ἑλλοπίῃ*[12]) scribendum esse Schneiderus verissime coniecisse mihi videtur. Mentionem Europae fieri potuisse in libro Callimachi *περὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ποταμῶν* aeque atque in Aetiis[13]) adnotasse satis habeo.

Transeamus nunc ad ea, quae traduntur in schol. T ad Il. *ω* 487. Enarravit autem Zenodotus in epitomis Peleum natu maiorem fuisse quam Priamum. Hoc iudicium etsi sane aliquid miri habere non negabis, tamen quomodo natum sit apparet. Causa enim, cur Zenodotus diceret Peleum grandiorem natu fuisse quam Priamum, ea fuit, quod Hercules una cum Peleo in expeditionem profectus Hesionae Priamum admodum puerum ven-

---

[1]) IV, 45: *ἡ δὲ Εὐρώπη οὔτε εἰ περίῤῥυτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὔνομα ἔλαβε τοῦτο, οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίης φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὔνομα τὴν χώραν.*

[2]) Id. II 8.

[3]) Apud Et. M. s. v. *Εὐρώπη*.

[4]) Cf. pagg. 148. 160.

[5]) De ling. lat. V c. 31.

[6]) s. v. Europa.

[7]) Carm. III 27, 75.

[8]) Fasti V 618.

[9]) s. v. *Εὐρώπη*.

[10]) Cf. schol. ad Eur. Rhes. 28.

[11]) Nempe Ephesium, nam agitur de recensione Homerica.

[12]) Callim. II p. 641. Praeterea cf. Bernhardy, Grundriss d. griech. Litt. II, 2. p. 727. — Scholion T ad Il. *ω* 487 mendo foedatum esse videtur, nam Zenodotum Ephesium in textu Homerico constituendo carminis Callimachei testimonio usum esse probabile non est. Cf. Duentzer p. 117.

[13]) Cf. Rauch l. c. p. 29.

diderit. Quae spectant ad fabulam aliunde satis notam. Laomedonti infensus cum Hercules Troiam delevisset, Priamus ab Hesiona sorore redemptus ad regnum pervenisse fertur.[1]) Cui bello Peleum interfuisse neque Homerus[2]) neque alius[3]) praeter Zenodotum memoriae tradidit. Pronum est suspicari inter Herculis comites commemorari Peleum confusa eius memoria cum Telamonis fratris. Quodsi puerum fuisse cum illius belli aetate narravit, ea de re non consensisse[4]) videntur scriptores, nam Diodorum quidem aliter censuisse apparet.

De Dioscuris egisse Zenodotum in commentariis docet scholion T ad Il. γ 236; nam Castorem et Pollucem Graeciae procuratores esse relictos, cum bellum Troianum, quod dicimus, esset susceptum, perhibuisse fertur. Quam narrationem satis singularem quisnam primus protulerit, etsi scire haud iniucundum est, dici nequit.

Iam succedat Photii adnotatio, ex qua colligitur in epitomis Iyngis[5]) memoriam repetitam esse. Docuit Zenodotus nympham Iyngem, Suadelae deae filiam, a quibusdam scriptoribus dici Mintham. Et Mintham quidem, quod Pluto eam amore persecutus sit, Proserpinae aut Cereris ira commutatam esse in herbam, quae inde nomen ceperit, vulgo ferunt[6]), cum Iyngem Suadelae aut Echus filiam artibus magicis usam, ut Iovem Ius aut sui desiderio inflammaret, Iunonis odium sibi conflasse tradatur, quae eam saxum aut avem reddiderit.[7]) Quae cum ita

[1]) Il. ε 641 sqq.; Apollodor. 2, 6, 4, 1; schol. A ad Il. v 146; Eur. Troad. 802 sq.; Xen. Cyrop. IV c. 9; Diod. IV c. 32. 49; Strabo XIII p. 596; Hygin. LXXXIX p. 86 Schmidt; Pseudo-Serv. ad Verg. Aen. III 3.

[2]) Cf. Hom. l. c. *ἕξ οἵης σὺν νηυσὶ καὶ ἀνδράσι παυροτέροισιν.*

[3]) Apollod. l. c. *συναθροίσας στρατὸν ἀνδρῶν ἀρίστων ἑκουσίως ἐθελόντων στρατεύεσθαι.* — Eur. l. c. 810 *ὁ δ' Ἑλλάδος ἄγαγε πρῶτον ἄνθος.*

[4]) Cf. Hygin. l. c.: „Podarci (i. e. Priamo) filio eius (i. e. Laomedontis) infanti regnum dedit" et Diod. l. l.: *Πριάμῳ τὴν βασιλείαν ἀπέδωκε τῶν Ἰλιέων διὰ τὴν δικαιοσύνην. οὗτος γὰρ μόνος τῶν υἱῶν τοῦ Λαομέδοντος ἐναντιούμενος τῷ πατρί κτλ.*

[5]) Cf. Otto Jahn, Peitho die Göttin der Ueberredung. Greifswald 1846. p. 15, p. 16 adn. 28.

[6]) Strabo VIII p. 344; Poll. VI, 68; schol. ad Nic. Alex. 378; Oppian. Hal. III 485 sqq.; Ovid. met. X 728; Et. M. 588, 5; Et. Gud. p. 390 Sturz.

[7]) Schol. ad Pind. Nem. IV 56; schol. ad Theocr. II 17; Phot. s. v. *ἴυγξ.*

sint, Mintham et Iyngem distinguendas esse etsi apparet, tamen quomodo Iynx dici potuerit Mintha, non est difficile ad intellegendum; nam intercedere similitudinem inter fabulam utramque negari non potest.

Quoniam de re ipsa disputavimus, de teste quem habuerit Zenodotus pauca addemus. Quodsi legitur in scholio ad Theocr. II 17 . . . . *τὴν ἴυγγα, ὡς φησι Καλλίμαχος, Ἠχοῦς θυγατέρα, φαρμακεύειν δὲ τὸν Λία, ὅπως ἂν αὐτῇ συμμιχθῇ· ὅθεν ὑπὸ Ἥρας εἰς ὀρνιθάριον αὐτὴν μεταβαλεῖν κτλ.*, Callimachi narrationem Zenodotum non exposuisse elucet; nam ille Iyngem Echus filiam, hic Suadelae nominavit. Quam ob rem opinionem, quam habet Schneiderus[1]) de Zenodotearum epitomarum fonte, male se habere censeo.[2]) Ceterum Mintham et Iyngem eandem esse intellegendam non solum Photii testimonio, sed etiam scholiis Aristophaneis comprobatur; dicit enim scholiasta (ad Plut. v. 313): *μινθώσομεν· μίνθον*[3]) *οἱ μὲν τὸν ἡδύοσμον, οἱ δὲ τὴν ἴυγγα, ὡς κεῖται ἐν τῇ κωμικῇ λέξει.* Quodsi constat inter viros doctos hoc scholion ex Didymi lexico comico fluxisse[4]), unde certe quaedam in Photii librum pervenerunt[5]), verisimile esse videtur utrumque locum repetitum esse ex eodem opere. Quo concesso commentarios Zenodoti, de quibus agimus, ante Didymi aetatem compositos fuisse, iure colligitur.

Sequitur ut paulo accuratius inspiciamus fabellam de Hercule et Lepreo perhibitam, quae teste Athenaeo in libro altero epitomarum Zenodoti exstabat.[6]) Lepreum, quem Leprei urbis conditorem ferunt, cum Hercule certasse etiam alibi[7]) comme-

---

[1]) Callim. II p. 293.

[2]) Cf. p. 173.

[3]) Cf. Steph. Thes. ling. Graec. V p. 1075. Variant libri in formis *μίνθα* et *μίνθον*.

[4]) Cf. Schmidt, Didymi fr. p. 72.

[5]) Cf. Naber, Phot. s. v. *μίνθα*, adn.

[6]) Narrationis tenorem apud Athen. turbatum esse dixit Schneider, Callim. II p. 357, qui post *ἀπήτει* verba *ἐκτελέσας τοὺς ἄθλους* inserenda et pergendum esse *Ἡρακλῆς δ'* censuit; sed mihi quidem mutatione opus esse non videtur.

[7]) Cf. Pausan. V c. 5, 4; Aelian. var. hist. I c. 24; schol. ad Callim. I 39; cf. Reinecke, De schol. Callim., Diss. Hal. 1887, p. 10. — Athen.

moratur, neque tamen de rebus singulis consentiunt auctores, quam ob rem perquirere nobis liceat, quantum recedant ceteri a narratione Zenodoti. Ac Pausanias quidem, qui Lepreum Pyrgei filium nominat, certamen voracitatis solum affert, in quo Lepreum Herculi parem fuisse dicit, cum in scholio Callimacheo Lepreum Neptuni filium *ἀδηφαγίας* certamine instituto victum ab Hercule necatum esse perhibeatur. Certamen *περὶ πολυποσίας*, quod omisit Zenodotus, a Matride, Caucalo, Aeliano additum esse videmus. Unde fluxerit fabula qualem tradidit Zenodotus nescimus; attamen fortasse argumentum comoediae nescio cuius ad fabulas de Hercule perhibitas pertinentis subesse improbabile non videtur.

Restat ut de Zenodoti vel Callimachi testimonio ap. Athen. p. 95 F, 96 A disputemus. Tradidit autem Zenodotus Argivos Veneri sues immolare. Quae narratio sane satis est memorabilis, ut valde dolendum esse, quod pauca tantum et exilia epitomarum Zenodotearum fragmenta servata sint', negari non possit. Etsi pleraeque Graecorum civitates in Veneris sacrificiis carne suilla abstinebant, quod de Atticis et Sicyoniis diserte est traditum[1]), tamen nonnusquam in Veneris honorem porcos mactatos esse testimoniis perpaucis comprobatur. Atque ut non dicamus de Cypriis, quos mactandis suibus Venerem coluisse Prellerus[2]) collato Antimachi loco praepropere coniecisse mihi videtur, apud Aspendios et Metropolitanos porco litandi morem

---

p. 412 B, qui Matridem Thebanum et Caucalum Chium, Theopompi fratrem, testes profert. — (Eust. p. 1523, 4 Athenaei epitomam exscripsit.)

[1]) Cf. Aristoph. Ach. 793: *ἀλλ' οὐχὶ χοῖρος τ' Ἀφροδίτῃ θύεται*; schol. ad h. l.: *πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων οὐ θύουσι χοίρους τῇ Ἀφροδίτῃ ὡς βδελυττομένῃ διὰ τὸν Ἄδωνιν.* Paus. II c. 10, 4, qui agens de Sicyoniorum instituto dicit: *τῶν δὲ ἱερείων τοὺς μηροὺς θύουσι πλὴν συῶν.* Cf. Athen. p. 95 F, qui ex Antimachi comici fabula affert verba: *ἔπειτα κἀκροκώλιον ὕειον Ἀφροδίτῃ; γελοῖον.* B *ἀγνοεῖς· ἐν τῇ Κύπρῳ δ' οὕτω φιλῆδεῖ ταῖς ὗσίν, (ὦ) δέσποθ', ὥστε σκατοφαγεῖν ἀπεῖρξε τὸ ζῷον, τοὺς δὲ βοῦς ἠνάγκασεν.* Cf. Kock, Com. Attic. fragm. I p. 61; Meineke, Fragm. com. Graec. III p. 66; K. F. Hermann, Lehrbuch der gottesdienstl. Alterthümer d. Griechen, p. 117, § 26, 3; Preller, Griech. Mythol., 4. Auflage von C. Robert, 1887, I p. 347 adn. 2. p. 381.

[2]) Cf. Preller, Griech. Mythol. 3. Aufl. I p. 290.

exstitisse testantur scriptores.[1]) Quodsi addis Aspendum urbem ab Argivis conditam esse[2]) et extra Metropolitarum et Aspendiorum fines alibi quoque Veneri sues immolatos esse Strabone teste[3]), verisimillimum esse videtur Zenodoti narrationem veram esse.[4]) At quaeris, unde huius rei notitiam acceperit Zenodotus. Iterum Callimachus ad partes vocandus est, quem morem porcos sacrificandi in Veneris honorem attigisse in Iambis docet Strabo IX p. 437 sq.: *Καλλίμαχος μὲν οὖν φησιν ἐν τοῖς ἰάμβοις τὰς Ἀφροδίτας (ἡ θεὸς γὰρ οὐ μία) τὴν Καστνιῆτιν ὑπερβάλλεσθαι πάσας τῷ φρονεῖν, ὅτι μόνη παραδέχεται τὴν τῶν ὑῶν θυσίαν.* Recessit igitur Zenodotus a Callimachi sententia, cum Argivos sacris suillis colere Venerem dixerit. Audio iam monentes, quam lubrica sint et imbecilla argumenta, quae supra in Athen. p. 95 F, 96 A verbis *μαρτυρεῖ Καλλίμαχος ἢ Ζηνόδοτος* explicandis proposuerimus. Contendimus enim ab Athenaeo memoriam sociatam Callimachi et Zenodoti perhiberi, quod alter alterius scrinia compilaverit. Quae cum ita sint, Schneiderus[5]), qui Zenodotum solis Callimachi hypomnematis usum esse sibi persuasit, statuit „Callimachum postea meliora edoctum esse et *ὑπομνήματα* post *ἰάμβους* esse scripta“, ut, quae de Argivis tradita sint, nihilominus e Callimachi libro in Zenodoti epitomas transire potuerint. Nobis paulo aliter visum est. Nam etsi Schneideri coniecturam perverse esse excogitatam minime arbitror, tamen res faciliorem habet explicatum. Nihil enim obstat, quominus abeamus in sententiam hanc. Narravit

---

[1]) Strabo IX p. 438: *ταύτῃ* (sc. *Μητροπόλει*) *δὲ μίαν τῶν συνοικισθεισῶν εἰς αὐτὴν πόλεων παραδοῦναι τὸ ἔθος Ὀνθύριον.* Cf. Meineke, Vindic. Strabon. p. 156. — Dion. Perieg. v. 852 apud Mueller, Geogr. Graeci min. II p. 156: *κεῖθι δ' ἂν ἀθρήσειας ὑπειράλιον πτολίεθρον Ἄσπενδον, ποταμοῖο παρὰ ῥόον Εὐρυμέδοντος· ἔνθα συοκτονίῃσι Διωναίην ἰλάονται.* Schol. ad h. l. p. 454: *παραδόξως ἐν Ἀσπένδῳ συοκτονίαις τιμῶσι τὴν Ἀφροδίτην.* Cf. Eust. Comm. ad h. l. p. 366.

[2]) Cf. Eust. l. c. *Ἀργείων δὲ κτίσμα ἡ Ἄσπενδος.*

[3]) Cf. l. c. *οἱ δ' ὕστερον ἤλεγξαν οὐ μίαν κτλ.*

[4]) Pro *Ἀργεῖοι* fortassis *Ἀρναῖοι* scribendum esse apud Athen. dixit Mueller l. l. propter Steph. Byz. s. v. *Ὀνθύριον*: *πόλις Θεσσαλικὴ περὶ τὴν Ἄρνην*; quam coniecturam cur probemus nullam video causam, si modo recte hucusque disseruimus.

[5]) Callim. II p. 240.

Zenodotus in epitomis Callimachi iamborum locum, quem tradidit Strabo, exscribens re vera porcos sacrificari Veneri, et ipse neglecto Callimachi testimonio addidit Argivorum morem, quem aliunde notum habebat. Ceterum Zenodotum non tam iudicii fuisse expertem, ut solam eius sententiam, quem maxime secutus est, proponeret, vel ea re demonstrari videtur, quod disserens de Iynge exhibuit eam Mintham vocari ὑπ' ἐνίων. Quae verba ex fonte, quo usus est illo loco Zenodotus, profecta esse minus est probabile.

Vidimus igitur Zenodotum Callimachi et aliorum libris adhibitis epitomas sive commentarios historicos edidisse, in quibus res fabulares et historicae expositae erant. At nondum totum curriculum emensi sumus; nam reliquum est, ut de auctore operis disputemus. Habemus autem ad hanc quaestionem solvendam subsidia tam exilia, ut iudicium certum proferre non liceat. Zenodotum Ephesium[1]) epitomarum auctorem esse intellegendum verisimile videri possit eam ob rem, quod in fragmentis nudum Zenodoti nomen exstat. Nam id quidem certissimum est in Zenodoti Ephesii reliquiis cognomen plerumque esse omissum, quippe qui praeter alios eiusdem nominis homines gloria et notitia floruerit. Attamen ad Zenodotum Ephesium opus non redit, quod Wolfius[2]) primus bene docuit; nam cum Zenodotus[3]) aliquanto superior fuerit Callimacho, excerpta ex Callimachi libris componere et publici iuris facere non potuit. Sed quidni de Zenodoto Alexandrino aut Mallota cogitemus? At defenderit quispiam eam sententiam neque Mallotam neque Alexandrinum in censum venire; sed novum quendam fortasse occurrere. Quorum opinionem refutari posse causis certis etsi negandum est, tamen a veri specie abhorrere arbitror, praesertim cum epitomae confectae esse videantur eodem fere tempore, quo Zenodotum Alexandrinum et Mallotam aetatem degisse cen-

[1]) Hunc in modum iudicaverunt Heffter l. l. p. 9; Koepke l. c. p. 12; Hecker p. 116. Rem incertam esse dixit Pluygers p. 12.

[2]) Prolegg. p. 215; Graefenhan l. l. I p. 142; Duentzer, De Zenod. p. 28; Schneider, Allg. Jen. Litt. Zeit. 1848 nr. 218; Keil, Rhein. Mus. VI p. 253 (= Ritschl, Opp. I p. 235); Schmidt, Zeitschrift für die Alterthumswiss. 1855, p. 253; Dilthey l. c. p. 10; Sengebusch p. 24.

[3]) Cf. p. 123.

semus[1]) i. e. saeculo primo aut altero a. Chr. n. Didymum enim commentariis historicis usum esse supra probare studuimus, ut post Callimachum et ante Didymum vixisse eorum auctorem pro certo sit habendum. Iam concedes Zenodotum Alexandrinum aut Mallotam confecisse epitomas; sed uter eas conscripserit, hodie a nobis discerni nequit.[2]) Non ignoramus apud Suidam in Zenodoti Alexandrini vita legi *ἔγραψε . . . καὶ ἄλλα συχνά*; sed eius sunt naturae haec verba, ut inde iudicium proficisci non possit; huc accedit quod Hesychius Zenodoti Mallotae omnino mentionem non fecit. Neque ex illa re, quod Zenodotus Alexandrinus commoratus est Alexandriae, ut operum Callimachi, qui ibidem sedem habuit, notitia facillime ad eum pervenire potuerit, iure argumentum petitur; nam de domicilio Zenodoti Mallotae nihil est traditum. Quae cum ita sint, rem in medio relinquendam esse persuasum habemus.

In numero librorum, quorum de auctore iudicium certum fieri non posse censeo, cum nudum Zenodoti nomen traditum sit, commemoranda est praeter commentarios historicos sive epitomas commentatio, quae inscribitur *ἐθνικαὶ λέξεις*. Quo ex libro haec testimonia originem duxisse arbitror:

Galeni gloss. in Hippocr. s. v. *πέζαι*[3]): *ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων οὕτως γέγραπται. καὶ οἱ πόδες οἰδίσκονται, αἱ πέζαι μάλιστα. Ζηνόδοτος μὲν οὖν ἐν ταῖς ἐθνικαῖς λέξεσι πέζαν φησὶ τὸν πόδα καλεῖν Ἀρκάδας καὶ Δωριεῖς. Ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἔοικεν ἢ τὸ πεδίον καλούμενον τοῦ ποδὸς οὕτως ὠνομακέναι ἢ τὰ σφυρά.*

Ibidem s. v. *πέλλα*: *πελία, ὑπόκιρρα. Τὰ δὲ αὐτὰ καὶ πελιρὰ ὀνομάζει. Ζηνόδοτος δὲ ἐν ταῖς ἐθνικαῖς λέξεσι Σικυωνίους φησὶ τὸ κιρρὸν πέλλον ὀνομάζειν.*

Athen. p. 327 B: *Ζηνόδοτος δέ φησι Κυρηναίους τὸν ὖκην*

---

[1]) Cf. pagg. 148. 160, ubi de tempore Zenodoti Mallotae et Alexandrini egimus.

[2]) Zenodotum Alexandrinum intellexit Duentzer p. 28, Mallotam Schneider l. c. nr. 218, Schmidt l. c. p. 253, sed frustra argumenta, cur alter alteram sententiam secutus sit, requisivimus.

[3]) Erotiani, Galeni, Herodoti glossae in Hippocratem. Ed. Fr. Franz. 1780.

ἐρυθρῖνον καλεῖν. Ἕρμιππος δὲ ὁ Σμυρναῖος ἐν τοῖς περὶ Ἱππώνακτος ὕκην ἀκούει τὴν ἰουλίδα.

Schol. ad Apoll. Rhod. Argon. II 1005: *στυφελήν· τραχεῖαν καὶ σκληράν. οὕτως Κλειτόριοι λέγουσιν, ὥς φησι Ζηνόδοτος ἐν Γλώσσαις. Κυρηναῖοι δὲ τὴν χέρσον.*

Iam primum ea de re est agendum, quod ad *ἐθνικὰς λέξεις* rettulimus locum ex scholiis ad Apoll. Rhod. Arg. II 1005 petitum; nam hic diserte titulus *γλῶσσαι* perhibetur. Si enim reputas a Zenodoto, quem Ephesium esse habendum infra statuemus, profectam esse collectionem *γλωσσῶν,* recte ii[1]) egisse videntur, qui interpretationem vocis *στυφελήν* glossario illi attribuerunt. At scholion, quod modo citavimus, optime quadrat in librum *ἐθνικαὶ λέξεις.* Quod cum minime fugisset Schneiderum[2]), titulis *ἐθνικαὶ λέξεις* et *γλῶσσαι* eundem librum designari contendit. Sed haec sententia quin falsa sit, dubium esse non potest; afferuntur enim in fragmentis, quae ex *ἐθνικαῖς λέξεσι* fluxisse traditum est, explicationes verborum, quibus apud gentes quasdam notio peculiaris convenisse fertur; in fragmento, quod ex *γλώσσαις*[3]) — scholion ad Apoll. Rhod. II 1005 nunc mitto — prodiit, et in iis, quae argumento respecto ei sunt similia, vocabulorum raro occurrentium et ad intellegendum difficiliorum interpretationes. Iam vides reliquiarum argumentum bene respondere titulo libri. Nam exspectamus in *γλωσσῶν* libro explicari vocabula intellectu difficilia, quae ab usu vulgari aliena sunt, in *ἐθνικαῖς λέξεσι* voces et phrases sive usitatae sive rariores, quae apud alias gentes aliam habent significationem. At huic ratiocinationi repugnat schol. ad Apoll. Rhod. II 1005; perhibetur enim interpretationem vocis *στυφελήν,* quae spectat ad diversarum gentium usum dicendi, locum tenuisse in glossis. Sed respiciendum est notionem *γλῶσσα* non semper accurate adhibitam esse apud veteres; immo vero paulo neglegentius *γλῶσσαν* vocabant explicationem verbi, quod interpretatione indigere videbatur, sive obsoleti sive peregrini. Quae cum ita sint, propter argumentum scholion illud *ἐθνικαῖς λέ-*

[1]) Muetzell p. 281; Graefenhan I p. 430; Pluygers p. 7; Duentzer p. 29.

[2]) l. c. nr. 219.

[3]) Cf. schol. ad Od. *γ* 444, de quo infra disseremus.

ξεσι adscribere non dubito, etsi γλωσσῶν mentio fit; neque titulos ἐθνικαὶ λέξεις et γλῶσσαι ad eundem librum redire concedo.[1]) Aliter hanc quaestionem solvere conatus est Schmidtius[2]), qui censuit Zenodoti librum, cui praescriptus fuerit titulus γλῶσσαι, divisum fuisse in tres partes, primam exhibentem γλώσσας Ὁμηρικάς, alteram ἐθνικὰς λέξεις, tertiam ζώων φωνάς. Quam coniecturam male se habere apparet. Falso enim statuit ille vir doctus tres partes, quas sibi finxit, libri ad Zenodotum Mallotam referendas esse, cum γλῶσσαι, quas Ὁμηρικάς fuisse nego[3]), attribuendae sint Zenodoto Ephesio[4]), „voces animalium" Zenodoto Philetaero[5]), ἐθνικαὶ λέξεις Mallotae aut Alexandrino.[6]) Iure igitur contendimus exstitisse librum Zenodoteum diversum a „glossis" sub titulo ἐθνικαὶ λέξεις, in quo exposita erant verba quibusdam regionibus magis peculiaria,[7]) et inde, ut non dicamus de loco ap. Athen. p. 327 B, scholion ad Apoll. Rhod. II 1005 fluxisse.

Transeo nunc ad singula. Egit Zenodotus Galeno teste in libro, qui inscriptus erat ἐθνικαὶ λέξεις, de voce πέζα.[8]) Quodsi docuit Arcades et Dorienses hac vocula designare pedem, facile quispiam in eam sententiam incurrere possit, ut putet Zenodoto quidem teste pro πούς in usu fuisse apud Arcades et Dorienses verbum πέζα. Sed si totius loci, quem supra exposuimus, sententiam respicis, aliter iudices necesse est. Huc accedit quod Dorienses quidem voce πούς vel potius πώς et πόρ usos esse tradidit Hesychius.[9]) Immo vero Zenodotus Arcadum et Doriensium consuetudinem dicendi peculiarem notavit,

---

[1]) Cf. Sengebusch l. l. p. 23: „A glossario distinguendae sunt Zenodoti nescio cuius ἐθνικαὶ λέξεις, quae ap. Apoll. τῶν γλωσσῶν titulo designantur." — Rem incertam esse dixit Pluygers p. 10.

[2]) Zeitschrift für die Alterthumswiss. 1855, p. 253. — Cf. Merkel, Apoll. Rhod. p. 147.

[3]) Cf. de hac re, quae infra dicemus.

[4]) In parte quinta de γλωσσῶν auctore disputabitur.

[5]) Cf. p. 183. [6]) Cf. p. 180.

[7]) Quo concesso elucet Osannum I p. 6. 7 falso adscripsisse libro, de quo agimus, schol. ad Theocr. II 5; Phot. s. v. μίνθα [p. 169]; Athen. p. 478 E; schol. ad Od. γ 444.

[8]) Cf. Duentzer p. 29; Graefenhan I p. 430.

[9]) s. v. πώς; s. v. πόρ.

qui, cum vulgo Graeci verbo *πέζα* partem pedis sive malleolum sive plantam significare solerent, sub eo omnino pedem intellegerent. Neque dubium est, quin distinctae sint apud auctores notiones *πέζα* et *πούς*.[1]) Quodsi quaeris, quae fides sit habenda testimonio Zenodoti, causam non video, cur eum errasse putemus. Nam cum et *πούς* et *πέζα*[2]) ad eandem radicem *πεδ* redeant, eandem notionem in utraque voce inesse iure colligitur; atque vocabulo *πέζα* designari omnino pedem collatis verbis *τράπεζα, ἀργυρόπεζα*[3]), aliis apparet. Quae cum ita sint, significationem vocis *πέζα* diversam a *πούς* postea natam neque principalem esse concedes. Iam nihil obstat, quominus Zenodoti iudicium verum esse iudicemus.[4])

Perhibuit praeterea Zenodotus in *ἐθνικαῖς λέξεσι*[5]), *Σικυωνίους τὸ κιρρὸν πέλλον ὀνομάζειν*. Est autem *κιρρόν* appellatio coloris rufi, qui prope accedit ad pallidum[6]); *πέλλον* s. *πελλόν* s. *πελίον* s. *πελιόν* s. *πελόν* s. *πελιδνόν* s. *πελιτνόν* significat colorem nigrum vergentem in pallidum, lividum — qualem speciem praebet plumbum[7]) — aut in viride[8]) aut

[1]) Affero Hippocratem [cf. Galen. glossam, qua de agimus], Pollucem II, 192: *τὸ δὲ ὑπὸ τῇ κνήμῃ μέρος καλεῖται σφυρὸν καὶ πέζα, ἀφ' ὧν ὀνόματα εὔσφυρος, καλλίσφυρος, εὔπεζος, ἀργυρόπεζος, „ἀργορόπεζα Θέτις“. παρὰ δὲ τὴν πέζαν προΰχουσιν ἀστράγαλοι, εἰς οὓς αἱ περόναι καταλήγουσιν.* Paus. V c. 11, 2: *δύο δέ εἰσιν ἄλλαι* (sc. *Νῖκαι*) *πρὸς ἑκάστου πέζῃ ποδός.*

[2]) Curtius, Griech. Etym. p. 220. 545; Meyer, Griech. Gramm. p. 8 adn. 3. p. 284; Schmidt, Zeitschrift f. vgl. Sprachf. XXV p. 15.

[3]) Cf. Suid. s. v. *πέζα*: . . . *πέζα καὶ ὁ ποῦς· καὶ ἀργυρόπεζα ἡ λευκοὺς πόδας ἔχουσα*; s. v. *ἀργυρόπεζα*. Schol. D ad Il. *α* 538; Herodiani qui feruntur Epimerism. p. 105 ap. Boisson; Eustath. p. 471, 44. Aliter censuit Poll. l. c.

[4]) Cf. Gelbke, De dialectu arcadica. Curt. Stud. II p. 29.

[5]) Duentzer p. 29; Graefenhan I p. 430.

[6]) Gell. II 26, 6: *ξανθὸς* autem et *ἐρυθρός* et *πυρρός* et *κιρρός* et *φοῖνιξ* habere quasdam distantias coloris rufi videntur, vel augentes eum vel remittentes vel mixta quadam specie temperantes. — Galen. de san. tuenda V. vol. VI p. 147 Kühn: *Σκοπὸν ἔχων οἶνον κατὰ μὲν τὴν σύστασιν ἀεὶ τὸν λεπτότατον αἱρεῖσθαι, κατὰ δὲ τὴν χρόαν, ὃν ὁ Ἱπποκράτης εἴωθε κιρρὸν καλεῖν, δύναιο δ' ἂν ξανθὸν ὀνομάζειν αὐτόν.* Idem, De victu in morbis acutis. vol. XV p. 640; Phot. s. v. *κιρρόν*; Hes. s. v. *κιρρόν*.

[7]) et [8]) Vide adnotationes [1]) et [2]) in pagina insequente.

in fuscum.[3]) Iam vides, quomodo fieri potuerit, ut Sicyonii, id quod dicit Zenodotus, colorem *κιρρόν* nominarent *πέλλον*. Accedit, quod colorum appellationes in universum apud veteres incertas fuisse negari non potest.[4]) Non igitur est, cur Zenodoti testimonio diffidamus.

Ad *ἐθνικὰς λέξεις* referre voluimus locum ex Athenaei deipnosophistis repetitum, quem supra tertio loco proposuimus. Dixit autem Zenodotus Cyrenenses piscem, quem in universum Graeci *ὕκην* nominabant, *ἐρυθρῖνον* appellasse. Quae res nihil habet miri. Nam cum omnibus temporibus de animalium, plantarum, similium appellationibus dissensisse saepe homines diversarum regionum satis est notum, tum piscibus quibusdam nomina varia a Graecis imposita fuisse ex Athenaei libro luculenter intellegitur.[5]) Sed redeo ad vocem, de qua agimus. Tria habemus apud Athenaeum testimonia, quae pertinent ad piscis

---

[1]) Hes. s. v. *πελιδνόν*: *μέλαν ὡς μόλυβδος*; s. v. *πελιαί*: *μέλαιναι*; s. v. *πελιοί*: *μέλανες ὡς ὠχροί*; Phot. s. v. *πελιδνόν*: *μέλαν· λέγεται καὶ πελιτνὸν παρὰ Θουκυδίδῃ* (II c. 49); Suid. s. v. *πελιδνόν*; Erotian. l. c. p. 306: *πέλον*: *ὑπόφαιον*; Suid. s. v. *πελιοί*; Hes. s. v. *πελλόν*; Et. M. s. v. *πέλαργος*; Pseudo-Herod. Epim. p. 106: *πελιδνόν*.

[2]) Hes. s. v. *πελιοί*: *μέλανες ὡς ὠχροί, ἢ χλωροί*.

[3]) Hes. s. v. *πελιδνόν· μέλαν ὡς μόλυβδος ἢ ὕφαιμον*; Galen. gloss. in Hipp. l. c. *πέλλα· πελία, ὑπόκιρρα*; Bekker, Anecd. Graec. I p. 293 s. v. *πελιτνόν*: *τί ἐστι τὸ πελιδνόν, ὅ τι μέλαν ἐστὶν ἢ τὰ πελιώματα λεγόμενα, ἴχνη τῶν πληγῶν*.

[4]) Cf. Günther, Gesch. der antiken Naturwiss. [Handb. d. klass. Alterthumswiss. vol. V] p. 59: „... Allein eine gewisse Farbenträgheit und Farbengleichgiltigkeit des antiken Auges hat unleugbar bestanden.“ — O. Weise, Die Farbenbezeichnungen bei den Griechen u. Römern. Phil. XLVI p. 593: „Die Zahl der Ausdrücke, die den ältesten Griechen und Römern zur Bezeichnung der Farben zu gebote standen, ist ziemlich gering und überdies ihr Gebrauch so schwankend, dass mit einem Worte oft eine ganze Menge von Schattierungen nicht nur einer und derselben, sondern sogar verschiedener verwandter Farben bezeichnet wurden, ein sicheres Zeichen, dass der Blick der einzelnen Individuen damals noch keineswegs so geschärft war u. s. w.“ — Aliter censet Veckenstedt, Gesch. der griech. Farbenlehre. 1888. praef. p. V.

[5]) Cf. p. 305 C: *Παγκράτης δ' ὁ Ἀρκὰς ἐν ἔργοις θαλαττίοις τὴν κίχλην πολλοῖς ὀνόμασί φησι καλεῖσθαι κτλ.* Cf. p. 288 B. C; p. 294 F; p. 306 D; p. 309 B; p. 322 E; p. 323 A. B; p. 309 C; p. 312 B; p. 313 D; p. 315 F; p. 319 D.

ὕκης nomen; atque Zenodotus quidem, quocum consentit Hesychius s. v. *ὕκος*[1]), a Cyrenensibus *ὕκην* appellatum esse *ἐρυθρῖνον* tradidit, Hermippus Smyrnaeus *τὴν ἰουλίδα* intellexit[2]), Clitarchus[3]) docuit a Cyrenensibus *τὸν ἐρυθρῖνον* dici *ὕκην*. Quodsi, quae Clitarchus et Zenodotus narraverint, coniungis, colligitur Cyrenenses nomine *ὕκης* notasse piscem, quem Graeci vulgo *ἐρυθρῖνον* ferebant, et nomine *ἐρυθρῖνος*, quem vulgo *ὕκην* appellabant. Cur Zenodoti testimonium falsum esse contendamus, ne hic quidem video causam.

Denique ad partes vocandum est scholion ad Apoll. Rhod. Arg. II 1005. Testatus autem est Zenodotus Clitorios sub verbis *γῆ στυφελή* intellegere *γῆν τραχεῖαν καὶ σκληράν*, Cyrenenses *γῆν χερσόν*. Sed quaeritur, quodnam discrimen intercedat inter Clitoriorum et Cyrenensium usum loquendi. Atque verba *γῆ τραχεῖα καὶ σκληρά* significant terram asperam et duram, cum *τῷ τραχεῖ* oppositum sit *τὸ λεῖον*, *τῷ σκληρῷ τὸ μαλακόν*[4]), verba *γῆ χέρσος* designant terram incultam[5]) aut siccam.[6]) Quae significationis differentia num re vera in voce *στυφλός* exstiterit, hodie diiudicari non iam potest; attamen testimonium Zenodoti argutiis grammaticorum deberi et commenticium esse minime contendo.

Quoniam de reliquiis disputavimus, quas ex collectione *ἐθνικῶν λέξεων* servatas esse statuimus, restat ut de libri indole et de auctore pauca addamus. Atque de consilio, quod auctor persecutus sit, supra diximus. De dispositione vocabu-

---

[1]) *ὕκος· ἐρυθρῖνος*. Nomina *ὕκης* et *ὕκος* ad eundem piscem redire manifestum est.

[2]) p. 327 B.

[3]) p. 300 E.

[4]) Aristot. Meteor. IV c. 4: *ἀνάγκη γὰρ τὸ ἐκ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ ἢ σκληρὸν εἶναι ἢ μαλακόν. ἔστι δὲ σκληρὸν τὸ μὴ ὑπεῖκον εἰς αὑτὸ κατὰ τὸ ἐπίπεδον κτλ.*

[5]) Cf. Her. IV c. 123: *ὅσον μὲν δὴ χρόνον οἱ Πέρσαι ἦισαν διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς Σαυρομάτιδος χώρης, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεσθαι ἅτε τῆς χώρης ἐούσης χέρσου.* Cf. Hesych. s. v. *χέρσος*.

[6]) Cf. Her. II c. 99: *εἰ γὰρ ἐθελήσαι ῥήξας ὑπερβῆναι ὁ ποταμὸς ταύτῃ, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναι ἐστί. ὡς δὲ τῷ Μῖνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλέι χέρσον γεγονέναι τὸ ἀπεργμένον κτλ.*

lorum, quae exposita erant, nihil certi affirmari potest, nam utrum litterarum ordinem respexerit an aliter versatus sit, quis est qui diiudicet? Neque unde auctor rerum notitiam hauserit, etsi iniucundum scire non est, praesertim cum testimonia bonae notae esse videantur, dici potest; quaeritur enim, utrum alios tantum auctores secutus sit an ipse quoque fontes, ut ita dicam, adierit. Atque de auctore *ἐθνικῶν λέξεων* haec statuo. Zenodoti Ephesii[1]) memoriam arcendam esse Duentzerus[2]) bene contendisse mihi videtur, cum „in Ephesii tempus talis liber minime cadat".[3]) Neque quidquam obstare puto, quominus Zenodotum quendam posterioris aetatis grammaticum auctorem habeamus; nam cum in fragmentis epitomarum sex, quae perlustravimus, Zenodoti cognomen, etsi de Ephesio non cogitantandum est, nusquam traditum sit, eandem rationem hoc loco intercedere posse non negabis. Ceterum utrum Zenodotus Alexandrinus[4]) an Mallota[5]) intellegendus sit — nam hos in censum venire praeter Ephesium luce est clarius —, diiudicare non audeo.

Deinceps agendum est de libro, in quo illustrabatur differentia vocum et sonorum, Zenodoto adscripto. Exstant quinque codices, in quibus commentatiunculis ad diversitatem vocum spectantibus, quales haud paucae aetatem tulerunt[6]), Zenodoti nomen praefixum est. Iam primum testimonia, quae in censum veniunt, proponere liceat.

Cod. Voss. IV^0 76. saec. XII—XIII[7]): *Ζηνοδότου Φίλετερος* (sic) *ἐπ᾽ ἀνθρώπων κεκραγέναι*[8])· *ἐπὶ κυνῶν ὑλακτεῖν*· *ἐπὶ*

---

[1]) Sic censuit Graefenhan l. c. I p. 543.

[2]) p. 29.

[3]) Cf. Fritzsche, De poëtis Graecorum bucolicis. Diss. Giss. 1844. p. 36.

[4]) Duentzer p. 29.

[5]) Osann l. c. I p. 6.

[6]) Anecdota varia, Graeca et Latina. Edd. R. Schoell et G. Studemund. Vol. I, ed. Studemund. 1886, p. 101 adn. 2; p. 284.

[7]) Cf. Studemund l. c. p. 105. 289; Valckenaer, Ammonius de differentia adfinium vocabulorum. 1822.^{2} p. 173. — Uhlig, Dionysius Thrax, praef. p. XXVII. — Reifferscheid, C. Suetonii reliqu. 1860. p. 253.

[8]) Quae primo aspectu corrupta esse quivis vidit, emendavimus.

προβάτων βληχᾶσθαι· ἐπὶ βοῶν μυκᾶσθαι· ἐπὶ ἵππων χρεμετίζειν· ἐπὶ ὄνων βρυμᾶσθαι[1])· λέγουσι δὲ . . . ἀλλὰ σπάνιον· ἐπὶ λεόντων βρυχᾶσθαι· ἐπὶ ἄρκων καὶ παρδάλεων ὑμάζειν· ἐπὶ ἁμαξῶν τετριγέναι· ἐπὶ ὄφεων συρίττειν· ἐπὶ ἀετῶν καγκλάζειν· ἐπὶ ἀλεκτρυόνων ᾄδειν· ἐπὶ τεττίγων τερετίζειν, ἠχεῖν· ἐπὶ κοράκων κρώζειν· ἐπὶ χοίρων γρυλλίζειν καὶ γρύζειν· ἐπὶ περδίκων κακκαβάζειν· ἐπὶ γλαυκῶν κακκιβάζειν· ἐπὶ ὀρνίθων τῶν κατ᾽ οἶκον ὠοτοκουσῶν κακλάζειν· ὠρυγὴ κυρίως ἡ τῶν κυνῶν φωνή, καὶ ὠρύεσθαι· „ὡς λύκος ὠρυοίμην“ παρὰ Καλλιμάχῳ, ὠρύεσθαι γὰρ ἐπὶ λύκων εἶπεν.

Cod. Palatinus 45 fol. 23[r] [2]): *Ζηνοδότου Φιλεταίρου διαφοραὶ φωνῶν καὶ ἤχων.*[3])

Cod. Dresdens. D a 41 fol. 1[r]. saec. XVI[4]): *ζηνοδότου φιλεταίρου.*

Cod. Dresdens. D a 40 fol. 5[v]. saec. XIV[5]): *ζηνοδότου φιλοταίρου, περὶ διαφόρων φονῶν ζώων.*

Cod. Escor. X—II—2 fol. 130. saec. XVI[6]): *Ζηνοδότου φιλεταίρου περὶ διαφορᾶς φωνῶν ζώων.*

Priusquam in auctoris nomen accuratius inquiramus, de titulorum diversitate, quantum spectat ad argumentum commentationis indicandum, pauca exponere opus est. Non solum in iis tractatibus, qui Zenodoti nomine sunt insigniti, sed etiam in iis, qui *ἀδέσποτοι* perhibentur, discrepantia haud exigua occurrit. Alii enim cum omnino titulo careant, alii varie inscribuntur; legitur *περὶ διαφόρων φωνῶν ζώων*[7]), *περὶ διαφορᾶς φω-*

---

[1]) Correcta est vox *βρυμᾶσθαι* in *βρωμᾶσθαι*.

[2]) Cf. Studemund p. 105; Creuzer, Meletemata e disciplina antiquitatis. 1817. I p. 10. 11. De aetate, qua scriptus esse videatur tractatus, nihil adnotavit Creuzerus.

[3]) Tractatus ipsos adscribere supersedimus, cum uno exemplo satis intellegatur, quae sit eorum natura.

[4]) Cf. Studemund p. 286; Franz Schnorr von Carolsfeld, Catal. codd. Dresdens. I p. 293.

[5]) Studemund p. 289; Carolsfeld l. c.

[6]) Cf. Miller, Catalogue des manuscripts Grecs de la biblioth. de l'Escurial, p. 387; Studemund p. 105; Reifferscheid l. c. p. 253; Iriarte, Regiae bibliothecae Matritensis codd. Graeci Mss. 1769. Vol. I p. 308.

[7]) Sic legendum est in cod. Dresd. D a 40 fol. 5[v].

νῶν ζώων[1]), *διαφοραὶ φωνῶν καὶ ἤχων*[2]), *ζώων φωναί*[3]), *ἀλόγων φωναί*[4]), *διαφορὰ φωνῆς*[5]), *τῶν ζώων ἰδιώματα*[6]), *σημείωσαι τὰς τῶν ζώων φωνάς*[7]), *αἱ φωναὶ τῶν ζώων*[8]), *ζώων τετραπόδων καὶ πετεινῶν φωναί*[9]), *ἰδιώματα φωνῶν τῶν ζώων*[10]), ... *λέξεις φωνῶν*[11]), *ζώων ἀλόγων φωναί*[12]), *ὀρνέων φωναί*[13]). Qua de re quid sit statuendum, non difficile est intellectu. Dubitari non potest, quin hi tractatus cognationis vinculo coniuncti sint et inter se et cum iis, quae apud Pollucem[14]) et Aelianum[15]) scripta leguntur, ut iure ponamus haec omnia excerpta esse ex uno fonte[16]); ubi praeter animalium voces soni ignis[17]), ventorum[18]), rudentum[19]), curruum[20]), aquarum[21]) commemorati erant. Indidem fluxisse quaedam, quae in lexicis veteribus[22]) reperiuntur, adnotasse satis habeo. Iam ap-

[1]) Escor. X—II—2 fol. 130.

[2]) Cod. Pal. 45 fol. 234^{r}.

[3]) Cod. Vat. 12 fol. 186$_{v}$; in margine scriptum est *φωναὶ ζώων*.

[4]) Cod. Paris. suppl. graec. 192 fol. 52$^{r\ et\ v}$; Cod. Vat. 14 fol. 152^{v}; Ambros. 222 ord. inf. fol. 217^{r}.

[5]) Cf. tractatum ab Aldo Manutio Ven. 1495 editum ex cod. Ambros. [apud Fabricium, Bibl. Graec. lib. II 11, 4, p. 724]; cod. Barocc. 125 fol. 144^{r}; Ambros. H 22 ord. sup. fol. 82^{r}.

[6]) Laur. plut. 57 cod. 34 fol. 285^{v}.

[7]) Cod. Pal. 132 fol. 180; Creuzer l. c. I p. 10—13.

[8]) Cf. Moschopuli opusc. gram. Ed. Titze p. 58.

[9]) Cod. Neapol. II F 32 fol. 48.

[10]) Cod. Barocc. 50 fol. 209$^{r\ et\ v}$.

[11]) Cod. Laur. 57, 48 fol. 68^{r}.

[12]) Cod. Par. suppl. Graec. 64 fol. 78$^{r\ et\ v}$.

[13]) Cod. Escor. 83 fol. 67^{v}.

[14]) V, 86.

[15]) Hist. an. V 51. (Cf. etiam Varro sat. Men. fr. 3 Büch.)

[16]) Cf. Studemund l. c. p. 102.

[17]) Cf. cod. Escor. 83 fol. 197^{v}: *πυρὸς δὲ βρόμος*.

[18]) Cod. Vat. 12 fol. 186^{v}; Par. 1773 fol. 232$^{r\ et\ v}$: *ἀνέμων πάτταγος*.

[19]) Cod. Escor. 83 fol. 197^{v}: *κάλων συριγμός*.

[20]) Cod. Voss. IV° 76; Vat. 12 fol. 186^{v}; Paris. 1773 fol. 232$^{r\ et\ v}$.

[21]) Cod. Vat. 12 fol. 186^{v}; Paris. 1773 fol. 232$^{r\ et\ v}$: *σάλων συριγμός*; Paris. Suppl. graec. 192 fol. 52$^{r\ et\ v}$: *γελαρύζει ἐπὶ κρουνοῦ ὕδατος*.

[22]) Cf. e. gr. Hes. s. v. *ὠρυγή*; Zon. s. v. *ὠρύω*; Ammon. l. c. p. 138: *φωνεῖν καὶ ὠρύεσθαι*; Lexicon Vindob., ed. Nauck, pagg. 11. 34. 35. 36. 114. 122. 171. 173. 191. 197.

paret, unde nata sit titulorum, quantum ad argumentum tractatuum spectant, diversitas. Nemo enim negabit eos ab excerptoribus vel librariis ex argumento ipso esse confictos. Quae coniectura vel ea re commendatur, quod interdum duorum codicum, qui ad verbum eadem exhibent, alter titulum habet, cum in altero omittatur[1]), et quod, quae scripta videmus, titulo repugnant.[2])

Transeamus nunc ad huius doctrinae auctorem, qui quinque locis, ut diximus, commemoratur. Iam quaeritur, quid sibi velit vocabulum, quod iuxta Zenodoti nomen scriptum exstat, *Φιλέταιρος*; hunc enim in modum scripturas *φιλόταιρος, φιλαίτερος, φίλετερος* emendandas esse quivis videt. Et Piersonus[3]) quidem collatis libello personati Herodiani[4]), qui inscribitur *Ἡρωδιανοῦ φιλέταιρος*, et commentatione Zenodoti ab Valckenaerio ex cod. Voss. IV[0] 76 sub titulo *Ζηνοδότου φιλέτερος* edita, quam ex numero horum tractatuum solam habuit cognitam, et adnotatione Montefalconii[5]), qui paulo neglegentius libellum in cod. Escor.[6]) exstantem sub titulo „Zenodoti Philetaerius (sic) de vocibus animalium" adfert, censuit opuscula et Zenodoti et Pseudo-Herodiani forsan esse appellata quasi dicas „itineris comes, Vademecum".[7]) Neque negaverim hanc explicationem propter argumentum recte cadere mihi videri in librum, qui falso Herodiani nomen in fronte gerit[8]); sed a me impetrare non possum, ut idem statuam de commentatione Zenodotea. Nam primum libelli argumentum ab hac sententia abhorret. Grammaticarum quidem rerum studiosis[9]) talia scire intererat; sed

---

[1]) Cf. Vat. 12 fol. 186[v] et Paris. 1773 fol. 232[r et v].

[2]) Cf. Dresdens. Da 40 *περὶ διαφόρων φωνῶν ζώων*, legitur infra *ἐπὶ ἁμάξης τετριγέναι*. Cf. Iriarte l. c. p. 307. Falso de interpolationibus cogitavit Reifferscheid l. c. p. 450.

[3]) Moeridis Attic. lex. Att. 1831.[2] praef. p. XXXVI.

[4]) Cf. Lentz, Herod. praef. p. XV.

[5]) Bibl. Bibl. manuscript. I p. 624.

[6]) Cod. X—H—2 fol. 130.

[7]) Cf. de hac vocabuli *φιλέταιρος* significatione Meineke, Fragm. poët. com. ant. I p. 326; Kock, Com. att. fragm. I p. 104. 313.

[8]) Cf. Hiller, Quaest. Herod. p. 70.

[9]) Cf. Scriptores hist. Aug. Vita Spartiani, Antonini, Getae c. 6. p. 180 Peter: „Familiare illi (sc. Getae) fuit has quaestiones gramma-

minime eiusmodi est argumentum, ut liber illa appellatione significari potuerit. Deinde forma tituli traditi hanc interpretationem non admittit. Si enim tenemus quattuor locis perhiberi *Ζηνοδότου φιλεταίρου* sc. *βιβλίον* vel simile, dubium mihi non est, quin in codice Leidensi, quem auctoritate ceteris, etsi est antiquissimus, praestare nemo contendit, pro *Ζηνοδότου φίλετερος* restituendum sit *Ζηνοδότου φιλεταίρου,* praesertim cum librarii accuratio aut exemplaris, unde fluxit titulus[1]), fides haud magni aestimanda esse videatur. Quae cum ita sint, Zenodotum Philetaerum intellegendum esse puto[2]); nam in cognomine Philetaeri quod saepius occurrit apud veteres, cur offendamus non video. Iam si recte hucusque versati sumus in hac quaestione tractanda, facile mecum reicies coniecturas, quas protulerunt Valckenaerius et Schmidtius. Movit autem Valckenaerius[3]), etsi illud *φιλέτερος,* quod legisse sibi videbatur, in *φιλεταίρου* demutari posse concessit, suspicionem, fortasse in illa voce inesse Philetae nomen et adscribendum esse tractatum Zenodoto Ephesio, qui fuerit discipulus Philetae. Sed non solum causa non est, cur cognomen *Φιλέταιρος,* quod facillime restituitur, abiciamus, sed etiam mirum est, si Zenodotus ille clarissimus, qui Ephesius appellari solet, hoc loco cognomine „*Φιλητᾶ* discipulus" notetur. Schmidtius[4]) pro *Ζηνοδότου Φιλέτερος* scribendum esse fortasse *Ζηνοδότου πρὸς Φιλέταιρον* dixit coniciens Zenodotum Mallotam Pergami versantem Attali primi regis filio Philetaero librum, cuius excerpta exigua aetatem tulerint, dedicasse. Sed ut non dicamus de temporum ratione, quae intercedit inter Philetaerum illum et Zenodotum Mallotam, argumentum libelli parum hercle hanc opinionem commendat. Accedit quod haec quoque mutatio neque facilis neque necessaria esse videtur.

Iusto igitur iure Zenodoti Philetaeri nomen servatur. Quodsi

---

ticis proponere, ut dicerent, singula animalia quomodo vocem emitterent, velut agni balant sqq."

[1]) Exaravit titulum manus ab ea, quae ipsas voces animalium scripsit, diversa.

[2]) Idem censuerunt Iriarte l. c. p. 307; Creuzer l. c. p. 10; Sturz, Opusc. acad. p. 135.

[3]) l. c. p. 246.

[4]) Zeitschrift für die Alterthumswiss. 1855, p. 253.

in memoriam revocas ea, quae apud Pollucem et Aelianum leguntur de differentia vocum, cognationis vinculo coniuncta esse cum argumento tractatuum, ut ad eundem fontem omnia redeant necesse sit, credere par est Zenodotum Philetaerum aut collectionem vocum confecisse, quam Pollux et Aelianus compilaverint, aut librum nescio cuius aeque ac Pollucem et Aelianum exscripsisse, unde factum sit, ut tractatuum auctor perhibeatur.[1])

Ceterum in genuina Zenodoti verborum forma restituenda, in libri dispositione indaganda, in explicationum auctoritate, quantum fieri potest, ponderanda operam collocare noluimus, cum haec materia uberior sit quam ut non fines nostrae disputationis excedat. Zenodoti autem Philetaeri librorum reliquiae praeter commentationem, de qua diximus, servatae non sunt, quam ob rem nihil obstat, quominus eius doctrinam accurate tractare omittamus. Satis habeo statuisse Zenodotum Philetaerum librum, qui spectavit ad voces diversas illustrandas, aut conscripsisse aut compilasse, ut memoria Zenodoti Ephesii[2]) aut Alexandrini aut Mallotae[3]) arcenda sit.

Reliquum est, ut de fragmentis quattuordecim, quae Zenodoti nomine notata sunt in Etymologici editione Gaisfordiana[4]),

---

[1]) Zenodoti auctoris nomen ab homine aliquo Byzantino fingi potuisse non nego: sed causa cur hoc statuamus non exstat. Praeterea hoc reputandum est: cum illi quinque tractatus, qui Zenodoti nomine sunt insigniti, minime praeter ceteros artioribus necessitudinis vinculis sint coniuncti, in iis excerptis, unde tractatus qui aetatem tulerunt omnes fluxerunt, i. e. in archetypo satis antiquo, Zenodoti nomen scriptum fuisse est arbitrandum.

[2]) Sic statuit Wolf l. c. p. 215 adn. 84; praeterea de Ephesio cogitaverunt Studemund l. c. p. 102; Christ l. c. p. 446 adn. 2, qui ex glossis Zenodoteis reliquias originem duxisse contendit, sed erravit uterque. Nam ut non dicamus de ea re, quod uterque illud *Φιλεταίρου* plane neglexit, fugisse videtur hos viros doctos afferri in tractatibus, qui leguntur in codd. Voss. IV° 76, Pal. 45, Taurin. B VII 20 fol. 80ʳ, Callimachi testimonium. Neque tamen verisimile est Zenodotum Ephesium, qui aliquanto superior fuit Callimacho, ad consuetudinem dicendi illustrandam hunc testem proposuisse. Praeterea cf. Duentzer, Jahrbb. f. Phil. LXV p. 125.

[3]) Meier, Quaest. Andoc. VI, 2 p. X; Osann l. c. I p. 15.

[4]) pagg. 94, 24. 134, 52. 225, 7. 253, 9. 271, 23. 431, 11. 467, 1. 507,

pauca dicamus. Quorum testimoniorum quattuor ad Zenodotum Ephesium pertinere satis apparet; nam quae traduntur ex scholiis Homericis praeterea cognita habemus, ut dubium esse non possit, quin inde in Etymologicum fluxerint. Consentit enim locus, qui exstat p. 271, 23 s. v. *δι' ἀσπιδέος*, cum schol. A ad Il. λ 754; praeterea cf. p. 507, 14 et schol. A ad Il. γ 273; p. 821, 39 et schol. AB ad Il. β 1; p. 701, 51 et schol. A ad Il. σ 576. Aliter est iudicandum de locis ceteris. Quam rem primus Duentzerus[1]) recte tractavit, cuius sententiam cum Lentzius[2]) non improbaverit, Georgius Schoemann[3]) confirmavit argumentis diligenter perpensitatis, ut accuratius hac de re denuo agere opus non sit. Attamen hanc quaestionem pro consilio nostrae disputationis prorsus omittere non licet. Ac primum quidem, si naturam illorum decem fragmentorum inspexeris, de Zenodoto Ephesio minime cogitabis[4]); immo vero grammaticum temporis multo posterioris intellegendum esse concedes. Quod cum propter illius doctrinae indolem verisimile sit, argumento satis gravi demonstratur. Nam Herodiano iuniorem eum fuisse ex ea re colligitur, quod huius testimonium pagg. 134, 56. 238, 30. 538, 51. 646, 19 respicitur. Sed non solum Zenodoti Ephesii memoria est arcenda, sed omnino Zenodoti nomen errori debetur.[5]) Nam cum adnotamenta, quae in Et. M. Zenobii nomen gerunt, simillima sint doctrina comparata iis, quae Zenodoti nomen plerumque ex compendio restitutum referunt et haec nomina adhibita scriptura compendiosa facillime confundi possint et confusa sint[6]), recte suspicatus est Duentzerus hunc Zenodotum, quem ferunt, non diversum esse a Zenobio, cuius nomen

---

14 (cf. Et. Gudianum p. 318 Sturz). 520, 37. 538, 58. 686, 19. 701, 51. 785, 46. 821, 39.

[1]) De Zen. p. 15. Cf. Schneider l. c. nr. 218.

[2]) De Herodiani cum Zenodoto necessitudine sqq. Philol. XXI p. 385. — Herod. Techn. rel. praef. p. CCV.

[3]) De Etymologici Magni fontibus. Progr. des städt. Gymn. zu Danzig. 1881. 1886.

[4]) Wolf p. 215 adn. 84; Muetzell p. 281; Duentzer p. 15.

[5]) Erraverunt igitur Spitzner l. c. I pagg. 110. 255. 381; Heyne l. c. IV p. 50; V p. 290; VII pagg. 168. 222; VIII p. 740.

[6]) Cf. Miller, Mélanges de la litt. Grecque, p. 7; Paroemiographi edd. Schneidewin et Leutsch, praef. p. XXIV.

plenis litteris scriptum locis pluribus quam Zenodoti legitur. Quodsi addideris facilius Zenodoti nomen grammatici clarissimi restitutum esse ex compendio quam Zenobii haud eadem notitia florentis, hanc coniecturam Duentzeri probare non dubitabis.

Ceterum his locis Et. M. addendos esse locos ap. Zon. lex. p. 168 Tittm. s. v. ἔδραμον[1]); p. 622 s. v. ἔθανον, quos neque Duentzerus neque Schoemannus tetigit, quivis videt.

[1]) Redit haec adn. in Et. M. p. 316, 45.

Pars quinta.

Quoniam viam praemunivimus illustratis reliquiis Zenodoteis, quas a Zenodoto Ephesio abiudicandas esse statuimus, restat ut in quinta disputationis parte Zenodoti Ephesii operum fragmenta abiecta editione Homerica colligere, explicare, digerere aggrediamur.

Iam praevertamur ad librum, qui inscribitur *γλῶσσαι*. Ac primum quidem quaeritur, quo iure Zenodoto Ephesio hoc opus plerumque vindicaverint viri docti[1]), cum locis, quos huc revocamus, cognomen Zenodoti auctoris nusquam praefixum sit. Referenda esse in universum ad Zenodotum Ephesium fragmenta, quae cognomine non addito perhibentur, supra diximus, quam ob rem causa non est, cur in glossis recensendis hanc rationem mittamus, praesertim cum ab aetate eius talis liber minime abhorreat; scripsit enim, ut exemplum afferam, Philetas[2]) praeceptor Zenodoti Ephesii *γλώσσας* s. *γλώσσας ἀτάκτους*. Accedit quod aliae res suadent, ut Zenodotum Ephesium potissimum auctorem nobis informemus. Eius enim sunt doctrinae

[1]) Cf. Wolf l. c. p. 196; Heffter p. 9; Graefenhan I p. 430; Pluygers p. 2 sqq.; Osann p. 10; Sengebusch l. c. I pagg. 23. 53; Duentzer p. 29; Michaelis, De Apoll. Rhod. fragm. Diss. Hal. 1875, p. 7; Schrader pagg. 431. 432. Certum iudicium de glossarum auctore quisnam fuerit dubitavit proferre Muetzell p. 281. — De Zenodoto Mallota cogitaverunt Schneider l. c. nr. 219; Schmidt, Zeitschrift für die Alterthumswissenschaft 1855 p. 253. — Glossas confectas esse a Zenodoto negavit Ribbeck, Philol. VIII p. 669; cf. Lersch, Die Sprachphilos. der Alten. III p. 64. Praeterea cf. Merkel l. c. p. 147.

[2]) Schol. ad Apoll. Rhod. IV 989: *Φιλητᾶς ἐν Ἀτάκτοις γλώσσαις* Et. Magn. p. 330, 39 s. v. *Ἐλινός*: . . . . *Φιλητᾶς δ' ἐν γλώσσαις.*

glossae, quae supersunt, ut primitias artis grammaticae facile cognoscas. Deinde compluribus locis scriptura et interpretatio Zenodoti coniunctae[1]) afferuntur, ut lectionis auctori, quem Zenodotum Ephesium intellegendum esse nemo negavit, adscribenda sit explicatio, quam e glossis repeti multum habet probabilitatis. Denique recte docuit Duentzerus[2]) de Zenodoto Ephesio esse cogitandum, quod versui Il. β 89[3]) appicta est in cod. Ven. A diple periestigmene, qua Aristarchus Zenodoti doctrinam notaverat. Sed etsi Zenodotum Ephesium confecisse *γλώσσας* extra omnem dubitationem positum esse mihi videtur, tamen summa opus est cautione in reliquiis colligendis. Reperiuntur enim in scholiis Homericis vocabulorum explicationes haud paucae, quae primo quidem aspectu Zenodoteae esse videntur; sed accuratius si in rem inquiris intellegitur eas confictas esse a grammaticis ad scripturas Zenodoti explanandas, quas solas notas habebant — nam commentarios in Homeri carmina Zenodotus non composuerat.[4]) Quam grammaticorum rationem exemplo luculento illustrasse satis habeo. Legitur in schol. A ad Il. ι 404: *πρὸς τοὺς γλωσσογράφους, ἀφήτορος τοῦ στροφέως ἀποδιδόντες. καὶ Ζηνόδοτος δὲ οὕτως ἐκδέδεκται, τὸν γὰρ ἑξῆς μετέγραψε ,,νηοῦ Ἀπόλλωνος“*. Iam vides, quomodo orta sit sententia Zenodotum explicasse *ἀφήτορος· τοῦ στροφέως*, ut testimonium ex glossis Zenodoteis petitum hic tradi certissime sit denegandum. Neque aliter iudicabis de scholiis A ad Il. ι 447[5]), Il. μ 295.[6]) Quibus locis cum verborum conformatio ea sit, ut de auctore explicationis dubitari non possit, sola Zenodoteae scripturae notitia superstructas esse interpretationes concedes in scholiis, quae nunc sum allaturus. Quod negotium suscipiendum est, quia cum aliorum tum Pluygersii iudicium est refellendum.

---

[1]) Cf. schol. A ad Il. α 507; λ 754; ν 450.

[2]) Cf. p. 29.

[3]) Cf. p. 146.

[4]) Cf. Wolf p. 215 adn. 84; La Roche p. 50; Sengebusch I p. 22; idem, Jahrbb. f. Phil. LXIX p. 252; Roemer p. 651. — Falso de commentariis cogitavit unus, quantum scio, Pluygers p. 7.

[5]) Ad glossas rettulit Wolf p. 215, tulit assensum Graefenhanii I p. 534.

[6]) Cf. Wolf l. c.; Graefenhan l. c.; recte iudicavit Duentzer p. 30 adn. 19.

Ceterum grammaticos interdum proferentes vocabulorum quorundam interpretationes Zenodoti mentem assecutos esse minime nego, sed meum putavi ea tantum colligere, quae e Zenodoti glossarum libro manaverunt.

Quae cum ita sint, Pluygersium[1]) errasse censeo, qui de glossis Zenodoti cogitavit proferens schol. A ad Il. *β* 532, schol. A ad Il. *γ* 28[2]), schol. A ad Il. *γ* 99, schol. A ad Il. *δ* 478, schol. A ad Il. *ε* 31, schol. A ad Il. *ϰ* 515, schol. A ad Il. *ξ* 37, schol. A ad Il. *ϱ* 51[3]), schol. A ad Il. *φ* 169; schol. HMQR ad Od. *δ* 1 (cf. Eust. 1478, 32); schol. HQ ad Od. *ι* 116[4]); verbum enim *γράφει* vel simile, quod ubique occurrit, satis indicat editionis Homericae memoriam repeti. Quin eo processit Pluygersius, ut collatis Zenodoti lectionibus et Hesychii aliorumque glossis, ubi Zenodoti nomen plane deest, *γλωσσῶν* reliquias extricare sibi visus sit[5]); sed hac argumentandi ratione uti iure dubitabis.

De loco Et. Magni p. 520, 51 s. v. *κέκλυτέ μευ,* quem Heffterus l. c. p. 9 ad glossas rettulit, supra diximus.[6]) Denique cavendum est, ne cum Duentzero glossas ditemus schol. QT ad Od. *γ* 216, ubi legitur Zenodotum dubitasse, utrum vocabulum *σφίν,* quod in hoc versu exstat, ad *βίας* an ad *ἐλθών* spectet, nam talis adnotatio prorsus abhorret a glossarum libro; neque inepte coniecit Schraderus[7]) fortasse per discipulos Zenodoti haec tradita Aristarcheorum opera in scholia pervenire potuisse.[8])

---

[1]) p. 7 sqq.

[2]) Interpretationem *ἀλείτας· τὰς ἁμαρτίας* Zenodoto adscriptam eius rationi repugnare et commenticiam esse docuerunt Heyne l. c. IV p. 455; Duentzer p. 68.

[3]) Dubitanter de hoc scholio glossis attribuendo aut derogando iudicavit Duentzer pagg. 31. 117.

[4]) Glossis adscripsit hoc scholion Duentzer p. 30 profectus a sententia, quam male se habere docuit Ribbeck, Philol. VIII p. 700.

[5]) Cf. schol. A ad Il. *β* 336, schol. A ad Il. *λ* 27. 480, schol. A ad Il. *μ* 565, schol. A ad Il. *ν* 71, schol. A ad Il. *ο* 625, schol. AT ad Il. *σ* 576, schol. A ad Il. *τ* 26.

[6]) Cf. p. 185 adn. 4; Duentzer p. 30 adn. 19; Wolf p. 215 adn. 84.

[7]) p. 432.

[8]) In verbis Tzetzae, quae p. 162 adscripsimus, glossarum memoriam repeti negandum est; nam cum explicationem vocis *λαοί* iam Pindaro (Ol. IX 68) et Epicharmo (schol. ad Pind. Ol. IX 68) cognitam fuisse constet, ut Zenodotum et Aristarchum auctores nominari mireris,

Sed haec hactenus; iam tempus est glossarum fragmenta sub uno conspectu componere.

1. Schol. MQR ad Od. γ 444: *Περσεὺς δαμνίον εἶχε*] *Ζηνόδοτος δὲ ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ δ γλώσσαις τίθησι τὴν λέξιν.*[1])

2. Schol. B ad Il. β 89; Porphyr. quaest. 27[2]): *θαυμάσαι δὲ ἔστι Ζηνόδοτον τὸ „βοτρυδόν“ ἐκλαβόντα ἐοικότως βότρυϊ τῷ ὀρνέῳ, ὅπερ αὐτό συστρέφει ἐν τῇ πτήσει.*

3. Schol. A ad Il. α 567: *ἀάπτους*] *οὕτως ψιλῶς προενεκτέον· οὕτως δὲ καὶ Ἀρίσταρχος· ἤκουε δὲ τὰς δεινὰς καὶ ἀπτοήτους. ὁ δὲ Ζηνόδοτος καὶ αὐτὸς ὁμοίως τῷ πνεύματι, εἰς τὰς ἰσχυρὰς δὲ μετελάμβανεν· ἐν δὲ ταῖς Ἀριστοφάνους γλώσσαις διὰ τοῦ ε̄ ἐγέγραπτο ἀέπτους. εἰσὶ δὲ οἳ ἀπροσπελάστους ἀποδιδόασιν, ἀπὸ τοῦ ἅψασθαι, ὧν οὐδεὶς ἂν ἅψαιτο δι' ἰσχύν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ παρὰ τὸ ἰάπτω γεγενῆσθαι.*

4. Schol. A ad Il. ν 450: *Κρήτῃ ἐπίουρον*] *τοῦτο τριχῶς ἀνεγνώσθη· Ζηνόδοτος γὰρ ὡς ἐπίκουρον, ἐκδεχόμενος βασιλέα καὶ φύλακα. καὶ Ἀρίσταρχος δὲ οὕτως, ἐκδεχόμενος τὸν φύλακα.*

5. Schol. A ad Il. λ 754: *Ζηνόδοτος δὲ συναινεῖ τῇ δίχα τοῦ ᾱ γραφῇ* (agitur de lectionibus *δι' ἀσπιδέος* et *διὰ σπιδέος*), *καί φησι σπιδέος τοῦ ἀπόρου καὶ τραχέος καὶ μεγάλου.*[3])

6. Schol. T ad Il. σ 564: (*κυανέην*) *κάπετον*] *τὴν ληνόν. Ζηνόδοτος δέ φησιν ἀπὸ χαλκοῦ κεκαυμένου, ἄλλοι . . . . .*

7. Athen. p. 12 C: *ἐκ τούτων δ' ἐπείσθη Ζηνόδοτος δαῖτα εἶσην τὴν ἀγαθὴν λέγεσθαι.*

---

verisimile est illo *οἱ περὶ Ἀρίσταρχον καὶ Ζηνόδοτον* omnino designari veteres grammaticos a Tzetza; accedit quod eorum, qui hanc interpretationem tradiderunt, nemo praeter Tzetzam Aristarchum et Zenodotum testes profert. Cf. Apoll. Soph. s. v. *λαοί*: . . . . *ὡς ὁ μῦθος, ἀπὸ τοῦ κτλ.*; Cramer, Anecd. Ox. I p. 264; Eust. p. 23, 32; Etym. Magn. 553, 12.

[1]) Legendum esse ex librorum auctoritate *ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ δ γλώσσαις* pro *ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦδε γλώσσαις*, quam lectionem praeter alios secutus est Duentzer p. 29, docuit Pluygers, Mnemosyne 1852, pagg. 47. 48. Cf. Doederlein, Homer. Glossar. p. 291.

[2]) Schrader p. 26.

[3]) Cf. p. 151.

8. Athen. p. 478 E s. v. *κοτυλη*: *Σείληνος καὶ Κλείταρχος ἔτι δὲ Ζηνόδοτος τὴν κύλικα*

πάντῃ δ' ἀμφὶ νέκυν κοτυλήρυτον ἔρρεεν αἷμα

(Il. *ψ* 34) *καὶ*

πολλὰ μεταξὺ πέλει κοτύλης καὶ χείλεος ἄκρου.

Σιμάριστος δὲ τὸ λεπτὸν ποτήριον οὕτω καλεῖσθαι.

9. Cramer, Anecd. Ox. I p. 207: *Ἰφθίμους Τρύφων ἀπεδήλωσεν τοὺς ἰσχυρούς, Ζηνόδοτος τοὺς ἀγαθούς· τί γὰρ φησὶν ἐροῦμεν; ἰφθίμη ἄλοχος Διομήδεος.*

10. Schol. Theocrit. V 2: *Νάκος χθές*] *Ζηνόδοτος τὸ κώδιον, τὸ μαρσύπιον. καὶ νάκος αἰγὸς δορὰν καὶ Ὅμηρος*[1]*· νάκος ἕλετ' αἰγὸς ὀριτρόφου καὶ Θεόκριτος ἐν τοῖς ἑξῆς αἰγός φησιν.*

11. Schol. ad Hes. Theog. v. 116: *χάος λέγει* (sc. Hesiodus) *τὸν κεχυμένον ἀέρα, καὶ γὰρ Ζηνόδοτος οὕτως φησί. Βακχυλίδης δὲ χάος τὸν ἀέρα ὠνόμασε, λέγων περὶ τοῦ ἀετοῦ·*

νωμᾶται δ' ἐν ἀτρυγέτῳ χάει.

Accedamus nunc ad singula.

1. Initium capere a scholio ad Od. *γ* 444[2]) constituimus, cum inde et notitia tituli *γλῶσσαι* et iudicium de libri conformatione proficiscatur. Nam quod *δαμνίον* vocem in glossis ab littera *δ* incipientibus locum tenuisse perhibetur, eas secundum litterarum ordinem digestas fuisse elucet. Verbum autem *δαμνίον* cum alioqui non occurrat[3]), ex versu Od. *γ* 444, quo scholion spectat, originem falso duxisse videtur. Si enim naturam scripturae veteris continuae respicis, quam Zenodoti temporibus nondum abiectam fuisse verisimillimum est[4]), dubium esse potuit,

---

[1]) Additum est *καί* in cod. Gen.[b]

[2]) Cf. Pluygers l. c. p. 7; Heffter p. 9; Duentzer p. 29; Osann I pagg. 8. 12; Schneider l. c. nr. 219.

[3]) De glossa ap. Hes. s. v. *δάμνια* mox dicemus.

[4]) Cf. schol. A ad Il. *λ* 754 (cf. infra p. 195), *ξ* 249, *η* 127. Accentuum et spirituum quos dicunt usum, quem ab Aristophane Byzantio ad certas leges institutum esse traditum est (cf. Lentz, Herod. Techn. rel. praef. p. LVI; Blass, Griech. Palaeogr. Handbuch der klass. Altertumswiss. I p. 283), admissum esse a Zenodoto, ubi dubitatio de lectione exoriri poterat, docuerunt Pluygers l. c.; Duentzer pagg. 19. 69 adn. 33. Cf. schol. A ad Il. *α* 567, *ν* 450, de quibus tertio et quarto

utrum legendum sit *Περσεὺς δ' ἀμνίον* an *Περσεὺς δαμνίον*. Atque Zenodotus quidem, qui assensum tulit Nicandri et Theodoridae[1]), sibi informavit vocabulum *δαμνίον*, quod explicuit in glossis. Nam cum neque vocem *ἀμνίον* neque *δαμνίον* aliunde cognitam eum habuisse probabile sit, praetulit *δαμνίον*, cuius originationem perspexisse sibi visus est. Certe enim cogitavit de verbo *δάμνασθαι*. Ceterum adnotaverim Hesychii glossam s. v. *δάμνια· θύματα, σφάγια* ex eadem doctrina profectam esse videri.[2]) Sed Zenodotum s. v. voce *δαμνίον*, quam sibi finxit, intellegentem hostiam errasse censeo; nam ut concedamus ab radice *δαμ* substantivum *δαμνίον*, pro quo *δαμίον* exspectandum est, proficisci potuisse[3]), primum vocabulum *δάμνασθαι* nunquam pertinet ad victimas, quae sacrificantur; deinde significatio deminutiva, quae vocatur, pertinens ad substantiva in *ιον* exeuntia minime quadrat in Od. locum; denique particulam *δέ* illo loco adesse quam abesse malim; neque omitti debet verbum *ἀμνίον* et explicatum sinere satis aptum et bene convenire in sententiam.

2. Explicationem sane ineptissimam, quam in glossis locum tenuisse putandum est[5]), proposuit s. v. *βοτρυδόν* dicens *ἐοικότως βότρυϊ τῷ ὀρνέῳ ὅπερ αὐτὸ συστρέφει ἐν τῇ πτήσει*. Adnotavit scholiasta huius nominis avem nemini veterum praeter Zenodotum notam fuisse. Statuendum igitur est eum loco Homerico, ubi exstat adverbium *βοτρυδόν*, male intellecto avem *βότρυν* sibi finxisse. Sed quaeris, qua re commotus sit Zenodotus, ut in hanc sententiam abiret; vocabulum *βότρυς* enim

---

oco p. 194 sq. dicemus. Praeterea cf. La Roche l. c. p. 75; Roemer l. c. pp. 651. 652.

[1]) Cf. schol. ad h. l.: *Νίκανδρος δὲ καὶ Θεοδωρίδας ἀπο τοῦ δάμνασθαι προφέρονται ἀσυνδέτως δαμνίον*; Eust. 1476, 40; Otto Schneider, Nicandrea p. 205, 14.

[2]) Schmidtium, Hes. lex. s. h. v. de *σφαγεῖα* pro *σφάγια* restituendo, ut vas, quo victimarum sanguis excipiatur, significetur, sine iusta causa cogitasse concedes, si recte disputavimus.

[3]) Simili ratione vox *παιγνίον* conformata esse videtur, quae derivatur a radice *παιγ*.

[4]) Cf. Friedreich, Die Realien in der Il. u. s. w., p. 443.

[5]) Cf. Wolf p. 215 adn. 84; Graefenhan I p. 534 adn. 35; Duentzer p. 9; Pluygers p. 9; Schrader p. 431.

significans uvam eum novisse (cf. Il. σ 562) nemo negabit. Offendit, nisi erro, in comparatione, quae affertur, opinatus apes volantes cum animalibus volucribus conferri necesse esse. Iam vides, unde nata sit avis *βότρυς*. Neque id contendisse satis habuit Zenodotus; immo vero sententiae propositae rationem reddere studuit. Multum enim habet probabilitatis, si respicis verba *ὅπερ αὐτὸ συστρέφει ἐν τῇ πτήσει*, ex Zenodoti quidem sententia avi illi nomen *βότρυς* inditum esse, quod volans praebeat speciem molis densae qualem uva. Ceterum explicandi rationem Zenodoteam esse temerariam et perversam addere vix opus est. Est autem aptissimus hic locus, ut cognoscatur coniectandi audacia et ingenii habitus.

3. Vocem *ἄαπτος* interpretatum esse Zenodotum nempe in glossis docet schol. ad Il. *α* 567[1]), ubi legitur eum scripsisse in editione *ἀάπτους*[2]) et explicuisse „*τοὺς ἰσχυρούς*“. Atque quo iure hanc scripturam receperit in textum Homericum, non curamus pro consilio nostrae disputationis; sed quaeritur, quid sit statuendum de eius explicatione. Neque dubium esse mihi videtur, quin Zenodotus omisso verbi etymo et locis, ubi vocem *ἄαπτος* scriptam vidit, collatis significationem statuerit[3]), praesertim cum hac ratione eum saepius usum esse consentaneum sit.[4])

4. Explanatum fuisse vocabulum *ἐπίουρος* scholio ad Il. *ν* 450 intellegitur, ubi Zenodoti scriptura exhibita interpretatio[5]) annectitur, quae ex editionis textu conficta esse non potest, nam quomodo interpretatum esse Zenodotum *βασιλέα καὶ φύλακα* grammaticus posterioris aetatis coniectura assecutus sit, ego quidem non video. Docuit Zenodotus, cum litterae adhibita scriptura

---

[1]) Cf. Pluygers p. 9; Duentzer pagg. 29. 54; cf. La Roche p. 175; Lehrs pagg. 141. 301; Schneider l. c. nr. 219.

[2]) Zenodotum legisse *ἀάπτους* falso iudicaverunt Heyne IV p. 150; Spitzner ad h. l.; Dindorf, Beiträge zur Kritik des Aeschylus. Jahrbb. f. Phil. LXXXVII p. 79.

[3]) Cf. Friedlaender, Aristonicus p. 143: „Zenodoti rationes *ἀάπτους* scribentis explicantisque *ἰσχυροίς* plane incompertas habemus.“

[4]) Cf. quae altero loco s. v. *βοτρυδόν* (p. 193), nono s. v. *ἴφθιμος* (p. 198), quarto s. v. *ἐπίουρος* exposuimus.

[5]) Cf. Duentzer l. c. p. 30; Pluygers p. 9.

continua tres[1]) sinant illius loci explicationes: *ἐπίουρος, ἐπιοῦρος, [Κρήτη] ἔπι οὖρος,* scribendum esse *ἐπίουρος*[2]) et intellegendum *βασιλέα καὶ φύλακα.* Neque negaverim vim huius vocis in universum recte significatam esse a Zenodoto, etsi etymon vocis *οὖρος*[3]) — nam ea de re agitur — eum indagasse respecta notione *βασιλεὺς καὶ φύλαξ* verisimile non est; immo vero censeo Zenodotum hac quoque in voce explicanda a sententiarum nexu profectum esse.

5. Mentionem factam esse vocabuli *σπιδής*[4]) dico propter scholion ad Il. *λ* 754, ubi traditur Zenodotum intellexisse *τὸ ἄπορον καὶ τραχὺ καὶ μέγα.* Quibus in verbis iure haesit Lehrsius[5]), nam probabile non videtur ex Zenodoti sententia in voce *σπιδής* inesse duas notiones satis diversas asperitatis et amplitudinis. Quam ob rem scholion mendo corruptum esse sagaciter cognovit Lehrsius, qui item loco bene medicinam attulisse videtur. Si enim respicis verba: *Ζηνόδοτος δὲ συναινεῖ τῇ δίχα τοῦ ᾱ γραφῇ καί φησι σπιδέος τοῦ ἀπόρου καὶ τραχέος καὶ μεγάλου. καὶ Ἀμερίας δὲ λέγει σπιδέος τοῦ πολλοῦ καὶ εὐρέος καὶ μεγάλου,* assentieris Lehrsio, qui illud *καὶ μεγάλου* pertinens ad Zenodoti interpretationem uncinis inclusit, cum verisimillimum esse videatur librarii errore illam notionem, quae aptissime legitur in Antimachi explicatione, ad Zenodotum translatam esse. Docuit igitur Zenodotus in notione *σπιδής* inesse vim *τοῦ ἀπόρου καὶ τραχέος.* At quaeris, quo fundamento nitatur haec opinio. Iam dicat quispiam vocabulum *σπιλάς*[6]) vel simile obversatum esse Zenodoto; attamen certius, quod aliqua cum confidentia defendere ausim, affirmare

[1]) Cf. schol.: *τοῦτο τριχῶς ἀνεγνώσθη.*

[2]) Cf. schol.: *ἐπίουρον ὡς ἐπίκουρον.*

[3]) Cf. Doederlein, Homer. Gloss. p. 216; Curtius, Griech. Etym. p. 311, qui in substantivo *οὖρος* radicem *ὀρ* s. *Fορ* aeque atque in *ὁράω, φρουρά* inesse censuerunt. Zehlicke, Ueber das homerische Epitheton des Nestor *οὖρος Ἀχαιῶν*, Progr. Parchim 1839, explicat *ἐπίουρος* „qui instigat" cogitans de verbo *ὄρνυμι.* Cf. etiam Fuhr, Zeitschrift für die Alterthumswiss. 1841, p. 668.

[4]) Cf. Duentzer p. 30; Pluygers p. 9.

[5]) Cf. quae supra p. 152 diximus; cf. Lehrs, Herod. scripta tria em., p. 270.

[6]) Cf. Il. *ε* 405: *προβλῆτες ἔσαν σπιλάδες τε πάγοι τε.*

dubito; nam fieri potuisse, ut Zenodotus ex loco ipso originationem verbi non curans sententiam sibi finxerit, quis est qui neget. Sed hac de re utcunque statues, eum errasse apparet, nam vox *σπιδής*, quae fortasse a radice *σπα*[1]) derivanda est, significat magnitudinem sive amplitudinem sive latitudinem.[2])

6. Transeamus nunc ad glossarum fragmentum, quod debemus scholio ad Il. σ 564.[3]) Legitur autem in cod. Townl.: *κάπετον*]· *τὴν ληνόν. Ζηνόδοτος δέ φησιν ἀπὸ χαλκοῦ κεκαυμένου.* Quae verba genuinam formam non servasse apparet[4]); nam quae feruntur *Ζηνόδοτος δὲ κτλ.* non pertinent ad explicationem vocis *κάπετον,* immo vero vocabulum *κυανέην* illustratum esse a Zenodoto quivis videt collato Iliadis versu. Iam coniecturae Duentzeri, qui scribendum esse censuit *Κάπετον· τὴν ληνόν. κυανέην δέ φησιν Ζηνόδοτος ἀπὸ χαλκοῦ κεκαυμένου,* praeferenda esse videtur Maasii, quam supra in scholii textu adnotavimus; multo enim est facilior. Ceterum nihil impedit, quominus censeamus, lemma *κυανέην* ante verba *Ζηνόδοτος κτλ.* excidisse et Zenodoti testimonium neglegenter cum illo *κάπετον· τήν ληνόν* consarcinatum esse. Certe tenendum est Zenodotum nihil nisi vocabulum *κυανέην* explicuisse, quantum ex hoc scholio colligi potest.[5]) Dixit autem Zenodotus adiectivum *κυανέην* in illo versu exstans significare materiam, non colorem, quam in sententiam facile aliquis incurrere possit. Neque dubium est, quin Zenodotus recte versatus sit in hac voce interpretanda, quod verba Homerica *ἀμφὶ δὲ κυανέην κάπετον, περὶ δ' ἕρκος ἔλασσε κασσιτέρου* luculenter docent.[6]) Praeterea Zenodotum *τὸν κύανον* iure appellasse *χαλ-*

---

[1]) Cf. Curtius, Griech. Etym. pagg. 245. 643; Clemm, Curt. Stud. VIII p. 116.

[2]) Cf. schol. ad h. l.; Apoll. Soph. s. v. *σπιδέος*; schol. ad Aristoph. Vesp. 18: *καὶ τοῦ σπίζω τὸ ἐκτείνω*; Hes. s. v. *σπίδεος*; s. v. *σπίδιον*; s. v. *σπιδές*; Eust. pagg. 882, 23. 996, 22. Cf. Lobeck, Paralipomena gramm. Graec. I p. 161.

[3]) Cf. Duentzer p. 30.

[4]) Cf. Heyne VII p. 803.

[5]) Erravit Duentzer p. 30 adn. 18, qui vocem *κάπετον* praeterea ad partes vocatam contendit.

[6]) Cf. Ameis ad h. l.; Faesi ad h. l.; Ebeling, Lex. Hom. s. v. *κυάνεος*; Schuster, Homers Auffassung und Gebrauch der Farben

κὸν κεκαυμένον testimoniis aliunde petitis confirmatur.[1]) Ceterum cum adiectivum κυάνεος significet et colorem caeruleum[2]) et materiam[3]), iure ponimus Zenodotum in glossarum libro s. v. κυάνεος indicasse locos, ubi haec et ubi illa interpretatio probanda sit.

7. Ex glossis Zenodoteis fluxisse[4]) censeo, quae ap. Athen. p. 12 C leguntur: ἐκ τούτων[5]) δ' ἐπείσθη Ζηνόδοτος δαῖτα ἴσην τὴν ἀγαθὴν λέγεσθαι. Quomodo haec sententia, si ad originem verbi spectas, confirmari possit, plane me fugit neque hac ab parte Zenodotum explicationem probare studuisse puto; sed si confers, quae s. vv. ἄαπτος, βοτρυδόν disputavimus, verisimile est ex usu adiectivi ἴσῃ, quem statuit Zenodotus, hanc interpretationem profectam esse. Errasse Zenodotum satis habeo dixisse.

8. Explicuisse Zenodotum verbum κοτύλη[6]) tradidit Athenaeus p. 478 E dicens eum intellexisse τὴν κύλικα. De voce, sub qua Zenodotus iudicium proposuerit, nihil certius affirmari potest; nam etsi a veri specie non abhorret Zenodotum in interpretando vocabulo κοτυλήρυτος de voce κοτύλη verba fecisse, quam opinionem ea res commendare videtur, quod ab Athenaeo Il. ψ vs. 34 πάντῃ δ' ἀμφὶ νέκυν κοτυλήρυτον ἔρρεεν αἷμα adpositus est, tamen recte docuit Duentzerus cogitari posse de vocabulo κοτύλη, quod exstat in Od. ο 312, ϱ 12, praesertim cum explicatio Zenodoti in hos locos bene quadret, in illum minus conveniat.[7]) Sed transeamus ad rem ipsam. Iam audiendus est Apollodorus, qui ap. Athen. p. 471 A haec testatur: πᾶν δὲ τὸ κοῖλον κοτύλην ἐκάλουν οἱ παλαιοί, ὡς καὶ τὸ τῶν

p. 716; Riedenauer, Studien zur Geschichte des antiken Handwerks. I: Handwerk und Handwerker in den homerischen Zeiten, p. 206.

[1]) Cf. Aristot. Mirabil. auscult. c. 48 p. 833 b, 21 Bekk.; Meteor. 4, 6, p. 383 a, 32; Riedenauer l. c. p. 112.

[2]) Cf. Il. χ 402, ψ 188.

[3]) Cf. Il. λ 26. 38 al.

[4]) Cf. Pluygers p. 8; Duentzer p. 31; Wolf p. 215 adn. 84; Graefenhan I p. 334 adn. 35; La Roche p. 60.

[5]) Il. ι 225, Od. ϑ 98.

[6]) Duentzer p. 31; Pluygers p. 9; Schneider nr. 219; Graefenhan I p. 534 adn. 35; Lehrs, De Arist. p. 152.

[7]) Cf. p. 198 adn. 3.

χειρῶν κοῖλον. Significabant igitur veteres voce *κοτύλη* omnino *τὸ κοῖλον*; intellegentes et acetabulum, in quo summa pars coxendicis movetur[1]), et poculum[2]) et manus cavum[3]) et mensuram liquidorum[4]) et alia. Quod si addideris, quae ap. Athen. p. 478 E leguntur: *Διόδωρος δὲ τὸν παρά τισι κότυλον κοτύλην ὠνομακέναι τὸν ποιητὴν „πύρνον καὶ κοτύλην“, ὃν κύλικα μὲν οὐκ εἶναι, οὐ γὰρ ἔχειν ὦτα, δύνασθαι δὲ καὶ τὸν παρὰ τοῖς Αἰτωλοῖς καί τισι τῶν Ἰώνων λεγόμενον κότυλον, ὃν ὅμοιον ὄντα τῶν προειρημένων ἓν οὗς ἔχειν*, concedes poculum *κοτύλην* pusillum[5]) apud Aetolos et quosdam Ionum una aure adornatum in usu fuisse, cum vulgo auribus caruerit.[6]) Contra *ἡ κύλιξ* duabus aut pluribus[7]) auribus et pede fuit instructa.[8]) Quae cum ita sint, statuendum est discrimen intercessisse inter *τὴν κοτύλην* et *τὴν κύλικα*, ut Zenodotus errasse videatur, quod explicuit *κοτύλη· ἡ κύλιξ*. Attamen cum vas, quod vocabant *κύλιξ*, apud Graecos fuerit usitatissimum, ut omnino poculum significet[9]), equidem arbitror Zenodotum illud consilium persecutum esse, ut *κοτύλην* intellegendam esse poculum docuerit neque operam dederit, ut eius formam accuratius interpretatione designaret.[10])

9. Vocem *ἴφθιμος*[11]) ad partes vocatam esse legitur ap. gram. in Crameri Anecd. Oxon. Fuit autem Zenodoti sententia

[1]) Cf. Il. *ε* 305; Athen. p. 479 B.

[2]) Cf. Il. *χ* 494; Hes. s. v. *κύλιξ*, alia.

[3]) Cf. Apoll. Soph. s. v. *κοτύλη*; Et. Magn. p. 553, 12; Suid. s. v. *κοτύλη*; schol. ad Il. *ψ* 34; Eust. 1282, 47; Hes. s. v. *κοτύλη*; Zonar. p. 1238. Hanc significationem inesse in adiectivo *κοτυλήρυτος* censeo.

[4]) Athen. p. 478 F; Thuc. VII c. 87; Poll. X, 113.

[5]) Cf. Athen. p. 478 E; schol. BT ad Il. *ψ* 34; Eust. 1282, 43; Brosin, De coenis hom., Berol. 1861, p. 58.

[6]) Cf. O. Jahn, Beschreibung der Vasensammlung König Ludwigs. 1854. praef. p. XCVII; Krause, Angeiologie pagg. 324. 349. 350; K. F. Hermann, Privatalterthümer 1882[4] p. 165.

[7]) Cf. Athen. p. 480 D. E.

[8]) Cf. Athen. p. 470 E: *ἡ Θηρίκλειος ἅτα ἔχει βραχέα ὡς ἂν κύλιξ οὖσα*. Cf. p. 479 E — 480 E: *καὶ ἔχουσιν ὦτα τέσσαρα* (sc. *κύλικες*), *πυθμένα εἰς πλάτος ἐκτεταμένον κτλ.*; Poll. X, 79.

[9]) Plut. Sympos. p. 214 B: *οὔτε τι λέγομεν ἐπὶ τῇ κύλικι κτλ.* Cf. usum vocabuli *κυλικεῖον* ap. Athen. p. 460 C. D, p. 480 B.

[10]) Aliter statuendum est de loco ap. Athen. p. 480 F.

[11]) Cf. Duentzer p. 30; Pluygers p. 9; Osann I p. 10.

intellegendos esse *ἰφθίμους τοὺς ἀγαθούς*; quam interpretationem cur defenderit, clare elucet ex iis, quae insequuntur in scholio: *τί γάρ, φησίν, ἐροῦμεν; ἰφθίμη ἄλοχος Διομήδεος*. Neque enim mihi dubium est, quin haec argumentandi ratio bene conveniat Zenodoto. Qui cum ad feminam referri notionem *ἴφθιμος* intellexisset, de stirpe, quae inest in vocabulo *ἶφι* satis usitato, cogitari posse negavit, cum notio roboris non cadat in feminam. Unde factum esse videtur, ut origine vocis neglecta statuerit *ἴφθιμος* verbum idem significare atque *ἀγαθός*.[1]) Cuius opinionis rationem reddidit in glossis eam, ut versum adscriberet, quo demonstrari censuit, significationem „validus", quam in verbo *ἴφθιμος* inesse aliquis facile crediderit, ferri non posse.

10. Pergamus nunc ad schol. Theocr. V 2, ubi sub lemmate *νάκος χθές* perhibetur: *Ζηνόδοτος τὸ κώδιον, τὸ μαρσύπιον· καὶ νάκος αἰγὸς δορὰν καὶ Ὅμηρος. νάκος ἕλετ' αἰγὸς ὀριτρόφου. καὶ Θεόκριτος ἐν τοῖς ἑξῆς αἰγός φησιν*. Iam primum non dubito, quin Zenodoti testimonium ex glossis, quas tractamus, fluxerit.[2]) Referenda autem esse ad illum librum nihil nisi verba *τὸ κώδιον, τὸ μαρσύπιον* arbitror. Nam si respicis, ea quae ex Iliade afferuntur[3]), magna cum neglegentia exscripta esse, verisimile est scholiastam Iliadis verba, quae memoria tenere sibi visus est, loco non inspecto adnotasse. Porro concedes explicationem *καὶ νάκος αἰγὸς δοράν· Ὅμηρος* vel *καὶ Ὅμηρος* ab eodem esse profectam, qui illum versum apposuit, cum *νάκος* vocabulum, pro quo exspectas *νάκη*, iterum neglegentius scriptum exstet et interpretatio ipsa ad normam loci Homerici confecta sit. Quodsi eum, qui hoc scholion composuit, non distinxisse inter formas *νάκος* et *νάκη* iure colligimus, dubitatio exoritur utrum, quae de Zenodoto tradiderit, pertineant ad interpretationem vocis *νάκος* an *νάκη*. Et recte

[1]) Apoll. Soph. s. v. *ἰφθίμη*: *ἀγαθή*; s. v. *ἰφθίμους*; cf. Hes. s. v. *ἰφθίμη*.

[2]) Sic iudicaverunt Heffter p. 9; Duentzer p. 31 (cf. Ahrens, Bucolicorum Graec. reliquiae II praef. p. XLIV); Wolf p. 215 adn. 84; Graefenhan I p. 534 adn. 35; Pluygers p. 9; Fritzsche, De poëtis Graec. bucol., Diss. Giss. 1844, p. 36; Schneider l. c. nr. 219.

[3]) Cf. Il. ξ 530: *ἂν δὲ νάκην ἕλετ' αἰγὸς ἐϋτρεφέος* et schol. Theocr. *νάκος ἕλετ' αἰγὸς ὀριτρόφου*.

contendit Duentzerus[1]) explicuisse Zenodotum in glossis vocabulum *νάκη*, quod glossemate accuratius examinato plane evincitur. Nam etsi concedendum est interpretationem *τὸ κώδιον* aeque in *νάκη* atque in *νάκος* cadere posse[2]), aliter iudico de verbo *μαρσύπιον*, quod significat crumenam, loculum.[3]) Quae notio minime inest in voce *νάκος* s. *νάκη*, sed collato Il. versu ξ 530 elucet, unde nata sit haec Zenodoti sententia. Nam cum apud Homerum in versu 529 mentio facta sit *χλαίνης*, Zenodotus in vs. 530 verbis *ἂν δὲ νάκην ἕλετ' κτλ.* novum aliquid afferri ratus significationem vocabuli *νάκη* usitatam „vellus, pellis villo suo tecta" abiecit et de mantica ex vellere comparata cogitavit; neque negaverim hanc opinionem notione verbi *ἀναιρεῖσθαι* commendari videri. Quo concesso iure contendimus Zenodotum vocem *νάκη* in quaestionem vocasse, quantum quidem ex scholio Theocr. colligitur. Quodsi denique de Zenodoti sententia iudicandum est, apparet eum recte sub vocabulo *νάκη* intellexisse *κώδιον*, cum, quod adhibito contextu loci Homerici elucet, interpretationem *τὸ μαρσύπιον* falso proposuerit.

11. Restat ut agamus de schol. ad Hes. Theog. vs. 116, ubi habes: *χάος λέγει* (sc. poëta) *τὸν κεχυμένον ἀέρα· καὶ γὰρ Ζηνόδοτος οὕτως φησίν· Βακχυλίδης δὲ χάος τὸν ἀέρα ὠνόμασε, λέγων περὶ τοῦ ἀετοῦ κτλ.* Tentavit coniectura haec verba Schraderus[4]): „Cum in scholio, quod sequitur, *Ζήνων ὁ Στωικός* afferatur, quem e Probi comment. in Verg. p. 21, 21 K[5]) hunc ipsum Hesiodi versum ita interpretatum esse accepimus, ut diceret aquam *χάος* appellatam *ἀπὸ τοῦ χέεσθαι*, sine dubio ita fere scribendum est *καὶ γὰρ Ζήνων τὸ ὕδωρ* (vel *περὶ ὕδατος*) *οὕτως φησὶ κτλ.*, quo simul apparet, qui Bacchylidis aër opponi possit." Cui argumentationi respondeo haec. Quod dicit Schraderus Zenonem vocem *χάος* a verbo

[1]) Cf. Jahrbb. f. Phil. LXV p. 122.

[2]) Cf. Hes. s. v. *νάκος*; Phot. s. v. *νάκος*; Suid. s. v. *νάκην*; Eust. 1771, 36.

[3]) Cf. Poll. VII, 79; X, 152; X, 178; Xen. Hell. IV c. 3, 11; Phot. s. v. *μάρσιπος*; Hes. s. v. *μαρύσπιον*. Variant libri in formis *μαρσύπιον*, *μαρσίπιον* aliis.

[4]) p. 430 adn. 2.

[5]) „Nam Zenon sic interpretatur, aquam *χάος* appellatam *ἀπὸ τον χεεσθαι*."

χέεσθαι derivasse intellegentem aquam, nihil probat; neque enim video, cur dubitemus, quin aliquis profectus item a verbo χέεσθαι aërem sibi informaverit.[1]) Neque illi Schraderi argumento multum tribuo, coniectura comprobata bene procedere sententiam Bacchylidis particula δέ annexam. Nam vis particulae δέ ea esse potest, ut Zenodoti testimonio addatur Bacchylidis. Sed quaeris, cur hoc scholion Hes. ad glossas Zenodoti Ephesii revocaverimus, cum fragmenta, quae praeterea huc rettulimus, ad vocabula Homerica interpretanda pertineant; accedit quod Zenodotum, quem Alexandrinum intellegendum esse probare studuimus, librum εἰς τὴν Ἡσιόδου θεογονίαν composuisse diximus. At cum, quae in hoc scholio traduntur, ita sint comparata, ut glossarum testimonium iis contineri verisimillimum sit neque titulo γλῶσσαι, quem semel[2]) exstare docuimus, indicetur vocabula Homerica[3]) tantum explicata fuisse, equidem censeo hoc scholion ex glossis Zenodoteis[4]) manasse, quas ad Homeri, Hesiodi, aliorum opera pertinuisse arbitror.

Sequitur ut de interpretatione vocis χάος agamus. Erravit Zenodotus sane in ea re, quod hanc vocem eiusdem stirpis atque χέεσθαι verbum esse dixit; nam nemo hodie ignorat eam redire ad radicem, quae inest in χαίνω, χάσκω.[5]) Quodsi etymon recte non investigavit, mentem poëtae assecutus est.[6]) Nam recte, ut mihi videtur, Zenodotus ab eorum stetit parte, qui χάος aërium quoddam intellexerint.

Reliquum est, ut de Zenodoti studiis in vocabulorum difficilium ad intellegendum interpretatione positis quid in universum sit statuendum dicamus; nam glossas secundum ordinem littera-

---

[1]) Cf. Od. ν 189: περὶ γὰρ θεος ἀέρα χεῦεν Παλλὰς Ἀθηναίη.

[2]) Cf. p. 192.

[3]) De glossis Homericis cogitaverunt Heffter p. 9; Sengebusch I p. 53; Duentzer p. 29. Aliter censuit Schneider nr. 219.

[4]) De commentariis Zenodoti Ephesii ad Hesiodi carmina cogitaverunt Muetzell p. 281; Goettling l. c. praef. p. LVI; Flach, Glossen und Scholien zur hes. Theog. p. 110.

[5]) Curtius, Griech. Etym. pagg. 179. 444; cf. schol. ad h. l. οἱ δὲ φασιν ἀπὸ τοῦ χαδεῖν κτλ.; schol. ad Aristoph. Av. v. 192.

[6]) Welcker, Die hes. Theog, p. 83; Schoemann, Opp. II pagg. 29. 70; Goettling, Hes. carm., ed. tert. cur. Flach, praef. p. XLI. I p. 293. Ceterum cf. Hermann Opp. II p. 172; Lobeck, Aglaoph. p. 613.

rum digestas fuisse et ad Homeri, Hesiodi, aliorum opera spectasse supra exposuimus. Vidimus autem Zenodotum plerumque ad sententiarum nexus normam vocabula explicuisse et veram originationem omisisse atque neglexisse. Quae cum ita sint, mirum non est, quod in errores incurrit, etsi negari non potest eum ad verum nonnusquam prope accessisse. Ceterum Zenodotum a temeritate et audacia non abhorruisse in coniectando et argumentando, luculentissime scholio ad Od. γ 444 evincitur.

Quoniam de libro, qui inscribitur *γλῶσσαι*, Zenodoto Ephesio attribuendo disputavimus, proximum est ut paulo accuratius inspiciamus testimonium ab Tatiano perhibitum; rettulit enim in or. ad Graec. c. 31 Zenodotum nempe Ephesium in eorum scriptorum numerum, qui egerint de poësi, genere, aetate Homeri. Sunt autem verba, quae in censum veniunt, haec: *περὶ γὰρ τῆς τοῦ Ὁμήρου ποιήσεως γένους τε αὐτοῦ καὶ χρόνου καθ' ὃν ἤκμασεν προηρεύνησαν οἱ πρεσβύτατοι Θεαγένης τε ὁ Ῥηγῖνος κατὰ Καμβύσην γεγονώς, Στησίμβροτός τε ὁ Θάσιος, καὶ Ἀντίμαχος ὁ Κολοφώνιος, Ἡρόδοτός τε ὁ Ἁλικαρνασσεύς, καὶ Διονύσιος ὁ Ὀλύνθιος· μετὰ δὲ ἐκείνους Ἔφορος ὁ Κυμαῖος καὶ Φιλόχορος ὁ Ἀθηναῖος, Μεγακλείδης τε καὶ Χαμαιλέων οἱ Περιπατητικοί· ἔπειτα γραμματικοὶ Ζηνόδοτος, Ἀριστοφάνης, Καλλίμαχος*[1]*), Κράτης, Ἐρατοσθένης, Ἀρίσταρχος, Ἀπολλόδωρος κτλ.* Iam dixerit quispiam huius testimonii vim esse exiguam; nam Zenodoti memoriam, etsi talium studiorum fructum litteris non mandaverit, eam ob rem repeti posse in illorum grammaticorum serie, quod omnino ii proferantur, qui studiis Homericis innotuerint. Attamen cum et ex parte addita sint, quae docuerint illi grammatici[2]) et omittantur, qui illis temporibus in Homeri carminibus tractandis versati sint[3]),

[1]) *Καλλίστρατος* scripsit Wilamowitzius (cf. Schwartz l. l. praef. p. VII), etsi librorum auctoritate lectio *Καλλίμαχος* comprobatur. Concedendum est Callistrati nomen in Callimachi, qui erat notissimus, facile commutari potuisse et commutatum esse (cf. schol. Townl. ad Il. ξ 255) et Callistrati memoriam nostro loco non repugnare videri (cf. R. Schmidt, Comm. de Callistr. Aristophaneo ap. Nauck, Aristoph. Byz. frg. p. 314); attamen non video causam, cur a scriptura tradita recedamus (cf. O. Schneider, Callim. II p. 310).

[2]) Nomino Aristarchum, Eratosthenem, Apollodorum.

[3]) Profero Aratum, Rhianum.

et Eratosthenis Apollodorique mentio fiat, quos, quod attinet ad aetatem Homeri, imprimis testes prodire exspectamus, bonae notae fontibus usum esse Tatianum contendo; neque dubito, quin Zenodotus „de poësi, vita, aetate Homeri“ aliquo modo egerit. Sed quonam in libro has res attigerit, prorsus nos fugit; nam utrum cogitandum sit de editione Homerica, cui huius generis commentationem aeque ac dierum Iliadis computationem annexam fuisse putare licet, an de libro huic materiae destinato peculiari[1]) an de alio, quis est qui diiudicet? Sed quaeris, quae docuerit Zenodotus de poësi, genere, aetate Homeri. Atque Sengebuschius[2]) quidem demonstrasse sibi visus est Zenodotum in textu Homerico constituendo formas ionicas formis aliarum dialectorum praetulisse et Homerum habuisse Ionem. Attamen neque illud[3]) neque hoc comprobari concedes exemplis, quae attulit ille vir doctus, perpensitatis. Quae cum ita sint, in incerto esse, quas sententias defenderit Zenodotus, contendo.

Sequitur ut de poëtarum editionibus, quas Zenodoto Ephesio adscribendas esse videbimus, disseramus. Qua in re tractanda a prolegomenis de comoedia[4]), quae dicunt, et ab Ioannis Tzetzae scholiorum in Aristophanem prolegomenis[5]), quae originis necessitudine sunt coniuncta cum illis, proficisci placet. Ubi[6]) cum traditum sit Alexandrum Aetolum tragicorum, Lycophronem comicorum, Zenodotum reliquorum poëtarum libros iussu regis Ptolemaei Philadelphi *διορθῶσαι* sive *διορθώσασθαι* sive *ὀρθῶσαι*[7]), quaeritur, quid sit statuendum de opera horum

[1]) Cf. Sengebusch I p. 24; cf. Wilamowitz, Hom. Untersuch. p. 258.

[2]) II p. 64.

[3]) Cf. La Roche p. 301.

[4]) Cf. Cramer, Anecd. Par. I p. 3; E. Meier, Ind. lect. Hal. 1840; Meineke, Fr. com. Graec. II p. 1234; Bergk, Aristoph. I p. XXVII.

[5]) Cf. Keil, Rhein. Mus. VI pagg. 108. 243 (= Ritschl, Opp. I pagg. 197. 223 sq.); Aug. Nauck, Lex. Vindob. p. 233; Studemund l. c. p. 250; idem, Philol. XLVI p. 1.

[6]) Cf. Ritschl, Opp. I p. 206: *Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς καὶ Λυκόφρων ὁ Χαλκιδεύς, ἀλλὰ καὶ Ζηνόδοτος ὁ Ἐφέσιος . . . . ὁ μὲν τῆς τραγῳδίας, Λυκόφρων δὲ τὰς τῆς κωμῳδίας βίβλους διώρθωσαν, Ζηνόδοτος δὲ τὰς Ὁμηρείους καὶ τῶν λοιπῶν ποιητῶν.* Cramer, Anecd. Par. I p. 6: *τὰς δὲ σκηνικὰς Ἀλέξανδρός τε ὡς ἔφθην εἰπών, καὶ Λυκόφρων διωρθώσαντο, τὰς δὲ ποιητικὰς Ζηνόδοτος κτλ.*

[7]) Cf. Ritschl, Opp. I pagg. 200. 206. 207.

trium virorum in tractandis poëtis Graecis posita. Qua de re inter homines doctos dissensio nata est hanc, ut mihi videtur, potissimum ob rem. Scriptum est in scholio Plautino, cuius fontem Tzetzae commentationem fuisse perhibetur[1]), ab Ritschelio anno 1838, priusquam prolegomena *περὶ κωμῳδίας* et Tzetzae commentarii innotuissent, e codice Romano edito hunc in modum: „Alexander aetolus et Lycophron Chalcidensis et Zenodotus ephestius impulsu Regis ptolemaei Philadelphi cognomento qui . . . . graecae artis poëticos libros in unum collegerunt et in ordinem redegerunt; Alexander tragoedias, Lycophron comoedias, Zenodotus vero Homeri poëmata et reliquorum illustrium poëtarum.“ Fuerunt enim qui, cum aut scholion illud Plautinum solum notum haberent aut eius fidem praeferrent prolegomenis de comoedia a Cramero in Anecdot. Paris. I anno 1839 publici iuris factis, ubi legitur *Ἰστέον ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς καὶ Λυκόφρων ὁ Χαλκιδεὺς ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου προτραπέντες τὰς σκηνικὰς διώρθωσαν βίβλους, Λυκόφρων μὲν τὰς τῆς κωμῳδίας, Ἀλέξανδρος δὲ τὰς τῆς τραγῳδίας ἀλλὰ δὴ καὶ σατυρικάς . . . Τὰς δὲ σκηνικὰς ὡς ἔφθην εἰπὼν Ἀλέξανδρος καὶ Λυκόφρων διωρθώσαντο, τὰς δὲ ποιητικὰς Ζηνόδοτος πρῶτον καὶ ὕστερον Ἀρίσταρχος διωρθώσαντο κτλ.*, auctoritate, ut modo dixi, scholii Plautini usi dicerent Alexandri, Lycophronis, Zenodoti negotium pertinuisse aut ad corpora poëtarum secundum genus poësis instituta comparanda[2]) aut ad ordinanda et digerenda singulorum poëtarum opera[3]) adhibitis bibliothecae Alexandrinae libris manu scriptis. Sed quoniam repertis in codice Ambrosiano „Prolegomenis Tzetzae in Aristophanem“ Keilius[4]) luculenter docuit verba scholii latini „in unum collegerunt et in ordinem redegerunt“ „e graeco *διώρθωσαν* male intellecto et cum iis, quae postea scripta sunt, commixto originem duxisse“, apparet illas senten-

[1]) Cf. Ritschl, Opp. I p. 5: „Ex Caecio in commento comoediarum Aristophanis poëtae in pluto quam possumus sqq.“

[2]) Cf. Welcker, Epischer Cyclus p. 8; Duentzer, Homer und der epische Cyclus p. 49; idem, De Zen. p. 32.

[3]) Cf. Ritschl l. c. pagg. 11. 33; Müller, Zeitschrift für die Alterthumswiss. 1835 p. 1181; Lange, Ueber die cyclischen Dichter und den sogenannten epischen Cyclus der Griechen, p. 56.

[4]) Ritschl, Opp. I pagg. 216. 217. 223.

tias testimoniorum adminiculis non sustentari. Immo vero tenendum est grammaticos, cum usi sint notione *διορθοῦν* s. *διορθοῦσθαι* s. *ὀρθοῦν* s. *ἀνορθοῦν*[1]), cogitasse de poëtarum carminum recensionibus ad artis criticae normam confectis, quod loco hoc[2]) satis probatur: *χρόνοις δ' ὡς ἔφην τοῦ Φιλαδέλφου παρὰ τοῦ Ζηνοδότου ὠρθώθησαν* [sc. *αἱ Ὁμηρικαὶ συγγραφαί*], *μετὰ δὲ Ζηνόδοτον Ἀριστάρχῳ πάλιν ὠρθώθησαν.* Dubitari enim nequit, quin notione *ὀρθοῦν* recensionis textus mentio fiat.

Quae cum ita sint, Bernhardyi[3]) sententiam reiciendam esse apparet. Censet autem profectus a verbis prolegomenorum *περὶ κωμῳδίας*: *ἰστέον ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς καὶ Λυκόφρων ὁ Χαλκιδεὺς κτλ.*, ubi Zenodoti nomen non additum est, ceteris locis, ubi illorum trium virorum nomina coniuncta occurrunt, neglegentia et errore Zenodotum commemorari, cum confusum sit Lycophronis et Alexandri negotium cum studiis Zenodoti Homericis plane diversis. Nam ut alia mittamus, de confusione cogitare non licet, quod ex prolegomenorum quidem testimonio et Alexander et Lycophron poëtarum libris emendandis et recensendis operam dederunt. Iisdem studiis Zenodotus notitiam est assecutus.

Quoniam hac ab parte testimonia illa sine iusta causa impugnata esse vidimus, quaeritur, num quae de negotio Alexandro, Lycophroni, Zenodoto mandato perhibentur vera esse censeamus. Neque video cur diffidamus.[4]) Nam etsi luce est clarius editiones ad regulas criticae artis institutas omnium poë-

---

[1]) Cf. Keil ap. Ritschl pagg. 200. 205. 206; Anecd. Paris. I p. 6; K. L. Roth, Rhein. Mus. VII p. 136; Hiller, Rhein. Mus. XLII p. 348 sq.

[2]) Keil ap. Ritschl p. 207; cf. Ritschl l. c. I p. 139.

[3]) Grundriss der griech. Litt. I p. 534, II b p. 238.

[4]) De poëtarum libris digerendis et secundum ordinem quendam constituendis cogitaverunt praeter eos, quos p. 204 adn. 1 adscripsi, Bernhardy l. c. I p. 534, II b pagg. 709. 710; Wachsmuth, Philol. XVI p. 653; Meineke, Fr. com. Gr. I p. 10; Otto Schneider, Callimachea II pagg. 297—302; Giske, De Io. Tzetzae scriptis ac vita. Diss. Rost. 1881, p. 60; Strecker, De Lycophrone, Euphor., Eratosth. Diss. Gryphisw. 1884, p. 2; Wilamowitz, Homer. Untersuch. p. 368; Christ l. c. pagg. 404. 410. 446. Editiones esse intellegendas statuit Ulrici, Jahrbb. für wiss. Kritik. 1836. p. 925; cf. Busch l. c. p. 2; Hefftter p. 9.

tarum Graecorum ab Alexandro, Lycophrone, Zenodoto proficisci non potuisse, nihil obstat, quominus putemus illos viros versatos esse in recensendis poësis Graecae thesauris et exempla voluminibus, quae praesto erant, adhibitis emendata confecisse. Atque iis poëtis, qui tum clarissimi et celeberrimi habebantur, inprimis curam impensam esse vix dicere opus est. Neque eadem cum accuratione singulorum poëtarum recensiones comparatas esse puto; immo vero rem ita animo informaverim, ut censeam illos viros modo subtilius modo neglegentius negotio functos esse.[1]) Quae sententia cum neque prolegomenorum testimonio neque rerum naturae repugnet, num iis, quae de Lycophrone, Alexandro, Zenodoto aliunde accepimus, comprobetur, nunc est circumspiciendum.

Traditum est in prolegomenis Alexandrum, Lycophronem, Zenodotum provincias ita inter se dispertivisse, ut Alexander poëtas tragicos, Lycophron comicos, Zenodotus ceteros nempe epicos et lyricos recensendos sibi sumeret. Iam dixerunt de Lycophronis et Alexandri opera in scenicorum poëtarum libris emendandis posita nihil memoriae esse traditum exceptis prolegomenis, de quibus agimus; neque falso.[2]) Attamen tenendum est Alexandrum[3]) et Lycophronem[4]) praeter artem poëticam coluisse studia grammatica et in ea litterarum parte versatos esse, cui ex prolegomenorum fide operam navaverunt. Quodsi concedendum est ad Lycophronem et ad Alexandrum pertinere posse negotium recensendi poëtas scenicos; Zenodotum, quem

---

[1]) Keilius ap. Ritschl p. 225 censuit „singula volumina ita ut congesta erant ab illis examinata et recognita fuisse, ut quid in uno quoque contineretur intellegerent num ad auctorem cuius nomen ferebat pertineret, utrum a bono librario diligenter et polite an vitiose et ita, ut novum exemplum parari oporteret, scriptum esse quaererent, et secundum haec ordinem quendam restituerent."

[2]) Cf. Duentzer, De Zen. p. 32.

[3]) Cf. Ritschl p. 17; Meineke, Anal. Alex. p. 251; Bernhardy l. c. II b p. 709. Fuit Alexander Aetolus *γραμματικός* teste Suida s. v. *Ἀλέξανδρος*.

[4]) Cf. Ritschl p. 17; Meineke, Fr. com. gr. p. 10; Bernhardy II b p. 710. Fuit Lycophron *γραμματικὸς καὶ ποιητής* Suida teste s. v. *Λυκόφρων*; de eius libro *περὶ κωμῳδίας* cf. Athen. pagg. 278 B, 485 D, 501 D; Strecker l. l. p. 2.

ἐποποιόν fuisse tradit Suidas, poëtarum epicorum et lyricorum carminibus emendandis studuisse docent fragmenta, quae referenda sunt ad editiones Hesiodi, Anacreontis, Pindari, ut non dicamus de Homero. Ceterum illis locis intellegendum esse Zenodotum Ephesium vel ea re probatur, quod cognomen additum non est, ut is Zenodotus sit accipiendus, qui gloria praeter ceteros eiusdem nominis grammaticos floruerit.

Quodsi comprehendimus, quid tractandis prolegomenis Tzetzae in Aristophanis comoedias et anonymi *περὶ κωμῳδίας* effecerimus, statuendum est Zenodotum Ephesium poëtarum epicorum et lyricorum editiones adornasse.[1])

Transeamus nunc ad poëtas, quorum carmina a Zenodoto emendata esse adhuc demonstrare licet omissa recensione Homerica.

Hesiodeae Theogoniae recensionem a Zenodoto Ephesio[2]) profectam esse colligitur ex scholio ad Theog. vs. 5. Scriptum enim exstat: *Περμησσοῖο*] . . . . . *ἐν δὲ ταῖς Ζηνοδοτείοις*[3]) *γράφεται Τερμησσοῖο, κακῶς· ὁ γὰρ Τερμησὸς ὄρος ἐστὶ καὶ οὐ ποταμός.* Significari autem illo *ἐν ταῖς Ζηνοδοτείοις* exemplaria editionis Zenodoteae consentaneum est; nam supplendum est *ἐκδόσεσι* aut *διορθώσεσι.*[4]) Iam vero de lectione, quam proposuerit Zenodotus, videamus. Agitur autem de fluminis cuiusdam nomine, cum dubium sit, utrum *Περμησσός* an *Τερμησός* sit vocandum. Quodsi scholiasta lectionem Zenodoti fuisse *Τερμησός* tradidit, quam librorum manu scriptorum pars

---

[1]) Editiones Zenodoteas, quas novimus, Homeri, Pindari, Hesiodi, Anacreontis non spectare ad illud negotium cum Alexandro, Lycophrone commune dixit Keil l. c. p. 225.

[2]) Cf. Muetzell pagg. 33 sqq. 281; Goettling, Hes. carm. Ed. tertia, cur. Flach p. LII; Osann, Anecd. Rom. p. 177; Flach, Gloss. u. Schol. zur hes. Theog. p. 110; Duentzer p. 34.

[3]) Sic legendum est ex codicum auctoritate; lectio *γράφει* male habuit viros doctos hos: Wegener l. c. p. 130; Osann, Anecd. Rom. p. 178; Wachsmuth, De Crat. p. 34.

[4]) Sengebusch I p. 48: La Roche p. 54 adn. 82; Flach, Gloss. u. s. w. p. 111; Duentzer p. 34. — Cf. schol. A ad Il. *δ* 3: *οἱ δέ φασι Ζηνοδότειον εἶναι τὴν γραφήν· ἐν μέντοι ταῖς ἐκδόσεσι χωρὶς τοῦ ν̄ εὕραμεν*; Apoll. De pron. p. 110 Schn.: *ἐν ταῖς Ζηνοδοτείοις διορθώσεσι*: cf. schol. A ad Il. *η* 428, *ξ* 89 *αἱ Ζηνοδότου*; schol. A ad Il. *ϑ* 513 *αἱ Ἀριστοφάνους*; schol. H ad Od. *ν* 178 *αἱ Ῥιανοῦ.*

altera exhibet[1]), cum in altera atque in scholii lemmate scriptum exstet *Περμησσός*, quaeritur, quem in modum explicanda sit haec nominum differentia. Quod Crates *ἐν τοῖς Βοιωτικοῖς*[2]) proposuit legendum esse *Παρμησσοῖο*, respiciendum esse non videtur, cum forma *Περμησσός*, ut infra dicemus, testimoniis satis confirmetur. Atque, ut redeamus ad nomina „Permessus“ et „Termesus“, scholiasta quidem dicens *ἐν δὲ ταῖς Ζηνοδοτείοις γράφεται Τερμησοῖο, κακῶς· ὁ γὰρ Τερμησὸς ὄρος ἐστὶ καὶ οὐ ποταμός* Zenodoto vituperium inflixit, quod montis nomen pro fluvio falso in textum receperit vocum similitudine fortasse commotus. Qua in re scholiastam errasse censeo; nam cum nemo praeter ipsum, quantum scimus, huius nominis montem noverit, verisimile esse videtur eum Termesum et Teumessum[3]) distinguere omisisse. Aptius in nominum discrepantia explicanda primo obtutu ii versati esse videntur, qui diversorum fluviorum Permessi et Termesi nomina commutata esse putaverunt.[4]) Sed ne hac quidem argumentandi via progredi licet; nam erraverunt, qui Termesum et Permessum flumina diversa intellegenda esse contenderunt. Perhibetur autem nomen Termesi praeter locum, de quo agimus, apud Paus. IX c. 29, 5[5]); fluvius Permessus commemoratur apud Verg. Buc. VI 64; Stat. Theb. VII 183; Strab. IX p. 407; Nic. Ther. 12[6]); Ps.-Serv. Comm. in Verg. Buc. X 12 (cf. schol. in Iuv. VII 6); Hes. s. v. *Περμησός*. Quodsi conferuntur, quae exstant ap. Paus. l. c. *θυγατέρα δὲ εἶναι τὴν Ἀγανίππην τοῦ Τερμησοῦ λέγουσι· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος ὁ Τερμησὸς περὶ τὸν Ἑλικῶνα* et ap. Ps.-Serv. l. c.: „Callimachus Aganippen fontem esse dicit Permessi fluminis“, dubium mihi non est, quin Termesus et Permessus idem fluvius sit habendus[7]), etsi, quae

---

[1]) Num haec lectio redeat ad Zenodotum necne non diiudico.

[2]) Cf. schol. ad h. l.

[3]) Cf. Steph. Byz. s. v. *Τευμησσός*: *ὄρος Βοιωτίας*; Strabo IX p. 409; Paus. IX c. 19, 1; schol. ad Eur. Phoen. v. 1100; Hes. s. v. *Τευμησσός*; Hermann, Opp. VI p. 153.

[4]) Cf. Kruse, Hellas oder geogr.-ant. Darstellung d. alten Griechenlands und seiner Colonieen II p. 483.

[5]) In librorum parte, ut alias discrepantias mittamus, scriptum est *Περμησσός*.

[6]) Forma *Περμησσός* restituenda est ex libri optimi auctoritate.

[7]) Sic statuerunt Goettling; Hermann, Opp. VI p. 153; Schoe-

utroque loco leguntur, non plane consentiunt.[1]) Quae cum ita sint, ego quidem rei explicationem eam solam habeo, ut censeam labentibus annis huius fluvii nomen commutatum esse.

Sequitur ut enucleare studeamus, num Zenodotus lectionem genuinam proposuerit scribens *Τερμησός*; nam aut alterum aut alterum a poëta profectum esse apparet. Atque Goettlingius[2]) quidem recepit in textum scripturam *Τερμησσοῖο*, cum Flachius[3]), Rzachius[4]), Schoemannus formam a littera *π* incipientem praetulerint. Neque horum virorum doctorum partes sequi dubito; nam tenendum est apud Hes. et Paus. formam utramque traditam esse, apud ceteros scriptores, quos commemoravi, exstare *Περμησσός*. Iure igitur Zenodoti lectio reicitur, quam utrum libros Hesiodeos secutus an testimoniis aliunde petitis usus proposuerit, diiudicare non audeo. — Restat ut pauca dicamus de ea re, quod scholiasta testatus est Zenodotum in perhibendo vocabulo *Τερμησός* unam litteram *σ* exaravisse. Docuerunt autem grammatici posteriorum temporum nomina locorum, urbium, cett. exeuntia in *ησσος* oxytona duplici littera *σ* exprimenda esse.[5]) Sed cum in libris hanc legem minime servatam esse constet[6]), neque num ei fides sit habenda discerno neque lectionem Zenodoti ab hac parte genuinam traditam esse dixerim. Quodsi ex hoc scholio colligitur Zenodotum Ephesium Theogoniae Hesiodeae editionem paravisse, cetera quae ferebantur Hesiodi carmina ab eo sive omnia sive ex parte recognita esse probabile est.

Denique notandum est Zenodotum primum, quantum scimus, recensionem carminum Hesiodeorum confecisse; nam quae de Pisistrato[7]) et de Praxiphane[8]) accepimus, apte huc referri vix possunt.

---

mann, Die hes. Theog. p. 39 adn.; Bursian, Geographie von Griechenland I p. 233.

[1]) Cf. Schneider, Callim. II p. 328.

[2]) Hes. carmina. Ed. altera. 1834.

[3]) ap. Goettling, Hes. carmina. Ed. tertia.

[4]) Hesiodi quae feruntur omnia. 1884.

[5]) Cf. Lobeck, Prolegg. pathol. serm. Graec., pagg. 411. 434.

[6]) Fluctuant etiam inscriptiones; cf. Meisterhans, Gramm. der att. Inschr., p. 75 adn. 695.

[7]) et [8]) cf. pag. insequ. sub [1]) et [2]).

Anacreontis carminibus in pristinam et integram formam restituendis[3]) operam dedisse Zenodotum Ephesium duobus testimoniis intellegitur. Atque primum quidem agere placet de scholio ad Pindari Ol. III 52, ubi haec leguntur:

Ὅτι ἐπιμελῶς οἱ ποιηταὶ τὴν θήλειαν ἔλαφον κέρατα ἔχουσαν εἰσάγουσι· καθάπερ καὶ τὴν θηλάζουσαν τὸν Τήλεφον γράφουσι καὶ πλάττουσι. τέτακται δὲ καὶ παρὰ Ἀνακρέοντι· Ἀγανῶς οἷά τε νεβρὸν νεοθηλέα γαλαθηνόν, ὅστ' ἐν ὕλαις κεροέσσης ὑπολειφθεὶς ὑπὸ μητρὸς ἐπτοήθη. Ζηνόδοτος δὲ μετεποίησεν ἐροέσσης, διὰ τὸ ἱστορεῖσθαι τὰς θηλείας κέρατα μὴ ἔχειν, ἀλλὰ τοὺς ἄρρενας· οἱ μέντοι γε ποιηταὶ πάντας κέρατα ἔχοντας ποιοῦσιν.

Quo ex scholio Bergkius[4]) Anacreontis versiculos hunc in modum constituendos esse arbitratus est collatis Athen. p. 396 D; Ael. Hist. nat. VII 39; Eust. p. 711, 34:

Ἀγανῶς οἷά τε νεβρὸν νεοθηλέα
γαλαθηνόν, ὅστ' ἐν ὕλῃς κεροέσσης
ἀπολειφθεὶς ὑπὸ μητρὸς ἐπτοήθη.

Iam in singulis verbis proponendis utrum ubique verum vidit Bergkius necne, diiudicare non nostrum est, ea tantum, quae ad Zenodotum spectant, tractamus. Coniecit autem is — nam librorum quorundam auctoritatem eum secutum esse probabile non est — legendum esse *ἐροέσσης* pro *κεροέσσης* negans cervas esse cornutas. Sed etsi recte contendit cervas cornua non habere[5]), tamen temere versatus est in Anacreontis

---

[1]) Plut. Thes. c. 20: *ἀπολειφθῆναι δὲ τὴν Ἀριάδνην τοῦ Θησέως ἐρῶντος ἑτέρας „δεινὸς γάρ μιν ἔτειρεν ἔρως Πανοπηΐδος Αἴγλης“· τοιοῦτο γὰρ τὸ ἔπος ἐκ τῶν Ἡσιόδου Πεισίστρατον ἐξελεῖν φησιν Ἡρέας ὁ Μεγαρεύς.*

[2]) Cf. Procl. Comm. p. 3 Gaisf.: *ὅτι δὲ τὸ προοίμιόν τινες διέγραψαν, ὥσπερ ἄλλοι τε καὶ Ἀρίσταρχος ὀβελίζων τοὺς στίχους καὶ Πραξιφάνης ὁ τοῦ Θεοφράστου μαθητής, μηδὲ τοῦτο ἀγνοοῦμεν. οὗτος μέντοι καὶ ἐντυχεῖν φησιν ἀπροοιμιάστῳ τῷ βιβλίῳ καὶ ἀρχομένῳ χωρὶς τῆς ἐπικλήσεως τῶν Μουσῶν ἐντεῦθεν· οὐκ ἄρα μοῦνον ἦην ἐρίδων γένος* [Erg. vs. 11].

[3]) Bergk, Anacr. carm. rel. 1834. p. 23; Stark, Quaestionum Anacreont. libri duo. Diss. Jen. 1846, p. 34; Duentzer, De Zen., p. 34 adn. 25.

[4]) Cf. Anacr. carm. rel., p. 162 fr. 49; Poëtae lyr. 1882^4 III p. 269 fr. 51.

[5]) Cf. Arist. Hist. an. IV 11, 7, p. 538 b Bekk.: *οἷα κέρατα ἔλαφος θήλεια οὐκ ἔχει*; De part. an. III 1, 6, p. 622 a: *καὶ διὰ τοῦτο τῶν*

loco recensendo.[1]) Nam nihil impedit, quominus putemus Anacreontis temporibus huius rei notitiam nondum exstitisse vel satis divulgatam fuisse. Quae cum ita sint, erravit Zenodotus, cum censuit Anacreontem, quem talium rerum notitiam perfectam, ut vides, habuisse posuit, a veritate paulo recedere non potuisse. Minime enim est offendendum, quod Sophocles[2]), Euripides[3]), Pindarus[4]), Anacreon cervae cornutae mentionem fecerunt, quod bene perspexerunt Aristophanes Byzantius et Aelianus.[5]) Quodsi sine iusta causa Zenodotum in illo loco haesisse dico, de coniectura, quam recepit in textum, haud inique iudicaverim.[6]) Nam si ad litterarum ductum respicis, facillima est mutatio neque sententia perversa redditur, etsi notionem *κεροέσσης* aptiorem esse loco non nego. Denique memorandum est Zenodotum coniectura, quam proposuit, metri leges laesisse videri; nam verisimillimum est pro *ὕλαις*, quod Bergkio placuit, scribendum esse *ὕλῃ*. Haec enim lectio exstat apud Athenaeum et Aelianum, cum solus Pind. schol. perhibeat *ὕλαις*; huc accedit, quod apud Anacreontem vocabulorum primae quam dicunt declinationis dativus pluralis plerumque in *ῃσι* exit.[7]) Iam apparet abiecta littera *κ* oriri hiatum. Ceterum Zenodotum Ephesium huius coniecturae auctorem esse intellegendum docet temporum computatio; teste enim Aeliano iam Aristophanes Byzantius[8]), qui illius disciplina est usus[9]), exstitit adversarius.

ἐλάφων οἱ μὲν ἄρρενες ἔχουσι κέρατα, αἱ δὲ θήλειαι οὐκ ἔχουσιν; Plin. Hist. nat. VIII c. 32: „Cornua mares (sc. cervi) habent"; Poll. V, 76: *τῶν δὲ ἐλάφων ἄκερως μὲν ἡ θήλεια, ὁ δ' ἄρρην κερωφόρος ἢ κερασφόρος ἢ κεράστης κτλ.*; Dissen, Pind. carm. ad h. l., cf. sect. II Comm. p. 47.

[1]) Boeckh, Pind. carm. adn. ad Ol. III 30.

[2]) Fr. 87 Nauck. Cf. schol. Pind. ad l. c.; Ael. l. c.; Poll. V, 76.

[3]) Fr. 740 Nauck.

[4]) l. c.

[5]) Hist. an. VII c. 39: *πρὸς δὲ τοὺς μοιχῶντας τὸ λεχθὲν* (sc. locum Anacr.) *καὶ μέντοι καὶ φάσκοντας δεῖν ἐροέσσης γράφειν ἀντιλέγει κατὰ κράτος Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος καὶ ἐμέ γε αἱρεῖ τῇ ἀντιλογίᾳ.*

[6]) Cf. Lehrs, De Arist. p. 352.

[7]) Cf. fr. 1, 5; 18, 2; 21, 5; 81, 1. Forma dativi brevior legitur in fr. 24, 1; 65, 2; 77. Nihil certi affirmaverim de fr. 25, 2.

[8]) Cf. Leopold Cohn, Quaestiones Eustath. Diss. Vratisl. 1878, p. 33 (= Jahrbb. f. Phil., Suppl. XII p. 310).

[9]) Cf. p. 123.

Transeo nunc ad ea, quae perhibentur apud Zon., lex. p. 1512 s. v. *πανδοκεῖον*: *οὐκ ἐν τῷ χ πανδοχεῖον. καὶ μελανοδόκον*[1]*), καὶ τὰ ὅμοια οὕτως. τὸν δὲ μοχλὸν ἐν τῷ χ καὶ Ἀττικοὶ καὶ Δωριεῖς καὶ Ἴωνες πλὴν Ἀνακρέοντος· οὗτος δὲ μόνος σχεδὸν τὸ κ. Ζηνόδοτος δέ· καὶ οὐ μοκλὸν ἐν οὔρῃσι δίζῃσι βαλὼν ἥσυχος καθεύδει. καὶ ὁ σκινδαλμὸς ἐν τῷ χ.* Quae verba, quantum spectant ad Zenodotum, Bergkius[2]) ita est interpretatus, ut scribendum esse censuerit: *Ζηνόδοτος δὲ μοχλόν*. Neque dubito, quin haec sententia bene se habeat. Quo concesso apparet Zenodotum formam, quam habuit traditam, reiecisse et usitatam *μοχλόν* in editione proposuisse. Ceterum temere eum versatum esse in expellenda forma *μοκλός*, etsi alibi non exstat, est concedendum.[3])

Ut Homeri, Hesiodi sic Anacreontis fuit Zenodotus *πρῶτος διορθωτής*[4]): nam Chamaeleontis Pontici librum[5]), in quo de Anacreonte egit, ad textus recensionem spectasse est negandum.

Unum tandem restat, quod omittere non debemus. Nam cum Iliadem et Odysseam a Zenodoto in vicena quaterna carmina distributa[6]) esse verisimile videatur, haud scio an, quae Anacreontis ferebantur, in libros digesserit. Nam distributionem carminum Anacreonteorum exstitisse diserte est traditum.[7])

---

[1]) Matthaei, Lectiones Mosquenses II p. 86, scribendum esse docuit *μελανοδοκεῖον*.

[2]) Cf. Anacr. carm. rel. p. 221; Poët. lyr. III p. 278.

[3]) Adnotasse satis habeo apud Iones pro *δέχομαι* in usu fuisse *δέκομαι*, pro *χιτών κιθών*, alia. Cf. G. Meyer, Griech. Gramm. § 207.

[4]) Cf. Bergk, Anacr. carm. rel. p. 25.

[5]) Cf. Athen. p. 533 E: *Χαμαιλέων δ' ὁ Ποντικὸς ἐν τῷ περὶ Ἀνακρέοντος.*

[6]) De Zenodoto cogitaverunt Duentzer p. 154 adn. 2; Sengebusch I p. 25; La Roche p. 11; Wilamowitz, Homer. Untersuch. p. 369, qui rem extra omnem dubitationem positam esse demonstrasse sibi visus est; cum dubitanter iudicaverint Lachmann, Betrachtungen über Homers Ilias, p. 93; Christ l. c. p. 49. Aristarchum intellexerunt Wolf p. 206 adn. 41; Heyne VIII p. 788; Schoell, Gesch. der griech. Litt., übersetzt von Schwarze I p. 106; Lehrs, De Arist. p. 351. — Pisistrateorum memoriam repetiit Bergk, Zeitschr. für die Alterthumswiss. 1846 p. 486 (= Kleine Schriften, ed. Peppmüller p. 409).

[7]) Citatur liber alter ap. Athen. p. 671 E: *ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν μελῶν*; Et. Magn. pagg. 593, 48. 713, 27; liber tertius a Porphyrione, Comm.

Reliquum est ut agamus de Pindari carminum editione Zenodotea[1]), cuius notitia debetur scholiis Pindaricis, quae exstant in cod. Vratisl. A. Adnotavit scholiasta ad Ol. II 7: *ἀκροθό-νια*[2]) *πολέμου*] *Ζηνόδοτος μετὰ τοῦ ῑ γράφει, ἀκροθίνια.*[3]) Iam contendit Boeckhius[4]) Zenodotum scripturam *ἀκροθόνια* correxisse in *ἀκροθίνια*. Rectius hac de re mihi statuisse videtur Mommsenus.[5]) Et primum quidem quaeritur, quid omnino sibi velit vocabulum *ἀκροθόνια*[6]), cuius originatio plane obscura est. Quodsi reputas et Ol. II 4 et Ol. XI 57, ubi in scholiis adscripta est vox *ἀκροθόνια*, in textu *ἀκρόθινα* legi, quae forma apud scriptores veteres Graecos praeter hos duos locos nusquam occurrit, cum vocabulum *ἀκροθίνιον* vel *ἀκροθίνια* satis sit tritum, dubium esse non potest, quin scholii sententia pristina fuerit Zenodotum vocem „*ἀκροθίνια*“ *μετὰ τοῦ ῑ γράφειν* recedentem a lectione „*ἀκρόθινα*“. Atque haec coniectura, quam proposuit Mommsenus, eo verisimilior est, quod in libris manu scriptis litterae *ῑ* et *ō* saepius confusae sunt.[7]) Quae fuerit causa, cur Zenodotus *ἀκροθίνια* scripserit, facile intellegitur. Si enim reminisceris, quae de vocabulo *μοχλόν* disseruerimus[8]), concedes Zenodotum formam *ἀκρόθινα* reiecisse,

---

in Hor. ad Carm. I 27, 1 (ed. Meyer p. 31). — Libros exstitisse quinque collegisse sibi visus est Bergk, Anacr. carm. rel. p. 28, qui assensum tulit Richteri [Jahrbb. f. Phil. XV p. 28], sed hanc sententiam stare non posse docuit Duebner, Anthol. II p. 189.

[1]) Cf. Boeckh, Pind. carm. praef. pagg. IX. X; Duentzer p. 34 adn. 24. — Editionem a Zenodoto profectam esse ex verbis *Ζηνόδοτος γράφει* elucet, quae exstant in scholiis ad Ol. II 7; VI 91; cf. infra.

[2]) Ita etiam in codice Ambrosiano, cuius apographum est Vratislaviensis A, scriptum esse videtur. Cf. T. Mommsen, Adnot. crit. suppl. ad Pind. Olymp. p. 15.

[3]) Cf. Schneider, Apparat. Pindaric. Suppl. ex codd. Vratisl. pag. 60.

[4]) l. c. praef. p. IX; adn. ad h. l.

[5]) Adnot. crit. suppl. ad Pind. Olymp. p. 14.

[6]) Legitur haec forma praeter hunc locum nusquam nisi in schol. cod. Vratisl. D ad Ol. XI 67, ubi ceteri libri exhibent *ἀκρόθινα*, et in scholiis rec. ad Ol. II 2, quae tradunt in uno librorum scriptum esse *ἀκροθόνια*.

[7]) Cf. Mommsen l. c.

[8]) Cf. p. 212.

quod, quantum scimus, exceptis illis duobus locis Pindaricis et apud Pindarum[1]) et apud alios scriptores legitur *ἀκροθίνια*. Sed Zenodotus certe ea in re erravit, quod formam, quam bis habuit traditam quaeque propter rationes metricas aptior est quam *ἀκροθίνια*[2]), removit; nam causa esse non videtur, cur negemus Pindarum *ἀκρόθινα* abiecta littera *ῑ* exhibuisse.[3])

Lectio editionis Zenodoteae exhibetur porro in schol. ad Ol. VI 91, ubi legitur: *παμπορφύροις ἀκτῖσιν*] *Ζηνόδοτος γράφει . . . . . ἀντὶ τοῦ βεβρεγμένος*. Iam quid scripserit Zenodotus, traditum non est, ut ad coniecturas sit confugiendum, si hoc de loco iudicamus. Atque ut non dicamus de Mommseni sententia fieri potuisse, ut Zenodotus formam *βεβρεγμένος*, quae ex librorum auctoritate legitur nunc in editionibus, correxerit in *βεβραγμένος*, quod in cod. Vat. A et Aug. B scriptum esse videtur — nam hoc certe librariorum errori debetur[4]) — coniecturam, quam altero loco protulit Mommsenus, amplecti non dubito. Pronum est suspicari Zenodotum offendisse in notionum coniunctione[5]) *ἀκτῖσι βεβρεγμένος* i. e. „[violarum] radiis perfusus“. Iam si respicis eum pro *βεβρεγμένος* aliud vocabulum in textum recepisse, quo posito sententiam simpliciorem procedere sibi persuasit, haud scio an cogitandum sit de *βεβλημένος*[6]). Sed hac de opinione utcunque iudicabis, illud mihi dubium non est, quin Zenodotus haeserit in verborum coniunctione *ἀκτῖσι βεβρεγμένος*. Ceterum omnino locum bene se habere addere vix opus est.

Denique ad editionem carminum Pindaricorum spectat schol. ad Ol. III 52, de quo supra diximus.[7]) Iam quomodo Zenodotus hoc in loco tractando versatus sit, ubi cervae aureis cornibus

---

[1]) Cf. e. gr. Nem. VII 41.

[2]) Concedo Zenodotum metri leges non laesisse; cogitari enim potest *ἀκροθίνια* a Pindaro *τρισυλλάβως* esse usurpatum.

[3]) Simile occurrit in voce *χλαρόν* (*χλιαρόν*), apud Pind. Pyth. IX 38. Praeterea cf. Christ, Metrik der Griechen u. Römer, p. 22.

[4]) Cf. Veitch, Greek verbs p. 143.

[5]) Cf. quae p. 193 de vocabulo *βοτρυδόν* exposuimus.

[6]) Cf. Od. *ε* 379: *οὐδέ ποτ' Ἠέλιος φαέθων ἀκτῖσιν ἔβαλλεν*; *τ* 441; Eur. Suppl. 650: *ἀκτὶς ἡλίου ἔβαλλε γαῖαν*; Theocr. XXII 86: *Βάλλετο ἀκτίνεσσι κτλ.*

[7]) Cf. p. 210.

exornatae mentio fit, non adnotavit scholiasta, etsi dubitari nequit, quin verba tradita corrupta habuerit.[1]) Verisimile autem esse videtur Zenodotum a coniectura non abhorruisse, ut vitium, quod exstare sibi persuasit, removeret.

Quoniam de vestigiis editionis disputavimus, sequitur, ut hac de quaestione in universum pauca addamus. Contendimus supra Zenodotum carminum Pindaricorum recensionem comparasse, sed audio dicentes, satis temerariam esse hanc rationem argumentandi, cum Zenodoti nomen non occurrat nisi in scholiis ad epinicia Olympiaca, ut haec, non cetera carmina emendata esse probabile sit. Tenendum autem est notitiam doctrinae Zenodoteae fluere ex cod. Ambrosiano, qui sola Olympiaca cum scholiis continet. Quae cum ita sint, non est cur quisquam ambigat Pindari carmina omnia, quae tum ferebantur, Zenodoti opera edita esse?[2]) Ceterum Zenodotus Ephesius primus editionem Pindari „secundum criticae artis normam institutam" conficere studuit; nam Chamaeleontem in libro *περὶ Πινδάρου*[3]) aliud consilium persecutum esse apparet. Denique in numero eorum, Chamaeleontis, Callimachi, Aristophanis, Aristarchi, ad quorum aliquem distributionem carminum Pindaricorum[4]) secundum argumenti naturam paratam redire a probabilitate non abhorret, Zenodotum Ephesium omitti non debere adnotaverim.

Trium igitur poëtarum praeter Homerum, Hesiodi, Anacreontis, Pindari, editiones a Zenodoto Ephesio adornatas esse lectionibus, quas in textum recepit, servatis demonstratur; sed si computas notitiam recensionis Hesiodeae uno niti fragmento, Pindaricae scholiis codicis Ambrosiani, facillime memoriam editionum ad alios auctores pertinentium intercidere potuisse apparet, ut causa non sit, cur dubitemus, quin Prolegomenorum *περὶ κωμῳδίας* testimonium, ex quo Zenodotus negotio emendandorum carminum poëtarum epicorum et lyricorum functus est, recte se habeat.

---

[1]) Cf. p. 210 sq.

[2]) Cf. Boeckh, praef. p. IX.

[3]) Cf. Athen. p. 573 C: *καὶ Χαμαιλέων ὁ Ἡρακλεώτης ἱστορεῖ ἐν τῷ περὶ Πινδάρου.*

[4]) Cf. Hiller, Die Verzeichnisse der Pindarischen Gedichte. Hermes XXI p. 359.

Haec fere habuimus, quae de studiis Zenodoti Ephesii excepta recensione Homerica diceremus. Reliquum est, ut paucis comprehendamus quae exposuerimus. Confecit Zenodotus praeter editionem Homericam librum, qui inscriptus fuit γλῶσσαι, recensiones poëtarum epicorum et lyricorum; egit praeterea de Homero, computavit numeros dierum Iliadis. Ceterum haec computatio dierum et illa dissertatio Homerica, ut ita dicam, utrum referendae sint ad libros peculiares, an hae res in una commentatione tractatae fuerint, quam Iliadis recensioni annexam fuisse putare licet, an de singulis ex parte quidem in libris alii materiae destinatis occasione data verba fecerit Zenodotus, discerni nequit. Atque de indole et natura studiorum grammaticorum hunc in modum iudico. Versatus est in vocabulis difficilioribus ad intellegendum explicandis ita, ut significationem statueret respecto nexu sententiarum neglecta originatione; usus est in poëtarum carminibus emendandis ea ratione, ut quam ipse rerum cognitionem habere sibi visus est, poëtis adscribendam esse censeret, ut mirum non sit, quod singularia et quae liberius, ut est poëtarum mos, dicta sunt, removere studuit. Denique Zenodotum a licentia et neglegentia non abhorruisse luce est clarius; attamen tantum abest, ut pingui Minerva et tardo ingenio artem criticam exercuerit, ut ratio et consilium ei non defuerit.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
881Z3.YP C001
QUAESTIONES ZENODOTEAE.
3 0112 023845602